EX
C
14

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 02 July, 2018

00048503

ՍԿԶԲՆԱԳԻՐՔ

ՏՈՒՄԱՐԻ ՍՐԲՈՑՆ ԼԵՈՆԻ ԵՒ ՍԱՀՄԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՑՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԻ

Ընթերցո՛ղ և հաւատարիմ թարգմանութե՛ան ի լոյս ընծայեալք, միաձայնութե՛ամբ վկայուեց նա և Արդասիեւոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, և սկզբն կիւրղի մեծի աղեքսանդրացւոյ։

Հանդերձ հաւատոյ ծանօթութե՛ամբ՝ ի ցրուման սխալ թարգմանութե՛ց, և ի բարձրումն ամ գայթակղութե՛ց։

Ընդ հովանեաւ յաշակերտից Մեծին Աթենացւոյ Ընդ հոգածութե՛ամբ Տեառն Տեառն Պետրոսի Վերապատուելոյ Եպիսկոպոսի Գուճէլէր Գաղոյ, և Ընծայեալք Ընդ հեղինակութե՛ամբ Տեառն Յովհաննու Արքեպիսկոպոսի Մեհնէցւոյ։

1805. ՀԱՄՃ։

Ծախիւք ուրուք առաքինւոյ։

48503

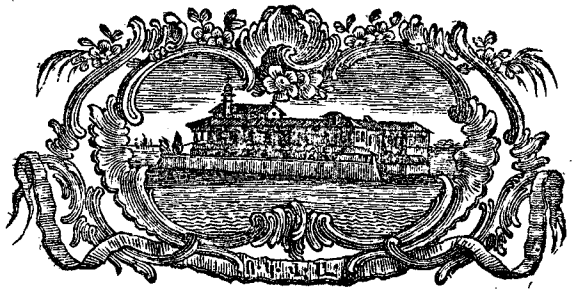

Ex. C. 14

ՅԱՂՆԱՏԻԿ

ԴԱՒԱՆՍ ՍՐԲՈՑՆ ՂԱԶԱՐՈՒ։

* Ունենալով անաչառ քննութիւն այս երեք մեծ հիւրերի հայաստանեայց եկեղեցւոյ ընդհանուր յարաբերութեանց։

ԱՌ ԱՇՄԱԹՍԵՍԼՈՍ

Հնգերկրորդ Աշմաթսեսլոսի ոչ միայն յաճախէին տասից, այլև ի նոյն իսկ ի լուսոյ բանին խրատիւք ։ Եւ քանզի սոյն այս է միակ նոտատակ մեր ուսումն պաշտամանն, յայն սակս կամեցաք ի լոյս ընծայել զՏուամարն Սիրն Աւետեաց ըստ Սահմանի սրբոյ Հայրապետին Գաղիկեդոնի ։ դիտելով տակաւ զբաղձումն ամենայնի, և զանտեսելիս առաքինութեանն Աշխարհիս։ Այլ ազաչեմք առատաձեռն ընթերցողս՝ ընդ թեւաձուլ զգրեալսս նովին հոգեւով, որով և գրեցան ։ մինչ է՝ ապ՝ի խեղճամտութենէ հարատակ իմաստից բանից Աւետեաց քրիստոնէիս, և շրջրոդ սիւնհոդոսին ։ և սեռանել՝ թէ յերկոսին ևս ըստ խորութեանն վարդապետութեանն յոտակ փայլէ և պարզանէ Աշխարհս։ զոր համակորեալ իշխեցին ի գործս գործս ամենք ամենք ի հակառակասիրեաց և ի չեռատեսից։ Բ պետ. ։ ։ և ի նոցա բանս եղեն բազումք ևս ի պարզամտաց և ի բարեհնչից՝ յահամոյ կամս ըմբռնեալ լոյց ի պատիր զոյգս չարախօսաց և ի խեղաթիւր թարգմանութենէն բանասիրութեան ։

Ապա թէ ոչ՝ չտանէր և ոչ մի հակառակուն ողջամիտս վարդապետութենէ ։ զոր նոյն և կամ նման եղերօք վարդապետեալ էին, և վարդապետեցին, և վարդապետեն հանդերձ հոգւով և վարդապետաց ամենայնեցուցանէ, ևս առաւել հայաստանեայցս եկեղեցւոյ զորոյ ևեթ զվկայութենէ շատ հպամարեցաք առ մերազնեայս՝ զոյգ ընդ բանից մեծին կիւրղի ։ որպէս զի յայս յանդիման տեսանել Աշխարհատեսից զձայնակցութենէ Աշխարհութեան՝ մի ևս այլ խրատնուցանն ի Աշխարհ երթալ ի տաճերէ։ այլ յայսմանէ տեսանել որպէս ձեռամբ չօշափելով զատնդուն իւրացն՝ դիտացեն զբարին բարի ասել, և ոչ չար ։ և զքաղցրն քաղցր, և ոչ դառն ։ որ ընդ վայրկեան և անիծիւք փակի ի տեսանողին ։ Եսայ. Է. 20։

Ա՛ի հանդէս անաչառ և հաւատարիմ թարգմանութենէս մերոյ հարկ համարեցաք դնել զեմ յանդիման զբուն սկզբնագիրս լատինական և յունական, և զհին թարգմանութենէ նոցա նոյնպէս յունական և լատինական ։ քանզի զնագիր տումարին Աւետեաց է լատիներէն, և բնագիր սահմանադրութենէ ժողովոյն քաղկեդոնի է յունարէն ։ Որպէս զի որք միանգամ գիտակ իցեն այդց էգղեաց՝ անձամբ խուզարկեցեն զբնագիրս, և տեսցեն՝ թէ արդեւք հարատատ է մեր թարգմանութենէ, և արքան անհարատատ այն՝ որ յայլոց ոմանց երբեմն սերմանեցաւ յաղթի մերում։ Որպէս ունիս տեսանել ի կարգի ծանօթագրութենէ, զորս յաւելաք ի յայտարարութենէ անհատատարմութենէ աղաւաղ թարգմանութենէց, և ի քացատրութենէ հարատատ մտաց հոմանձայն կարծեցեալ հզբերաց բնագրին ։ որպէս և առ ի տալ տեղեկութենէ նաև վասն դժնդակաբեմ տարբերութենէ ձեռագրաց ։ զի մի երևեսցուք ծածկել զինչ յաչաց կորովաթիթ տեսցողաց ։

Զայս այսպէս արարեալ՝ ոչինչ յաւելաք երկարել զբանս յորդորականս կամ ազդարարս ։ զի մտացի ընթերցօղք ինքեանք գիտեն եղրակացուցանել զարժանն ։ միայն ի վերջոյ երբեմն կինք անչնչելի դրոշմեացուք զանհրաժեշտ հետևանս բովանդակութենէ գործոյս, ի չնութենէ եկեղեցւոյ, և ի փառս փրկչին բոլորեցուցչ ։

ՏՈՒՄԱՐ ՍՐԲՈՑՆ ԼԵՒՈՆԻ (1)

Լատին բնագիրն

(a) Leo Episcopus dilectissimo Fratri Flaviano Constantinopolitano Episcopo.

Lectis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuisse tam seras, & gestorum Episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus: & quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Eutyches, qui Presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens, & nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a Propheta: Noluit intelligere, ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo. Quid autem iniquius, quam impia sapere, & sapientioribus doctioribusque non cedere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt: & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris

Հայերէն թարգմանութիւն

(2) Լեւոն եպս՝ սիրեցելոյ եղբօր փլաբիանոսի՝ կոստանդնուպօլսոյ եպսկ:

Ընթերցեալ զսիրելւոյն քո ղիկրա
ընդ որոց այնչափ անագանուն
զարմանամք. և զեպիսկոպոսական ան
ցից զկարգն հետազօտեալ, հուսկ յետոյ իրա
դէտ եղաք՝ որ ինչ առ ձեզ ի ծագեալ գայթակղ
ղուի ընդդէմ ամբողջութե հաւատոյ. և ո
միանգամ յառաջագոյն ծածկեալ երևեցին
այժմ անպատրուակ բացեալք ցուցան. մեզ
Լրովք եւտիքէս, որ երիցուվեճ անուամբ
պատուականն երևեր, կարի անխմաստ, և
յոյժ տգէտ ցուցեալ լինի. մինչ զի և ինր
մանէ ասացեալ իցէ՝ ի մարգարէէն. (3) Ոչ
կամեցաւ իմանալ գործել զբարի. զանօրէ
նութի խորհեցաւ յանկողնի իւրում: Օ՛ի զի՞ն
այլ անօրինագոյն, քան ամպարիշտս խորհիլ և
չանապատ իմաստանոց և գիտանաւորաց (քան զինքն)
(ա) Այլ՝ ի սոյն խարդաւանին անզգամու
թիւն, ոչք միանգամ նեմովեքէ իմիք նահան
ջեալք՝ ի հասուցէ Աչմարտութե, ոչ՝ ի մար
գարէական բարբառս, ոչ յառաքելական
ուսս, և ոչ յաւետարանական Աչմարտու
թիւս; այլ յանձինս իւրեանց լինին ապատ
ատան: Այս վասն այնորիկ վարդապետք լի
նին մոլորուե, վասն զի՝ աշակերտք չեղեն
Աչմարտութե: Այ ասն զի զոր հմտութի՝ ի՞ ա

(a) Ի իմ հին յեռագիրս. Dilectissimo Fratri Flaviano Leo. Ամենասիրելի եղբօր փլաբիանոսի Լեւոն:

(1) Այս գիր Լեւոնի մեծի՝ հռովմայ հայրապետի՝ գրեալ առ փլաբիանոս պատրիարգ կոստանդնուպօլսոյ՝ յամի տեառն 449. ի յունիսի 13. ի յանգիմանուել չարութեացն աղճատեալ, վ գոլոյն ընդձակ նամակ իբրեւ կոնդակ մեծ՝ կոչի յունարէն նաև գ՛օմոս, և լատինք բէն գ՛օմաս, ք հապար կի՞ հապառաջ գրոց. և նոյն ձայն էր որ ի մեզ տառադարձութե, է՝ զի գնի պոմպ, կի՞ պոմպ. և է՝ զի պոմն, կի՞ պոմա: Սոյնպէս և աստուն Լեւո, կի՞ Լէոն, որ ի լատին ասի Լէօ, և ի յոյն Լէօն, և Թարգմանի առիւծ, գրի երբեմն ի մեզ նաև վանդ կի՞ վոնդ պեաս, նման սեռական հոլովոյ յունականին Լէոնդոս: Իսկ սովին անուամբ՝ որ ընծոյ է ազգիս, իբրև ըզ հայրապետ երևելի՝ գանահս յիշեցեալ ի հարանց վարս. երես. 511:

(2) Լատին գրուին է սկզբնագիր քան չորադրուի մեծին Լեւոնի. որում պատասխանեն քան առ քան հայերէն Թարգմանուի մեր եպիս ի հանգիստ:

(3) Սաղմ. լե. 4:

(ա) Ակնարկէ. պարապմ. գլ. խե. երես. 414. քաղ. ի. առ սուրբ Լեւոն. * Յայտնի կացուցանէ զինքն Աչմարտութին որոց սիրելին դնա. ծածկի և զանխլանայ ի բազմամանուածմոռածութեց. քրի ոչ արժանին գոլ զինքեանս երևեցուցանել պայծառ աչօք սեռանել զնա. . . Ոչք ը համարկոր չարախոս դնան, և ունին սիրտ Թիւր, ը որում ի սպրմանին է գրել խոտորել մտածութեք զբազմահիւս Հոգովին ինքեանց պատճառս, զի Թիւրեսցեն զճանապարհս ճշմարտութեան. և զպարզադունիցն անձինս տանին ի պարտ գոլ խորհիլ զոր ոչն է արժան ‖: Գրէ
գոր

ՀՈՎՎԱՏԱՑ ՀԱՅՐԱՊԱՏԻ։

Յոյն խարգհանուած ։

(α) Τῷ ἀγαπητῷ Φλαβιανῷ Λέων.

Ա' Ναγνόντες τὰ γράμματα τῆς ἀγάπης τῆς σῆς, ἅπερ ἔπω βραδύτατα γεγῶσθαι θαυμάζομεν, καὶ (β) τῇ τάξει τῶν ὑπομνημάτων ἐγγύψαντες, ἥτις ὅτι τῶν Ἐπισκόπων ἐφάχθη, μόλις ποτὲ, τί τὸ παρ' ὑμῖν σκάνδαλον ἀναφυὲν κατὰ τῆς ὑγιοῦς πίστεως, ἔγνωμεν. καὶ τὰ πρότερον λελῆθθαι δοκοῦντα, νῦν ἡμῖν δῆλα γεγένηται, δι' ὧν Εὐτυχὴς, ὁ τῆς (γ) τῶ πρεσβυτέρᾳ προσηγορίας, καὶ τιμῆς ἄξιος νομισθεὶς, πολύ τις ἀσύνετος, καὶ λίαν ἀμαθὴς ἀποδείκνυται. ὡς ᾠλ αὐτῶ προφῆτα εἰρῆσθαι. ὃν ἠβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦσαι, ἀδικίαν ἐμελέτησεν ὅτι τῆς κοίτης αὐτοῦ. τί δ' ἂν ἀδικώτερον εἴη τῶ τὰ ἀσεβῆ φρονεῖν, καὶ τοῖς εὖ φρονοῦσι, καὶ σοφωτέροις μὴ ἕπεσθαι; εἰς τοῦ ἄνοιαν δὲ παύτων ἐμπίπτουσιν, οἱ κατὰ τι μὴ ἐμπόδιον ἀσαφείας γνῶναι τὸ ἀληθὲς κωλυόμενοι, ἀπὸ ὅτι τὰς προφητικὰς δὲ φωνὰς, ἀπ' ὅτι τὰς τῶν Ἀποστόλων γραφὰς, ἀπ ὅτι τὰς εὐαγγελικὰς αὐθεντίας, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτὰς ἀναξέχοντες. καὶ ὃ χῶ τοῦτο διδάσκαλοι πλανῆς ἀναδεικνύμενοι. ἐπειδὴ τῆς ἀληθείας μαθηταὶ μὴ γεγόνασι. ποίων δὲ ἀπὸ τῶν θείων βίβλων παιδείαν τῆς τε πα-

Հայրապետական ։

(1) Սիրելւոյդ Փլաբիանոսի՝ Լեւոն ։

Հնձերցեալ ղքեզ սիրոյ քոյ, ընդ որոց այդեսփ յամենայն զարմանս եմք. և ի կարգ յիշատակարանաց ակնարկեալ՝ որ յաղագս եպիսց գործեցաւ, ուր ուրեմն իրագիտ եղեալ՝ զինչ ինչ առ ձեզ գայթակղուածն վերաբերեսցաւ. եդեմ ողջիկ հաւատոց. և որ յիշատակն զանխուել լինել կարծեցեալք, այժմ մեզ յայտնի եղեն ։ Որովք եւտիքէս, որ երիցուքենն կոչման և պատուոյ արժանի համարեալ, կարի անմիտ ոք և յոյժ անուսումն ցուցեալ լինի. որպէս զի վասն նորա ասել մարդարէին. Ոչ կամեցաւ իմանալ զբարին (լինել, կամ գործել). զանօրէնուն խորհեցաւ յանկողնի իւրում ։ Ասէ զինչ արդեօք անօրինագոյն իցէ, քան ամպարիշտս խորհիլ, և քաջախոհիլ և իմաստանագունիլ չգանալ ։ Եւ յայս անմիտս ելեալ խարդաւանին, որք միանգամ յերեսաց խոչընդոտակաց ինչ անյայտուեն, ձանձրանալոյ զձշմարտուն արգելեալք, ոչ՝ ի մարդարէական բարբառս, ոչ յառաքելոցն տառս, և ոչ յաւետարանական ձշմարտուն, այլ յանձինս իւրեանց լինին ապաստան ։ Եւ վասն այսորիկ վիշտք մեզ որք ունեմք, վասն զի ձշմարտուն աշակերտք չեղեն, վասն զի զնրպիսի յիծծային գրոց հին և նոր կտակարանաց

(α) Ἰν τ ϗեռագիր. τῷ ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Φλαβιανῷ Λέων. ամենապրելի եղբօրդ և պաշտօնակցի փլաբիանոսի Լեւոն ։ (β) Ἰν τ ϗեռ. τῇ τάξει. գործոյ, կամ՝ ի գործ ։ (γ) Ἰν τ ϗեռ. τῇ τῆ πρεσβυτέρᾳ προσηγορίᾳ τιμῆς εἶναι ἄξιος νομισθεὶς. Երիցուքեն կոչմամբ՝ պատուոյ գոլ արժանի համարեալ ։

(1) Յունական օրինակն է հին Թարգմանուն ի լատինէ. գոր լատատուէն Իյաճախապատում. Ճառ. Ը. էջն. 8. * Վանկ գաղափարացուցք ի գաւառին և ի վայրապարքին նուէ. և զնեա երիցուքեք զկորստեաց գործոցդ հնոյն և նորոյս ||: Ելոյն անդ. 12. * Եւ ի մարդարէից և ի հայրապետաց ծանիցուք զհայն ամենակալ, և զորդին հասանողս, և զհոգին համագործ. և ծանիցուք և զերտասցուք և ընտանեացուք հաճոյից արարողին ուղղափառ հաւատով ||:

Ջգլխաւոր տարբերուեն ի լատին, և իյոյն՝ եդաք անմիջապէս զինն ի բնագրեայ լրութեանց. հանեմ՝ ի ծանօթութեց բազմութեան եղբարցդ, որոց բաղդատեալ ի գոյս գործ ես հին ձեռագիրս ծանրով աւելի քան զքառն։

(α) Հան-

novi & veteris testamenti paginis acquisivit, qui ne ipsius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei Incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen, in Sanctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem & indiscretam confessionem sollicito recepisset auditu, qua fidelium universitas profitetur: Credere se in Deum Patrem omnipotentem, & in Jesum Christum filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu Sancto (a) & Maria Virgine. Quibus tribus sententiis omnium fere hæreticorum machinæ (b) destruuntur.

Cum enim Deus (c) & omnipotens & Pater creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus; non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia: idem vero sempiterni genitoris unigenitus sempiternus natus est de Spiritu Sancto & Maria Virgine.

Quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ & sempiternæ nihil minuit nihil contulit, sed (d) totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit: ut & mortem vinceret, & diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret.

Non enim superare possemus peccati & mortis auctorem, nisi naturam nostram

տառից հին և նոր կտակարանաց ստացաւ, որ և ոչ սկզբանց հանդանակին եղև խելամուտ։ և որ ընդ աշխարհ համօրէն յամենայն վերածնելոց բարբառոյ հնչէ, ի սիրտս այդր ծերոյ չև և ս է ըմբռնեալ։

Որդ՝ անգիտացեալ, թէ ինչ պարտ էր իմանալ յաղագս մարդեղութեանն այ, և չկամեցեալ առ ստանալոյ զլոյս հանճարոյ՝ աշխատիլ յընդարձակութեան աբ գրոց, գոնեա զհասարակացն զայն և զանվթար խոստովանուեն փոյթ լսելեաք էր ընկալեալ, որով լրումն հաւատացելոց դաւանի, (ա) հաւատալ (ինքեան) յաստ հայր ամենակարող և ի յի քն որդի նորա միակ՝ ի տր մեր։ որ ծնաւ ի հգւոյն սրբ, և ի մարիամայ կուսէն։ Որով երեքումբք առածիւք՝ բոլոր ինչ գոգես հերեսիովտաց մեքենայք քակտին։

(բ) Օ՜ի յորժամ աստ և ամենակարող և հայր հաւատացեալ լինի, միանդենաւորակից նմին որդի (տիրապէս) ցուցանի, ոչ իւիք ի հօրէ տարբերեալ. վասն զի յայ աստ, յամենակալ ողջ ամենակարող, ի յաւիտենականէն յաւիտենակից ծնաւ. ոչ ժամանակաւ յետոյ. ոչ կարողութիւն սակրին. ոչ փառաւք անհաման. ոչ էութիւն բաժանեալ. և նոյն ինքն միանդենաւոր ծնողի միածին միանդենաւոր՝ ծնաւ ի հգւոյն սրբ, և ի մարիամ կուսէն։

Եւ այս ծնունդ ժամանակեան՝ այնմ աստեղէն և միանդենաւոր ծննդեան ոչինչ նուազութիւն եառ, և ոչինչ առաւելութիւն. այլ բովանդակ զինքն ծախեաց ի նորոգութիւն մարդոյն, որ պատրեալն էր. ոչ զի և մահու յաղթեսցէ, և զբանսարկուն՝ որ զմահու ունէր զիշխանութիւն, իւրով զօրութիւն կործանեսցէ։

Ոչ սակս զի ոչ կարէաք յաղթահարել զառաքնորդն մեզաց և մահու, եթէ ոչ

(a) Յարինակ ինչ, ex Maria. ի մարիամայ։ (b) Յօրինուին ջնջ, dissolvuntur, լուծանին։
(c) Ասանդ ընդեռանալ կոչին. & æternus creditur pater. և յաւիտենական հաւատացեալ լինի հայր։ Իսկ յօրինակս ինչ պակասի զպարագս և՝ զնի աստ բառիս։ (d) ի բիզ հին յետ. totam se. Բայց ընդրի totam se, զի և յոյնն՝ որ առ լատինս բարգմանեալ վերածանեցաս ի ձգելն ի ձգելն։ և ի իգական։ Բայց կայ և ի ի յետ. արական. ὅλον ἑαυτόν.

(ա) Հանգանակ հայոց, որ է նիկիական՝ ջանգինն և լսատարբ ինան. * Հաւատամք ի մի ած հայր ամենակալ... և ի մի տր յի քն՝ յորդին այ ծնեալն յայ հօրէ միածին... որ... ինքէ յերկնից՝ մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ հաւատարեալն ի մարիամայ սրբ կուսէն հգւովն սրբվ։

(բ) Գրիգոր լսատարբէ ի յաճախապատում. ճառ. ա. էրես. 4. * Հայր է որդւոյն... ինքն անծին՝ ընդ անսկիզբն ծնեալ միանդենաւորն անսահման՝ զնմանութեանն անփոփոխ ծնեալ կեանքն կենդանեաց՝ զկենդանին կենսատու ծնեալ բարերարն զբարերարն ծնեալ. արարիչն զարարչին ծնեալ

λαίας κὴ καινῆς διαθήκης προσέλαβεν, ὃς οὐδὲ αὐτῷ τῷ συμβόλῳ (α) τῆ προοιμίων ἐδράξατο; κὴ ὥσπερ αὐτὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῇ φωνῇ παύτων τῆ ἀναγινωμένων τροφέρεται, τοῦτο κῇ νῦν ἔτι τότε τῷ γέροντος ὁ λαμβάνεται.

Ἀ'γνοῶν τοίνυν τί δέοι φρονεῖ τῆς ἀνθρωπήσεως τῷ Θεῷ Λόγῳ νοεῖν, κὴ τῆ Θείων γραφῶν ἐν τῇ πλάτει πονεῖν ὁ βελόμενος, ὅπως αὖ τῷ φωτὸς τῆς ἐντεῦθεν γνώσεως ἄξιος γένηται, ἐκείνῳ γοῦν ὤφειλε τὴν κοινὴν, κὴ μὴ διαφωνοῦσαν ὁμολογίαν ἐν ἀκροάσει θεμελίῳ ποιήσασθαι, ἵν' ἐκ πίστεως ἅπαντα πλῆθος ὁμολογεῖ, πιστεύειν (β) ἑαυτό. εἰς Θεὸν πατέρα παντοκράτορα κὴ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. τὸν υἱὸν αὐτῷ τὸν μονογενῆ τὸν Κύριον ἡμῶν. τὸν τεχθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, κὴ Μαρίας τῆς παρθένου. δι' ὧν τελείων ἀποφάσεων (γ) τὰ πάντων χεδὸν αἱρετικῶν καταλύεται μηχανήματα.

Ὅπότε δὲ Θεὸς, κὴ παντοκράτωρ, κὴ Πατὴρ εἶναι πιστεύεται, σωναίδιος αὐτῷ, κὴ (δ) υἱὸς ἀποδείκνυται. ἐν ἑδενὶ τῷ παρ' ὃς διαφέρων· ἐπειδήπερ ἐκ Θεοῦ Θεὸς, ἐκ παντοκράτορος παντοκράτωρ, (ε) δὲ ἀϊδίου γεννηθεὶς σωναίδιος, ὁ μεταγενέστερος χρόνῳ, οὐκ ἐλάσσων δυνάμει, οὐκ ἀνόμοιος δόξῃ, ὁ ἰσοφυσιωμένος οὐσίᾳ. ὁ δὲ αὐτὸς τῷ ἀϊδίου Πατρὸς μονογενὴς αἰδίως ἐτέχθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου, κὴ Μαρίας τῆς παρθένου.

Ἡ'τις γέννησις χρονικὴ τῆς θείας αὐτῷ, κὴ (ζ) ἀϊδίου γεννήσεως ὅτε τι ἀπεμείωσεν, ὅτε μείω τι ταύτῃ προσέθηκεν· ἀλλ' ὅλην ἑαυτὴν εἰς τὸ σῶσαι τὸν ἄνθρωπον πεπλανημένον (η) ἐκένωσεν, ἵνα κὴ τὸν θανάτον νικήσῃ, κὴ τὸν διάβολον τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τῷ θανάτῳ, τῇ οἰκείᾳ καταβάλῃ δυνάμει.

Οὐδὲ δὲ ἂν ἠδυνήθημεν νικῆσαι τὴς ἁμαρτίας, κὴ τῷ θανάτῳ τὸν ἀρχηγὸν, εἰ μὴ τὴν

վարժուն յանձին ընկալաւ, որ և ոչ քուն իսկ հանգանակին նախերգանաց եղև խօսիմուտ. և որ ընդ աւուրս երիցս քարքառով աւուվերածնելոյ հնչէ, այդ տակաւին ի միտս ծերոյդ այդորիկ ոչ առեալ լինի :

Ընդ անգիտացեալ, թէ զինչ պարտ իցէ իմանալ յաղագս ներմարդացեալ բանին այ, և յաճախին գրոց ընդարձակուիթէ աշխատիլ չկամեցեալ, իբրև զի արդեօք անդանդաղ լուսոյ հանձարոյ արժանի եղիցի, գոնեա պարտ էր զայն զհաւատարակաց և զանսայթագակ խոստովանուիթէն լսելեօք հոգւոյուիթէ ունել, զոր հաւատացելոցն ամ ուրեք քաղմնի գաւանի, հաւատալ (ինքեան) յաճախ հայր ամենակալ, և ի քո յոր յորդին նորա միածին, ի տէրն մեր ի ծնեալն ի հոգւոյն սըբ, և ի մարիամայ կուսէն : Որով երեք քումբք առաստաուքք բոլորից գոյացես հնչեցութեան լուծանին մեքենայք :

Օ'ի յորժամ այծ և ամենակալ և հայր գոյ հաւատացեալ լինի, միանգենաւորակից նմին և որդի ցուցեալ լինի, ոչ իւիք ի հօրէ տարբերեալ. վ'ա զի այդ այծ, յամենակալէ ամենակալ, ի միանգենաւորէ միանգենաւորակից ծնեալ. ոչ ժամանակաւ յետագոյակ, ոչ կարողուիթէ յետնեալ, ոչ փառաւք անընման, ոչ էուիթէ անգրագիտեալ. և նոյն ինքն միանգենաւորի հօր միածին միանգենաւոր ծնաւ ի հոգւոյն սըբ, և ի մարիամայ կուսէն :

(ա) Ոչ այս ծնունդ ժամանակեան այծելին և միանգենաւոր նոր ծնունդեանն ոչ նմանուիթէ ինչ արար, և ոչ առաւելուիթ ինչ. այլ քաղվանդակ զինքն ի փրկել զմարդն պարտիլ ունայնացոյց. զի և մահու չարիքեացն, և զբանսարկուէն որ զիշխանուիթ ունէր զմահ հնձ, իբրև անանուն կործանեցոյց զօրուիթէ :

Օ'ի և ոչ արդեօք կարող էաք չաղթել իշխանին մեղաց և մահու, եթէ ոչ զմեր

(α) Ոչ ընդունի զսկիզբն աւետարանին : (β) Ի յետ. ինչ ἑαυτόν· ոչ անկանի ի չէ էապիկ· ինչ ἑαυτῷ ի չէ բանալոյ հաւատացելոց : լատին է հոմոյն : (γ) Ի յետ. ինչ τῶν պատարագ. առնոյնիք· որ լինի մակդրական ձեռնադիր : (δ) Ի յետ. ինչ ὁ υἱός. որդին : (ε) Ի յետ. ինչ· ἀϊδίως միանգենաւոր : (ζ) Ի դ յետ· ἀϊδίᾳ φύσεως. միանգենաւոր բնութիւն : (η) Ի լատինն պակասէ հոմոյն· ընդձոնէս· որ ետս հոմոյնագրին :

(α) Կիրթեղ· գիրք ու յետ· յոյնն անկանի յաճախ· որ· Զի ծնեալ եղև մարմին ի չէնն պրկ կուսին· որ էն ու ծնունդ և յայտնել բանին· այլ եր յայտնեալ է· և յառաջ ք զարգացեալ· ընտանութիւնք և յաչք քան զյայտ

անանուն որ ոչ ու չ, չիւրացն առաւելուիթէ ոչ ի քաց անկանել ի մարդկութեն· այլ ոչ զմարդկայինն բերեալ զանձն առնելոյ թէ· զի առաւելագոյն քան ճշմարտութեան եղեալ քան մեզ, և զմերն զայն արբեցեալ ազգ (կամ ծնունդ) :

(α) Կիր-

ille susciperet, & suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu Sancto intra uterum matris virginis, quæ illum ita salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit.

Sed si de hoc christianæ fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuæ veritatis obœcatione sibi propria tenebrarat; doctrinæ se evangelicæ subdidisset. Et dicente Matthæo: Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham: apostolicæ quoque prædicationis expetisset instructum. Et legens in epistola ad Romanos: Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem: ad propheticas paginas piam sollicitudinem contulisset. Et inveniens promissionem Dei ad Abraham dicentis: In semine tuo benedicentur omnes gentes: (a) ne de hujus seminis proprietate dubitaret; secutus fuisset Apostolum dicentem: Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus. Non dicit, & seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno, & semini tuo, quod est Christus. Isaiæ quoque prædicationem interiore apprehendisset auditu dicentis: Ecce Virgo in utero (b) accipiet, & pariet filium, (c) & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus. Ejusdemque Prophetæ fideliter verba legisset: Puer natus est nobis, filius datus est nobis, cu-

ոմերոս բնուի առնոյր (ա) նա, և ինքր առնէր, զոր ոչ մեղք կարացին ապականել, և ոչ մահ արգելուլ։ (բ) Այսպէս ի յղութիւն՝ ի Հոգւոյն սրբոյ յարգանդի անդ մօր կուսի, որ այնպէս անխախտելի կուսութիւն ի լոյս ընծայեցոյց զնա, որպէս անխախտուա կուսութիւն յղացաւ։

(գ) Այլ եթէ յականակիտ աղբերէ առատ քրիստոնէական հաւատոց չէր կարող հասնել զյստակ միտս, ի զձառագայթի լուսափայլ Աստուածութեան շլացուցեալ անձին իւրոյ խաւարեցուցել էր, հպատակել ունէր զանձն աւետարանական վարդապետութեան։ Եւ յաջորդել մատթէի, գիրք ծննդեան յիսուսի քրիստոսի՝ որդւոյ դաւթի՝ որդւոյ աբրահամու, նաև առաքելական քարոզութենն հրահանգի ուսեր պատկառ կալ։ Եւ ընթերցեալ ի թուղթն առ հռովմայեցիս. Պօղոս ծառայ յիսուսի քրիստոսի, կոչեցեալ առաքեալ, որոշեալ ի յաւետարանն իւր, զոր յառաջ խոստացաւ ի ձեռն մարգարէից իւրոց գրովք սրբովք՝ վասն որդւոյ իւրոյ, որ եղև նմա ի զաւակէ դաւթի ըստ մարմնոյ, առ մարգարէական ուռս փոյթ տանէր բարեպաշտիշտ։ Եւ գտեալ զխոստումն իւր առ աբրահամ, ի սակ, ի զաւակի քումմ օրհնեսցին ամ ազգք, առ ի չերկուճանալ ընդ յառաքումն այդր զաւակի, չկեաց երթայր առաքելոյն, որ ասէ։ Աբրահամու ասացան խոստմունք, և զաւակի նր. ոչ ասէ, և զաւակաց, իբր ի բազումս, այլ իբրև ի միում, և զաւակի քումմ. որ է քս։ Եւ ևս զեսայեայ զքարոզութիւն ներքին լսելեօք ըմբռներ, ի սակ. Ահա կոյս յղասցի, և ծնցի զորդի, և կոչեսցեն զանուն նորա Էմմանուէլ, որ թարգմանի, ընդ մեզ ած։ Եւ զնորին մարգարէի հաւատարիմ մնօք վերծաներ զբանս. Մանուկ ծնաւ մեզ,

(a) Յօրինակս ինչ. Et ne. աղ և ի գլուխն ծորա ըզ աւ. որով պարսիկ գոյ բանն. ընդ սմանս ի դնել զայս՝ էրին նաև ի վերոյ inveniret ի invenisset, ջոխանակ հարապար և հին գրուէս inveniens.
(b) Զետագիրն, accipiet, համաձայն յունին. իսկ պապգիրն concipiet, իմասպի ի նոյն։ (c) Տպագ. & vocabitur, ասլն և կոչեսցի, ի այլն։

(ա) Ակնարկէ պարապմ. ըղմ. առ սահմանս. * Ի՛ւր արար զմարմինն անօրինաբար ‖։ Ի՛ն ի՛ւրէ ի՛ն. * Եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի զմարմինն ճն կենդանարար, և իւր բանին ճյ։ .. որ եղև իւր բանին, որ զնմ կարող ի կենդանի առնել, նզովեալ եղիցի ‖։ Ֆիլոքսոքսս էպիսկոպոս՝ էրէտ ի Հառն խալէ. * Վ՞ր զի իւր ինքնաոր՝ էրէպն իմասպասէրի ի Հառն խալէ. * Վ՞ր զի իւր էր անեռականն, ի որում անչափն ներմիացեալ ‖։ Սոր գին վրէպ. ա. յոկ. ա. * Զմարմինն սեռանիւքով զբանն

(բ) Ընդունին. * Յղութիւն ինձպս առնկալես ի քեզ սեռանի ճձածնին. յղութիւն անսերմնական, ծնունդ անարատ, կուսութիւն յետ ծննդեան՝ ճեաղով անառական ‖։
(գ) Գրիգոր. լսս. յոաննու գ. 23. * Ճշմարտութիւն հաւատոց ըստ ի աչաց մնացեր շարժմանց... որ զառաջնորդական զիտան լուսաւորէ, և գրովք սրբովք յանդիման կացուցանէ զանհնեւոյնն, իբրև ի սեռել աչաց՝ արեգականն

μήτερα αὐτὸς φύσιν ἀνέλαβε, καὶ οἰκείαν ἐργάσατο. ὃν ὅτε ἁμαρτία μολῶσαι, ὅτε θάνατος καταχεῖν ἠδυνήθη. Σωελήφθη μὲν ἐν γαστρὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐν γαστρὶ τῆς παρθένου Μαρίας (α) μητρός. ἵνα οὕτω φυλαχθείσης τῆς παρθενίας αὐτὸν ἀπεκύησεν, ὥσπερ ἐν καὶ ἀκεραίᾳ μενούσης τῆς παρθενίας σωέλαβεν.

Ἀλλ' εἴπερ ἐκ ταύτης τῆς ἐν τῇ πίστει τῶν Χριστιανῶν διαγεσάτης πηγῆς καθαρὰν ἀρύσασθαι βλάνοιαν ἐκ ἠδυνάτο, (β) διὰ τὸ τῆς πλανυγῆς ἀληθείας αὐτὸν ἑαυτῷ τὸ φέγγος ἐκ τῆς οἰκείας ὑπακοτίζειν τυφλώσεως, τῇ διδασκαλίᾳ γὰρ τῇ τῶν διαγγελίων ἑαυτὸν ὑπήγαγεν αὖ. Καὶ λέγοντος Ματθαίου· Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. καὶ τῶ Ἀποστολικῶ δὲ κηρύγματος τινὰ εἰσήγησιν αὖ ἐπεζήτησε· καὶ ἀναγινώσκων ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ὑπιστολῇ· Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς Ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς διαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ (γ) τὸ κατὰ σάρκα· ὅτι τὰς προφητικὰς ὕπως αὖ βίβλους τινὰ διὰ σεβῆ φροντίδα μετήγαγε, καὶ δείσκων τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ λέγοντος· ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνδυλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη· ὅπως αὖ φῶς τῆς κυριότητος τότε μὴ ἀμφιβάλῃ τοῦ σπέρματος, ἠκολούθησεν αὖ καὶ τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐκ εἶπε καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ὅτι πολλῶν. ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅπερ ἐστὶ Χριστός. καὶ τὸ Ἡσαΐου δὲ κήρυγμα διὰ τῆς ἐνδοτέρας κατέχον αὖ ἀκροάσεως, λέγοντος· ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνεύομενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. καὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ προφήτου πιστῶς αὖ ὑπανέγνω τὰ ῥήματα· παι-

ծնեալ առնոյր զբնութիւն, և իբր գործիով ըստ նմին առնոյր զարացին շաղախել. և ոչ միայն ոչ մեղք կարացին շաղախել. և ոչ՝ ի հոգ խաւխանել: Արդ՝ յղացաւ սպաքէն ի հոգ սուրբ յորովայնի այնր կուսին մարիամու՝ մար. որ աչխպէս պահպանուեալ կուսութեամբ՝ ի ծնանելն կուսութեան՝ ի մանկանել կուսութեան յղացաւ՝

Այլ եթէ յականակիտ աղբերէ աստի՝ ոչ՝ ի հաւատոյ քրիստոնէից, ջուր միտս հանել չկարեր, աս խաւարեցուցանելոյ գործս անձամբ անձին ղուսանալոյ՝ չմարտուելիք ընդհառաջ աս՝ իւրմէ կուսութեամբ, ընդվարդապետութեամբ աւետարանաց ուներ արդեօք արկանել զանձն: Եւ յասել մատթէի, (ա) թէրք ծննդեան յիսի քրիստոսի դաւթի որդւոյ աբրահամու, և զառաքելական քարոզութեամբ զհրահանգ խնդրեր արդեօք: Եւ ընթերցեալ յատ հռովմայեցիս թղթի, զոր գրեաց պաւղոս ծառայ յիսի քրիստոսի կոչեցեալ առաքեալ, որշեալ յաւետարանն սուրբ, զոր յառաջ խոստացաւ՝ ի ձեռն մարգարէից իւրոց գրովք սրբովք՝ վասն որդւոյ իւրոյ եղելոյ՝ ի զաւակէ դաւթի ըստ մարմնոյ, ասդնպէս արդեօք՝ ի վերոյ մարգարէական գրոց զբարեպարիշտ հոգ տաներ: Եւ գտեր զխոստումն սուրբ առ աբրահամ, զի ասէ, (բ) ի զաւակի քումմ օրհնեցին ամ ազգք, առ՝ ի չերկուսանալ ըստ յատ հուի այդր զաւակի՝ զհետ երթայր արդեօք առաքելոյն, որ ասէ. իսկ (գ) աբրահամու առացան աւետիքն, և զաւակի նորա. ոչ ասէ և զաւակացն, իբրև՝ ի վերս բազմաց, այլ իբրև՝ ի վերս միոյ. և զաւակի քումմ, որ է քրիստոս: Եւ զհետայեալ իսկ զբարոզութիւնն ներքին լսեր արդեօք ըմբռներ, զի ասէ. (դ) Ահա կոյս յղասցի, և ծնցի որդի, և կոչեցին զանուն նորա էմմանուէլ, որ թարգմանի ընդ մեզ աստ: Եւ զնորին մարգարէի հաւատարիմ մնաց վերծաներ արդեօք զբանս. (ե) մանուկ ծնաւ մեզ, որդի և տուաւ մեզ, որոյ իշխանութիւն

(α) Յովհաննէս ինչ չէ բառս մորթ: (β) Ի մի յետ. էէր առաւել հանդիպեալ լաւինին, διὰ τῆς πλανυγῆς ἀληθείας φέγγος ἐκ τῆς οἰκείας ἑαυτῷ ἐπισκοτίζειν τυφλώσεως. Ոչ ե Ի ինչի յետ. Ի լայր հանդիպեալ հրեղ բառիս լաւինին, երեսաւ և ... ցի ἐπιστολῇ τῇ πρὸς ῥωμαίους. (γ) τὸ ևի Ի մի յետ. (ոչ ե ոչ Ի հոգի հրեայական):

լոյս.... Եւ յամ վարս պարտ է զնրատս ուրեք Ի միտս ունել յերեւելիսն և յաներեւոյթսն. և այսպէս ծանիցես զնշխարատուին. վ զի ոչ Ի քէն բառես հատս լիցի ներ ածուածն փառաց ||: Կոյնն անդ. ե. 21. * Պիտոյ է

միայն դատարկաւոր ա՛ն ընդունին Ի հրահանգել զմեզ ||: (ա) Մատթ. ա. 1: (բ) Ծննդ. իե. 3. և իէ. 18: (գ) Գաղատ. գ. 8: (դ) Եսայ. է. 14: Մատթ. ա. 23: (ե) Եսայ. ը. 6:

jus potestas super (a) humerum ejus, & vocabunt nomen ejus, Magni consilii Angelus, (b) Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri sæculi. Nec frustratorie loquens, ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero Virginis Christus haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem.

An forte ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus ad beatam Mariam (c) semper virginem Angelus ait: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei? ut quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti.

Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Fecunditatem enim virgini Spiritus Sanctus dedit, veritas autem corporis sumta de corpore est; & ædificante sibi sapientia domum, Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: hoc est, in ea carne, quam assumsit ex homine, & quam spiritu vitæ rationalis animavit,

(a) Տարփահաւաք լապինախնին։

որդի տուաւ մեզ. որոյ իշխանութիւն ի վրայ ուսոց նորա. և կոչեսցեն զանուն նորա, մեծի խորհրդոյ հրեշտակ, սքանչելի, խորհրդական, ամուր հզօր, իշխան խաղաղութեան, հայր հանդերձելոյ յաւիտենից։ (ա) Եւ ոչ եթէ չաղփաղփուելիք խօսելով՝ այնպէս զբանն ասէր մարմին եղեալ, մինչ զի ի լոյս ընծայեալն յարգանդէ կուսին քո՝ ոչ ինչի զկերպարան մարդոյ, և չունիցի ըստ մայրենի մարմնոյ զչշմարտութիւն։

Գուցէ արդեօք վասն այն համարեցաւ ըստ ձեր մեր յն քո չլինել ի մերմէ բնութենէ, իբրև զի հրեշտակն առաքեալ առ երանելին մարիամ միշտ կոյս՝ ասէ. (բ) Հոգին սբ եկեսցէ ի քեզ, և զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լիցի ի վրայ քո. վասն որ ծնանիցի ի քէն սբն, որդի այ կոչեսցի։ Որպէս թէ քանզի յղութիւն կուսին եղև գործ աճապարին, ոչ ի բնութենէ յղացողին լեալ ինչ մարմին յղացելոյն։

(գ) Այլ ոչ այդպէս իմանալի է ծնունդն այն եզականապէս սքանչելի, և սքանչելապէս եզական, որպէս թէ նորութիւն արարչութիւն ի քայ բարձեալ իցէ յատկութիւն սեռին։ Այսուհանդերձ զի զբեղմնաւորութիւնն ետ կուսին Հոգին սբ. իսկ չշմարտութիւն մարմնոյն ի մարմնոյ առաւ (գ)։ Եւ շինելով իմաստութիւն իւր տուն, զանն մարմին եղև, և բնակեաց ի մեզ, այսինքն է՝ ի մարմնի անդ, զոր եառ ի մարդոյ, և հոգւով բանական կենդանւոյն ի մարդոյ օգևօրեաց։

(ա) Ի բն՝ օրինակս, humeros, ի վրայ ուսոց։ (b) Ի բն՝ օրինակս պակասին բառս՝ admirabilis, consiliarius. սքանչելի, խորհրդական։ (c) Ի բն՝ յետ ասպանօր semper virginem. այլ ոչ ի յոյն։

(ա) Ընդհակառակն ի Յն որդին։
* Որպէս ասաց՝ Հանան եւաքեաս,
Թէ ոչ մարմին առ իսկապէս.
այլ առ աչքս՝ անց ընդ կուսին,
խաղովակի նմանապէս ||։
Եւ ի Ղկ. ասս փչապէս * Գրեալ էր զոմանց, որք զեւ-
տիքեայ անիծելոյ և զայլոց հնոց հերձուածողաց չե-
ջեալ բոցն վերատին արծարծեն, ասելով զմարմին ոմն
մերոյ՝ եթէ ոչ էր ի քնութենէ մեզկանս. և այսմ հերձուա-
ծոյ առաջին հարքն եդին ընդիմադրութիւն, և յուծին զան-
միտելն նմա ||։ Գրիգոր պապ, ասէ, պապերէրին. * Ոմն եւտի-
քէսն երկար յիմարաբար քարբառի՝ ասելով, խոստովա-
նիմ զբանն ձեր յարգանդի կուսին կերպացեալ, տալա-
տորեալ ի պատկեր, և ի ձեւ մարդոյ եղեալ ||։

(բ) Ղկ. ա. 35։

(գ) Ճարտարիր հայոց ի ձառն գրիգորի պանեղերպերի յաւետիս
հառին. * Ընդ քեզ ասէ, և ի քէն ասէ՝ և կատարէլ մարդ,
յորում բնակէ ամ լրումն ||։ Ասծուածեն մարմնապես ...
Արդ՝ զննդականուն կուսին ոչ հոգին ընդհանրեալ
ձչմարտաւն մարմնոյն ի մարմնոյն առաւ։ Եւ ոմն մարդ-
բարեյիրկուց քնութեց, ի փայլականէ և ի բջոյ՝ և յան-
յոյտ նշանաց ծովու յառնչագայի, այսպէս և որ մեր
յն քն՝ անչփոթաբար և անյեղաբար ի մարդ և ի ոչ
կատարեալ յառնչագայիւր՝ չշմարիտ ասծուքն և կատա-
րեալ մարդկութիւն ||։ ի բանից սուրբ ոմն բառ առ բառ
առնու ոչն Լևոն զառաքելական բան իւր, նոյնպէս և
ընդհանրին առաւելապա առնու զայն նմանութիւն ի յն ար-
դեն. նէ.

* Մարգարտօրէն՝ ծնունդ կուսին,
ասծ և մարդ՝ մի երկոքին ||։

(գ) Յայսմաւուրս հայոց. յանվարի է. * Բեղմնաւորեալ տուն
հայցի. բեղ (յն տուն) մարմին. լսհմ (յն հայն՝ որ ի
տան անդ) ասծուածին ||։ ի սոյն նմանութեն հայի և ա-
սելն ասն. յովհ. ե. 19, և 21. * Քակեցէք զտաճարդ
զայդ... բայց նա ասէր վն տաճարի մարմնոյ իւրոյ ||։
Կիրեղ պարապմ. փչ նա. կիմ իբ. * Եղեալ մարմին, և բը-
նակեալ ի մեզ, զի երկոքումեքն յուցցէ՝ և եղեալ մարդ,
և ոչ փոփոխեալ յիւրոցն. Քզի եկաց ասաց՝ որ ինչ
էրն, և ի մարմնի ասի իւրոք, ասի այլ յայլումն (իմն,
այլ ինն յայլ իմիք, չեզոքաբար ըստ յունականին ետերոյ

δίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, ὃ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τῶ ὤμο αὐτῶ, (α) καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτῶ, μεγάλης βουλῆς (β) ἄγγελος, Θεὸς ἰσχυρὸς ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὅδε μεταίως λαλῶν, ὅτως αὖ εἶπε σάρκα γεγενῆθαι τὸν Λόγον, ὡς ὅτι περ ὁ τεχθεὶς ἀπὸ τῆς παρθένου Χριστὸς, εἶχε μὲν ἀνθρώπου μορφὴν, οὐκ εἶχε δὲ τοῦ μητρῴου σώματος τὴν ἀλήθειαν.

Η᾽ τάχα δὲ τοῦτο τὸν Δεσπότην Χριστὸν οὐκ εἶναι τῆς ἡμετέρας ἐνόμισε φύσεως, ὅτι πρὸς τὴν μακαρίαν Μαρίαν ὁ πεμφθεὶς ἄγγελος εἶπε. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δυάμις Υ᾽ψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γενώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. ὅπως αὖ, ἐπειδήπερ ἡ σύλληψις τῆς παρθένου θείας ἔργον γεγένηται δημιουργίας, ἐκ τῆς φύσεως τῆς συλλαβούσης ἡ σὰρξ τοῦ συλληφθέντος μὴ ἔφυται.

Ա᾽λλ᾽ ἐχ ὅπως νοητέον ἐκείνην τὴν γέννησιν. ἥτις μονοφυῶς ἐστὶ θαυμαστὴ, καὶ θαυμαστῶς ἐστι μονοφυής. ὥστε διὰ τοῦ καινοπρεποῦς τῆς φύσεως, τὴν τοῦ γένους ἐκβάλλεσθαι κυριότητα. Τὸ μὲν γὰρ γόνιμον τῇ παρθένῳ τὸ ἅγιον Πνεῦμα παρέχει· ἡ δὲ τοῦ σώματος ἀλήθεια προσελήφθη ἐκ σώματος· καὶ τῆς σοφίας οἰκοδομήσης ἑαυτῇ οἶκον ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τουτέστιν, ἐν τούτῳ τῷ σώματι, ὅπερ ἔλαβεν ἐξ ἀνθρώπου, καὶ ὃ πνεύματι ζωῆς λογικῆς ἐνέψυχωσε.

ի վէր ուսոց իւրոց. և կոչեսցի անուն նորա, մեծի խորհրդոյ հրեշտակ, (աքանչելի, խորհրդակից,) ած հզոր պետական, իշխան խաղաղութեան, հայր հանդերձելոյ յաւիտենից: Եւ ոչ եթէ շաղիտակս խօսելով՝ այնպէս երբեք ասէր զբանն մարմին եղեալ. ոմն այն թէ ծնեալն ի կուսէն քո՝ ունիցի զմարդոյ կերպարան, բայց չունիցի զմարդոյ բնին մարմնոյ զձշմարտութիւն:

Այո՛ թերևս վ՚ա այն զոր քո չլինել համարեցաւ ի մերմէ բնութենէ, իբրև զի հրեշտակն առաքեալ երանելին Մարիամ՝ ասէ. հոգի սրբ եկեսցէ ի քեզ, և զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լինի ի վէր քո. ձգելի և որ ծնանելոցն է ի քէն՝ սրբ, որդի աստ կոչեսցի. ոմն թէ որովհետև յղութիւն կուսին եղև գործ ածելոյն Հարտարապետութենէ, չիցէ ի բնութենէ յղացողին մարմին յղացելոյն:

Այլ ոչ այդպէս իմանալի է զծնունդն զայն, որ մեծապէս է սքանչելի, և սքանչելագոյն է մեծասուր: ոմն թէ առ նորաստեղծութենէ ծննդեանն ի քաց քառնիլ յատկութենէ սեռին. Այլ զի զծննդականութիւն ետ կուսին հոգին սրբ. իսկ մարմնոյն ձշմարտութենէ առաւ ի մարմնոյ: Եւ հինելով իմաստութենէ իւր տուն, (ι) քանն մարմին եղև, և բնակեաց ի մեզ, այսինքն է ի մարմնի անդ, զոր էառ ի մարդոյ, (ա) և հոգւով քանական կենդանութենէ ներշնչաւորեաց:

(α) Ի դ յհե. Ի καλέσεται. և կոչեացեն: (β) Ի դ յհե. ἄγγελος, Θαυμαστὸς, σύμβουλος. Θεὸς ἰσχυρὸς. ըստ հրեշտակ, աքանչելի, խորհրդակից, ած հզոր:

ընդ ἑτέρου. բնակեալ ի մեզ, ըստ ածոյինն քնութիւն ի մարդկութիւնս ||:

(ι) Ասի սկսանի հատուածական Թարգմանութենէ ինչ առմարին մեծին լուսոյ գալ ի ձեռագիրս ինչ հայոց, և ի կիր արկեալ յոմանց ոմանց հակաճառել՝ որ յայտնապէս է Թարգմանել ի յունականէ (Թէպէտև ճշմին անյայտ), բայց կարի բառական, միանգամայն և տրեմարական ոճով. որով ուրեք ուրեք անհեթեթ լսող ոճածս ընծայեցուցանէ՝ մանաւանդ որոց ինդրենն պատճառանս ընդեմ ողջմտութեան տալն լինի: Խորագիր գործոյն (զոր յայսմհետէ անուանեմք աղաւաղ Թարգմանութիւն) է այսպիսի. * Գլուխք ջորեքտասանք, զոր գրեաց երանելին վեհագոյս հռովմայ առ փլոբեանոս արքեպիսկոպոսն կոստանդնուպօլսոյ. զոր ընկալաւ սիրելիական ընդ ժողովն քաղկեդոնի, ողջ հայրապետքն || : Եւ սկսանի գլուխն առաջին այսպէս. * ած բանն մարմին եղև, և տաղաւարեաց ի մեզ. այս է՝ յայտ մարմնի, զոր էառ ի մարդոյն. զոր հոգւով գիտութենէ քանականի անձնաւորեաց || : Ընդ որ ևս պէտ է այժմու սովորութենէ հոմանշին կարծի բայս անյիսապարել, բայց ըստ նախնի առման է նոյն ըստ նշանակութեան բայիս ոգեարել կամ հոգիապարել, կամ ներչնչապարել. զի ոմն առ յոյնս Ψυχή. նոյնպէս և ի մեզ բառս անդ՝ է զի դնի նշանակութենէ հոգւոյ, և է զի ընդ: Այլ ոչ բարւոք եդեալ է բայն պաղապարել, հայերով ի առնապաբանութենէ յունական ձայնիս ἐσκήνωσεν. ուր պարտ էր հետևողութենէ հոգեշնորհ Թարգմանչացս մերոց գնել ըստ աւետարանին բնութիւն. ըստ զի անդ ևս է նոյն բառ յունական. ոմն և լատիներէն՝ եթէ յաւետարանի, և եթէ ի բանն լուսոյ՝ է habitavit, ըստ բնակեաց:

(ա) Կիրեղ. պտրպ. երես. 124. առ եւտիքիա խոփոսի. * Քանզի որ յայ հօրէ ըստ բնութենէ որդին, անձնաւորապէս (ըստ հոգեբանութեան) և մտաւոր մարմին առեալ իւր՝ ծնաւ ըստ մարմնոյ ի սրբ կուսէն մարիամայ. և ոչ ի մարմին փոփոխեալ, մի լիցի, այլ առեալ յաւէտ զայն, և ի գոլոյն ած ոչ անփոյթ արարեալ ||:

Ըստ պնդ. * Ընդ բաղարչին՝ հայց անխմոր, եւս զմարմին՝ իւր զերկնաւոր. զհաւատոյնն՝ անսերմնաւոր, զանապական՝ և զհոգեւոր (ըստ հոգեբանութեան) ||:

Salva igitur proprietate utriusque naturæ (a) & substantiæ, & in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad resolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili; ut, quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei & hominum, homo Jesus Christus, & mori (b) posset ex uno, & mori non posset ex altero.

In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, & quæ reparanda suscepit. Nam illa, quæ deceptor intulit, & homo deceptus (c) admisit, nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens: quia exinanitio illa, qua se invisibilis visibilem præbuit, & Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, (d) idem in forma servi factus est homo.

(d) Տպագիտութ լատինականին։

(ա) Ընդ՝ պահմամբ յատկութեանէ երկա քանչիւր բնութե (և գոյացութե) և՝ ի մի ժո ղովելով անձն, առեալ եղև՝ ի մեծվասել չութէ խոնարհութի, ի զօրութէ տկարութի, ի յաւիտենականութէ մահկանացուի. և առ՝ ի լուծումն պարտեաց մերոյ մի վիճակի՝ բնութիւն անեղծական միացաւ ընդ չարչարել ի բնութե. որպէս էր՝ որ այն իսկ էր յանկաւոր մերոց դարմանոց, մի և նոյն միջնորդն Ոյ և մարդկան՝ մարդն Յս Քս, և կա րասցէ մեռանիլ ըստ միոյ (բանի), և չկարաս ցէ մեռանիլ ըստ միւսոյ (բանին)։

Եւ արդ՝ անթերի և կատարեալ բնութ Հիմարիս մարդոյ Հիմարիսն ծնաւ Աստ., բո վանդակ իւրովքն, բովանդակ մերովքս։ Նակ մերս ասեմ՝ զոր միանգամ՝ ի սկզբա նէ հաստեաց արարիչն, զոր և՝ ի պէտս նորոգելոյ՝ յանձն իւր ընկալաւ։ Եւ զի այն ինչ իրք՝ զոր պատրոյն՝ ի ներքս էած, և մարդն պատրեալ յինքն Հդեաց, և ոչ մի հետս ունէին՝ ի փրկիչն։ Եւ ոչ վասն հաղորդ լինելոյն մարդկային տկարութեց՝ մասնակից գտաւ մերոց յանցանաց։ Եառ զկերպարանս ծառայի՝ առ անց արատոյ մեղաց, զմարդկայինս սրբաձացուցեալ, զաստուածայինսն ոչնչացուցեալ։ Եւ զի ուսանելի ցուցումն այն, որով անտեսանելին տեսանելի վինքն ընծայեցոյց, և արարիչն և տէրն բոլորից գոյից մի՝ ի մահկանացուս լինել կամեցաւ, վայրիջումն էր ողորմութե, և ոչ պակասումն կարողութե։ Այնի իրի՝ որ ինալով՝ ի կերպարանս Ոյ՝ արար զմարդն, նոյնն՝ ի կերպարանս ծառայի՝ եղև մարդ։

(a) Յօրինակս ինչ պակաս է & substantiæ. և գոյացութե. էին և՝ ի յայն։ Ընդ հակառակն՝ ի ևս. ձառն սքին լինին, յորմէ երկբէ առաքնօր, դնի միայն substantiæ, և էին naturæ. (b) Ի ստս. հին. possit . . . possit . կարիցէ. ուր posset նշանակէ յաւելս կարիցէր, կի կարօղ լինէր։ (c) Հինգ յետս. հին. amisit. կորոյս. որ է յայնկն էբնդոյն, բնդհանուր գրեալ ըստ միոյն ammisit. որ է նոյն ընդ admisit. այնինչն՝ առընկալաւ։ (d) Idem. նոյնն. պակաս՝ ի ևս յետս։

(ա) Գրիգոր (նարեկացի, կի ակառայն՝ ի հրահանգն պապե. ՝ի վերջ նաբեմի)։ * Երկաքանչիւրոցն յատկութե բնութեց պահեալ անշփոթ, և միացեալ անձառապես՝ ի վերքան զմի խառնումն և միութե, մի որդի և մի որ Ոյ Քս յերկուց կատարելոյ ‖։ Սոքնս երկնոյն՝ ի ինն. ժամ. խոսր. երես. 176. * Աճայն բնութիւն՝ ի միաւորին ընդ մարմնոյն՝ վերկոցունց յատկութ անշփոթ պահեալ ‖։ Ցս որդի. խոսրով. գլ։

* Բանն անմարմին՝ ասա էութե,
եղև մարմին՝ Հմերութե.
զևրերն պահեալ՝ անյեղապես,
և զհին առեալ՝ նորոգապես ‖։

Ինչ. պարագ. * Անշփոթ միացեալ բնութիւնքն, ըստ գոյա, ցութիւնն ‖։ Սարգիս. ա. յովն. ճառ. ը. 737. Ցս քս ասէ, ըստ փրկչին և օծեալն։ ... այս անուանիք վերկուսանն մեզ նկարագրեն զբնութ, զաճայինն և զմիկայինն, ը մեզ միաւորով անշփոթելի և անանջատելի ‖։

Ընդհանուր՝ ի գլուխ երէց։

* Նորն ադամ՝ հնոյն ադամոյ՝ որդիացաւ,
՝ի կուսէ՝ ձեռ և մարդ՝ նոր խառնեցաւ.
երկակին՝ անշառապես՝ յոյժ միացաւ,
և բնութի՝ երկաքանչիւրն՝ ոչ շփոթեցաւ ‖։

Հաղիպոսին և առաքնէից աս գրիգոր պապ. ՝ի ևս թէ ոք տարակուսեսցի յորպէսն, մեք կարօղն զնմ տացուք, յանձառելին միաւորութե անշփոթ և անբաժին զնա քանչիւրոցն պահեալ էութե ‖։

Σωζομένης τοίνυν τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον συνιούσης, ἀνελήφθη ὑπὸ μὲν τῆς θεότητος ἡ ταπεινότης, ὑπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὸ ἀδύνατον, ὑπὸ τὸ ἀθανάτου τὸ θνητόν· καὶ πρὸς τὸ χρεωστούμενον ὄφλημα τῆς ἡμετέρας φύσεως (α) ἐκτιθῶσι, ἡ θεία φύσις ἰωώθη τῇ φύσει τῇ παθητῇ. ἵνα τοῦτο δὴ τὸν τοῖς ἡμετέραις ἰάσεσιν ὑπάρχων ἁρμόδιον, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων μεσίτης Θεοῦ. καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, καὶ ἀποθνήσκειν ἐν τῷ ἑνὸς δυνηθῇ, καὶ τελευτᾶν ἐν τῷ ἑτέρῳ μὴ δυνηθῇ.

Ἐν ἀκεραίᾳ τοιγαροῦν ἀληθὴς ἀνθρώπῳ, καὶ τελείᾳ φύσει, Θεὸς ἀληθὴς ἐτέχθη· (β) ὅλος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ὅλος ἐν τοῖς ἡμῶν. ἡμετέρα δὲ λέγομεν, ἅπερ (γ) ἐν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ δημιουργὸς ἐναπέθετο, καὶ ἅπερ ἀνακαινίσεα πάλιν ἐδέξατο· ἐκεῖνα γὰρ, ἅπερ ὁ ἀπατεὼν ἐπεισήγαγε, καὶ ὁ ἀπατηθεὶς ἄνθρωπος ἥμαρτε, τὸ τυχὸν ὀφὴ τοῦ Σωτῆρος ἴχνος οὐκ ἔχουσιν. οὐδὲ ἐπειδὴ κοινωνίαν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεισελήλυθον ἀσθενείας, διὰ τοῦτο καὶ κοινωνοὺς τῶν ἡμετέρων γέγονεν ἁμαρτημάτων. προσέλαβε γὰρ δοῦλον μορφὴν δίχα ῥίπτε τινὸς ἁμαρτήματος· καὶ τὸ ἀνθρώπινον αὔξων, καὶ τὸ θεῖον οὐ μειῶν. ἐπειδήπερ ἡ κένωσις ἐκείνη, δι' ἧς ἑαυτὸν ὁ ἀόρατος ὁρατὸν παρεσκεύασε, καὶ ὁ ποιητὴς καὶ Δεσπότης τῶν ὅλων, εἷς τῶν ἀνθρώπων ἠβουλήθη γενέσθαι, συγκατάβασις ἦν δοπλαγχνίας, οὐκ ἀσθενεία τῆς δυνάμεως· τοιγαροῦν ὃς μείζων ἐν μορφῇ Θεοῦ, πεποίηκε τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ἐν μορφῇ δούλου

(α) Յօրինակս ինչ ἐκτιθῶσι. (β) Ի գիրս ոմանս. բովանդակապէս ։ (γ) ա՛լ ա՛ի ի գիրս ։

(1) Արդ՝ պարտեցեալ յատուկն երկաքանչիւրոյ բնութեան, և ի մի դէմս համեցեալ երբ բնութիւնք, ամբարձաւ յաճուիքէն խոնարհուելոյ, վերառեալ եղև յաճուիքէն տկարութիւն, և յանիքէն, և ի զօրութիւնէն տկարութիւն, և յանմահութենէն մահկանացուութիւն. և ի հատուցանել զպարտաւորն պարտիս մերոյ բնութեան՝ ածայր զոր ինչ բնութիւնք միացաւ էր չարչարելի բնութիւնք. որպէս զի՝ երբ այդ իսկ էր մերումն բժշկութիւնք յանկաւոր, ի և նոյնն գոլով միջնորդ այսր և մարդկան՝ մարդ յաքս, և (ա) մեռանիլ ըստ միւսումն չկարասցէ, և վախճանիլ ըստ միւսումն չկարասցէ։

(բ) Արդ՝ անվթարուած ձշմարիտ մարդոյ, և կատարեալ բնութք, ածձշմարիտ ծնաւ բովանդակ իրոյովքն, և բովանդակ մերոյ ոլքս։ Այլ մերոյինս ասեմք, զոր միանգամ՝ ի մեզ՝ ի սկզբանէ արարչագործն հաստեաց, զորս և՝ ի պետս նորոգելոյ անդրէն յանձն իւր ընկալաւ։ Ոչ զի այսոքիկ՝ զորս պատրօրէն՝ ի վերջ էած, և պատրեաքն մարդ մեզաւ, երբեք՝ ի փրկիչն հետս ոչ ունէին։ Այլ ոչ ըստ հաղորդ լինելոյն մարդկայինս տկարութեանց՝ հաղորդ գոտաւ և մերոյ մեզաց։

(գ) Զանգի եթաւ զծառայի կերպարանս առնոյ արատոյ ինչ մեզաց, և զմարդկայինս պերձացուցեալ, և զծառայինս ոչինչ նուազեցուցեալ։ Ոչ զի ունայնացուցումն այն, որով զանձն անտեսս տեսանելի ընծայեցոյց, և առարիչն և տէրն բոլորից՝ ի՝ ի մարդկանէ կատարեալ լինել զկնքումն էր բարեգործութ, և ոչ անկարուն զօրութ։ (դ) Այլ արդ՝ որ միաւորեալ՝ ի կերպարանս ոյ՝ արար զմարդն, նոյն ինքն

(1) Ի նոյն աղաւաղ Նաթփանուէ յորիս. * ք. Ապրեցեալ այսուհետև յատուկն երկաքանչիւրոյ բնութեն, և առ մի դէմս եկացեալ, ամբարձաւ յաճուիքէն նուաստութիւնն. իսկ՝ ի կարութիւնէն անկարուէն, ի յանմահէն մահկանացուն ‖ : Յոյժ սխալմաքար եդեալ է քառս ապրեցեալ (թող զսխալագրութիւն՝ որ յօրինակի միում գնի ապրեցո), հանդիպ յունականիս օաշօլսեմոս. զի թէ զառն ձգեալ կամիր, ունիր գնել նաև էրնեցելոյ. բայց յայտ է յայլ գրոց մերոց և յընկերէ տեղւոյն, թէ պահեցեալ էր գնել։ Ա՛լ յայտնիսն ազաւաղ թարգմանչէ ըստատուցեալ գրէ մանաւանդ սիւնեցի առ հերակլ կայսր. * Բայց զի քաղկեդոնի ժողովոյն պատճառաւոք բաժանումն ներհուս ասացին տյոն. ապրեցեալ երկաքանչիւրոյ բնութ իւրոյ յատկութ ‖ : զոր ոչ կարէր ասել, եթէ ուղիղ թարգմանուած էր միտեղեցէ

(ա) Շարունակ։ * Քարոզի՝ ի պահնէլեաց՝ ած մարմնով վ՚ի իմ խաչեալ. մերով բնութ՚ըս մեռանի, ած անմահ հոգովանի ‖ :
Շնորհալին ևս. առ ալէքս էպիսկ. պետ. * Եւ լինէր յոյժ հրաշափառագոյն իր. զի ինքն էր՝ որ չարչարիւր, և ինքն էր՝ որ ոչ չարչարիւր։ Չարչարիւր չարչարէաւն, զի իւր ինքեան չարչարիւր մարմին. և ի նմին չարչարելումն՝ էր ինքն առանց չարչարանոց՝ անբաժանելի ի չարչարեցելոյ մարմնոյն. զի ած գոլով բանն՝ անչարչարելի էր բնութ. սակայն ըստ չարչարելի մարմնոյն անբաժանելի միացեալ անմարմինն ‖ :

(բ) Սէ գրիգոր լուսաւորիչ յագաթ. 156. * Առաքեցաւ ած յայ սէ որդին. էած զմարմին ի կուսէ, մարդ կատարել, կոչել ածուքն. զածուքն զօրութ յայտ առաքել, կոչել ածուքն. զածուքն զօրութ յայտ առաքել, կոչել ածուքն. զածուքն զօրութ յայտ առաքել ‖ :

(գ) Անբերէ պրամաթ. յն. Նեստ. * Քանզի առեալ բանին բնութ զիմկայնին, ոչ ձգիւթ է սուկ, այլ մանաւանդ յաղթել իւրական փառաք՝ առեցելոյն, յանխախտելին պահի յաւերժութ ածավայելուչ բարեփառութ ‖ : Նոյնն պրամ. առ նեստ. 25. * Պարտ էր նմա և ածուքն պատճառիւ վայելուչ տեսանիլ, և ի մերմէ փոքրագոյնէն ամենեին ոչ ի բաց վճարիլ ‖ :

(դ) Գրիգոր լուսաւորիչ. յածախ. ճ. 29. * Ըստ պատկերի իւրոյ արար զնա. որ ըստ քո մարմանալոյն է խնամ նալ ‖ :

Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura: (a) & sicut formam servi Dei forma non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit.

Nam quia gloriabatur diabolus hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, & immortalitatis dote nudatum (b) duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam (c) de prævaricatoris consortio invenisse solatium; Deum quoque, justitiæ exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam; opus fuit secreti dispensatione consilii: ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam erga nos pietatis suæ (d) dispositionem sacramento occultiore compleret; & homo diabolicæ iniquitatis versutia actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

(e) Ingreditur ergo hæc mundi infima Filius Dei, de cœlesti sede descendens, & a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus.

Novo ordine; quia invisibilis in suis, visibilis (f) factus est in nostris, incom-

(ա) (1) Ա՛ն զի կայ ունի առանց թերութ՛ զիւր յատկուն՛ երկաքանչիւր բնուն. և որպէս նակ զկերպարանն ծառայի չբառնայ՛ ի քաց կերպարանի՛ այ, նոյնպէս զկերպարանն այ ոչ նուազեցուցանէ կերպարանն ծառայի։ Ո՛ի որովհետև պարծեր բանսարկուն, եթէ մարդն պատրէ՛ իւրովք խաբանօք՝ վրիպեցաւ յածային պարգևաց, և յանմահուե՛ ձրից մերկացեալ՝ անկաւ ը խիստ դատակնքով մահու, և ինքն՝ ի չարիս իւր սիրմանս իմն եգիտ ընկերութ՛ պատուհրանաղանցին, և ած ևս՝ ը պահանջելոյ իրաւանց արդարութ՛, վոխեաց զիւր վճիռ՝ ի վե՛ մարդոյն, զոր յայնպիսի պատուի էր հաստեալ, պէտք եղեն գաղտնի խորհրդոյ անօրինուե. իբրև զի անիսփոխելին ած. որոյ կամաց անհնար է քակիլ՝ ի բարեգթուե իւրմէ, զառաջին զիւրոյ առ մեզ մարդասիրուե զտնտեսութիւն գաղտնածածուկ խորհրդով կատարեսցէ. և մարդն խորամանկուե՛ սիրմական ապիրատուե սադրեալ՝ ի յանցանս՝ մի՛ կորիցէ ըստ ը զեմ յառաջադրուեն այ։

Եւ արդ՝ մնանէ յայսոսիկ նուաստութիւնս ին՝ որդին այ, յերկնային աթոռոյ ի ջեալ, և՝ ի հայրենի փառացն չմեկնէ, նոր կարգաւ, և նոր ծննդեամբ ծնեալ։

Նո՛ր կարգաւ. վ՛ն զի անտեսանելին իւրովքն՝ տեսանելի եղև մերովքս, անքառ-

(a) Կէս յեր. & sicut forma servi Dei formam non ademit (կ՛ non adimit), ita forma Dei servi formam non minuit. այսինքն՝ և ոչ կերպարանն ծառայի զայ կերպարանն ոչ եթարձ, այնպէս կերպարան այ զծառայի կերպարանն ոչ նուազեցոյց։ (b) Ի՛ վ յեր. diram ... sententiam. ը դժնեայ դատակնքով։ (c) Տան յեր. de prævaricationis. պատուհրանազանցութ՛։ (d) Ի բիչ օրինակս, dispensationem. զմատակարարութ՛ կամ զտնտեսութ՛. բայց և ի ձեռն չ՛անի կէս. դնի, dispositionem. այ պատմագրութ՛. որ՝ի հիւ անտեսութ՛ լսի, կամ կարգաւորուն։ (e) Յօրինակս ինչ, infirma. այ՝ ի տկարութիւս։ (f) Յերիս օրինակս եղեալ է apparuit in nostris. երևեցաւ մերովքս։

(ա) Կաբեկ. ըբ. * Անթերի միկութ՛, և անպակաս ածութ՛ ||։ Վարդապետ հայոց ասե խոչին կ՛ըսէ՛, ՝ի բուն. ասե պերասիկան պէտասիոյ. ապ ասողայ. գ. 21. * Մ՛ածամիծքն այնոքիկ և սիւնքն և գլխաւորքն եկեղեցւոյ (խոստովանեցան, կամ յայտ արարին), առնլով կերպին զկերպն զանչփոխութ՛ն, և եղեւութ՛ բանին մարմին՝ զանձակ միաւորեալ՝ հրամայէ մեզ ոչ խոստովանել յայլ կամ յայհեակ. ոչ միաւորութ՛ յեղուսն կիւ չիսուսն կիւ՝ ի բաց բարձուսն ասել միոյն զմիւսն, և ոչ անխզուէքն՝ և անչփոխուէն կիւ մարմնաւորուէն Աշխարհուէ՛ քակտուսն բնուեց ասել... Ա՛յ՝ ի ձեռն անչփոխուէն՝ օտար բնուե՛ ի նեղքս քերել՝ ի համագոյ սբ երրորդուէն (յ նեստորեականք՝ անճնաւոր բնուե գնեալով զիմկուէն քրի. ղերրորդուէն չսիրուե առնել), կիւ միաւորուէ՛ն ուրանալ՝ ոչ զեաւիքեան (զբնուե միկայն)։ կիւ գհոգւոյն՝ իբրև զաղոլինաքս, կիւ յեղուսն ասել ածուէն՝ ի մարմին՝ իբրև զպանդուխտացիան... Թողում ասել զբազմուե ազանդոց ուրացեալոց գոնօրհնուէն Աշխարհուե, որք յաչառելով զիրկուէն զամենակատար՝ մի բնուե առացին այսպէս ամբարշտաբար. զորս տարագրեմք իբրև զգոյ ինչ առէրծուածս, և ոչ միոյ քանի արժանաւոր, և գարչելի... Եւ լուր լսցի լուր խոստովանուե հաւատոյս մերոյ՝ ամէն, որք կամին ուղիղ լսել||։

(1) Ագաթ. Բարգմանուե. * ը. Քանզի պատճէ երկաքանչիւր բնուէն անհատաբար զինքեան յատկուէն. և ոչ

γέγονεν ἄνθρωπος.

Φυλάττει γὰρ ἑκατέρα φύσις ἀνελλιπῶς τὴν ἑαυτῆς ἰδιότητα· καὶ ὥσπερ οὐκ ἀναιρεῖ τὸν τοῦ δούλου μορφὴν ἡ μορφὴ τοῦ Θεοῦ (α) οὕτως τὸν τοῦ Θεοῦ μορφὴν ἡ τοῦ δούλου (β) μορφὴ οὐκ ἐμείωσεν.

Ἐπειδὴ γὰρ κατεκαυχάτο ὁ διάβολος τὸν ἄνθρωπον τὸν ὑπατημένον ἐκ τῆς πλάνης ἑαυτοῦ, τῆς θείων δωρεῶν (γ) ἐστερῆσθαι, καὶ τῆς τοῖς ἀφθαρσίας ἀγαθῶν (δ) γεγυμνωμένον ὑπὸ τὴν τοῦ θανάτου χαλεπὴν ὑπόφασιν γεγονῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις κακοῖς θλίβεσθαι αὐτὸν ὁρικέναι τινὰ, ἐκ τῆς αὐτοῦ τοῦ γεγονότος (ε) φθορᾶς κοινωνίας· ὡς καὶ τὸν Θεὸν, τοῦτο τῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης ἀπαιτοῦσης, ἀμεῖψαι θέλειν τὸν ἄνθρωπον τὴν οἰκείαν ὑπόφασιν. ὃν ἐν τοσαύτῃ τιμῇ κατεσκεύασε. χρεία τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀπορρήτου μυστηρίου γεγενῆται, ἵνα ὁ ἀναλλοίωτος Θεὸς, ᾧ τινος ἡ βέλησις τῆς ἐμφύτου χρηστότητος ἐρεσθῶσαι μὴ δυνᾶται, τοῦ πρώτου θέλειν ἡμᾶς τοῦ τῆς οἰκείας δυσεβείας ὑπορρήτῳ μυστηρίῳ πληρώσῃ διοίκησιν· καὶ ἵνα ὁ ἄνθρωπος, ὁ τῇ κακουργίᾳ τῆς διαβολικῆς κακίας πρὸς ἁμαρτίαν σωφελαθεὶς, μὴ θέλᾳ βέλησιν ὑπόληται τοῦ Θεοῦ.

Προσέρχεται τοίνυν εἰς τὸ ταπεινὸν τοῦτο τοῦ Κόσμου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τοῦ οὐρανίου θρόνου καταβαίνων, καὶ ὑπὸ τῆς πατρικῆς δόξης οὐκ ἀφιστάμενος· καινῇ τῇ πλάσει, καὶ καινῇ τῇ γενέσει γεννώμενος.

Καινῇ μὲν τῇ πλάσει, ὅτι περ ἀόρατος ὢν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ὁρατὸς γέγονεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν, καὶ ἀ-

ի կերպարանս ծառայի՝ եղև մարդ։

Եւ զի պահէ երկաքանչիւր բնութի զինքեան յատկութի. և զոր օրինակ ոչ ի բաց բառնայ զծառայի զկերպարան կերպարանն աստուածայնոյ, նոյնպէս զայդ զկերպարանն ոչ նուազեցուցանէ ծառային կերպարան։

Զի որովհետև պարծէր բանսարկուն, եթէ մարդն խաբեալ ի պատրանաց նորա յեռանգեաւ յածոյին պարգեւաց, և յանապականութենէն բարեաց մերկեալ՝ ընդ մահու դժնդակ դատակնքով գրաւեցաւ, և ինքն յիւրականս չարիս սփոփանս լինի գտեալ ի լինելոյ անտի նորա հասարակորդ մատնչին, ոյր և այծ՝ ընդ զայդ պահանջելոյ արդարութենէ իւրոյ փոխանակեալ ի գաղատս մարդոյ զիւրականս վէհս, զոր յայնպիսի պատուի յօրինեաց, պիտոյ եղեն տնօրինութենն անձառ խորհրդոյ, զի անայլայլակն այծ, որոյ կամաց անհնար է տեառնջանալ յընդալոյս քաղցրութենէն, զառաջին զիւրոյ առ մեզ բարեգթութենէն անձառ խորհրդով կատարեացէ զմատակարարութիւնն. և զի մարդն՝ որ չարարուհետ հնազրիւք դիւականս ապիրատուեալ ի մեզս գրդեղ, մի կորիցէ արտաքոյ կամացն այ։

(ա) Նա արդ՝ եկաւորի յայս նուաստուկի տի՝ որդին այ, յերկնայինն աստուոյ վայրկենաւ, և ի հայրենի փառացն ոչ արտակայեալ, նոր կարդաւ, և նոր ծննդեամբ ծնեալ։

(բ) Նոր կարդաւ. վ'ն զի որ էն անտեսանելի իւրայովքն՝ տեսանելի եղև մերայովքս. և

(ա) Մի յե. ὅπως ἐδὲ τὸν μορφὴν τοῦ Θεοῦ. նոյնպէս զկերպարանն այ։ (բ) Յայլ օրինակ μόρφωσις. (գ) Ի պապերէս օրինակս, ἐστερημένον. յեռանեալ։ (դ) Ի մի յե. γεγυμνωμένα, է. մերկացեալ զգեալ։ (ե) Փոխանակ բառիս φθορᾶς, մահուն՝ կամն ծանօթագրեն ընդ ընթերցուածս, պատուիրանազանցի՝ ըստ լատինին։ Բայց ասացվանն նոյն պահպանէ։

ոչ բառնայ այլ կերպն զծառայի կերպն, այսպէս զայլ կերպն ծառայի կերպաւորութենն ոչ պակասեցուցանէ։ Ուր նախ՝ չէր պարտ դնել զմոմաձայն բառդ անհոգ բոլ՝ հանդէպ յունկիս այէլուծեաց, ուր նշնիկ անձնաբոլ՝ կիմ անհնէրէ. և երկդ՝ պարտ էր միօրինակ դնել փոխանակ բառիս մորփի. երկիցս կրկնելոյ զնոյն բառ ներպ կիմ կերպարան, և ոչ եթէ զայլևայլ բառս ներպ և ներպաւորութի, հետևելով միմեանց օրինակի՝ ուր դնի մօրփոսուս. կերպարանութ կիմ կերպուս։

(գ) Շարունդ. * Ծննդեանն հօր ևհինաւուրցն՝ անժամանակն յաւիտենից՝ ժամանակաւ յորովայնի քոյ քնակեցաւ, և ի հօրէ ոչ մեկնեցաւ . . . Ծննալն ի քէն ի խաչ ելեալ, և ի յարեալ փառաց ընդ հօր ‖ ևն։ Ա յոր բանն ի հօրէ անմեկնելի՝ և անձառելի խորհրդով՝ ի ձեռն կատարեան որովայնի անօրինաւոր յերկրի երևեալ ‖։

(դ) Շարունդ. * Որ անտես արարածոցն՝ անհաս ի վեր քան զբան, ծառայի կերպիւ պատրաստ ծառայել ըստ անատուծեալ։ Որ կերպարան ‖ հնազ հօր՝ առեալ վ'ն մերոցն։ Որ անեղ ետնուբ և անփոփոխելի բնութ ի կուսէն ծնաւ նախատեղծին կերպ մարմնի։ Ջգեցար պատկեր հոգեղինի՝ պատկերդ հօր անփոխելի ‖։ քաղեա և զպղտոր չարականն աւետման՝ զխորհուրդն անձառն։

prehensibilis voluit comprehendi; ante tempora manens esse cœpit ex tempore; universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suæ immensitate, suscepit; impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, & immortalis mortis legibus subjacere.

Nova autem nativitate generatus: quia inviolata (a) virginitas concupiscentiam nescivit, (b) carnis materiam ministravit. Assumpta (c) est de matre Domini, natura, non culpa; nec in Domino Jesu Christo, ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo (d) nostri est natura dissimilis. Qui enim (e) verus est Deus, idem verus est homo: & nullum est in hac unitate mendacium, dum (f) invicem sunt & humilitas hominis, & altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate.

Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non (g) recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit.

(1) Աղգմահոտէ Լսին Հակնականին։

դակելլին կյամեցաւ բամանգակիլ. որ կայ մնայ յառաջ քան զժամանակս՝ լինել սկսաւ ի ժամանակի. տէրն ամենեցից զծառայ կան զկերպս ընկալաւ, պարագաճակեալ զանչափութիւն մեծվայելչութիւնէ իւրոյ. անչարչարելին ոչինչ անարժան համարեցաւ մարդ լինել չարչարելի, և անմահն ընդ մահու օրինաց անկանիլ։

Նոր ծննդեամբ ծնեալ, վասն զի անաղտական կուսութի՝ անմտան գտեալ ի ցանկութեց, նիւթ մարմնոյ մատակարարեաց։ Առաւ ի մօրէն տեն՝ բնութի, և ոչ յանցանք. և ոչ ի տէրն մեր յսուքս ի ծնեալն ի կուսայ կան արգանդէ, աննման ի բնութիւն ընդ մերում՝ վասն սքանչելի գործոյ ծննդեան։ Վասն զի որ էն ամ ձչմարիտ, նոյնն ի մարդ ձչմարիտ. և չիք ինչ ստութի յայսմ միութեան, մինչ (1) միանգամայն են և խոնարհութի մարդոյ, և բարձրութիւն ամենեցուն։ (ա) Ոչ ի զոր օրինակ ամ ոչ փոխի ողորմութ, նոյնպէս մարդն ոչ ծախի արժանապատուութ։

(բ) Վասնզի ներգործէ երկաքանչիւր կերպարանն հաղորդութ միւսոյն զիւր սեպհականն, այր բանին ներգործելով զոր բանին ի (անկ), և մարմնոյն կատարելով զոր մարմնոյն ի (անկ)։ Վասն ինչ յայսցանէ փայլատակ կի սքանչելիօք, այլ ինչ ներքոյ դնի թշնամանաց։ Եւ զորօրինակ բանն ոչ ի բաց մեկնի ի հաւատարութէ Հայրական փառաց, նոյնպէս մարմինն ոչ ի բաց թողաւ զմերայ սեռ բնութի։

(a) Ձոյս յն. virgo. կոյս։ (b) Վէց յն. & carnis. և մարմնոյ։ Ի յն. sed carnis. այլ մարմնոյ։ (c) Օրինակ ինչ. est igitur. Ի այլն։ Ան րդ՝ առաւ։ (d) Ըստ օրինակի. nostræ est naturæ. որ է նոյն. ոչ ասելն՝ բնութիս մերում, կի մեր բնութեաս։ (e) Ձոյս յն. verus Deus, աստուած est. էայն ոգւոյ է։ (f) Ձոյս յն. in invicem. էիլէ մատի է ասել՝ ներմիանգամայն։ (g) Ցօրինակ յն. non recidit, կի recessit, Ի non reliquit. թողոյ նէրկայ։

(1) Անբաժանելի է աստուածութ դնելէն ապաւաղ Թարգմանութեն. * գ. Մինչդեռ երկախառնումն ընդ միմեանս է, և մարդոյն նոճատուածն, և մեծուն ծածուածն. զոր ոչ յողորմելն՝ ոչ ընդունի, այսպես մարդն մեծութ ծածկեն արժանապատուութեն ոչ ծախի։ Ոչ գիտեմ. եթէ զինչ խորհելով հնարել է զնոր բառդ ներ նախոսք (եթէ չկայցէ սխալագրութ վարեմն.) զի յոնական ձայնն տաւտմծեր. ոչ եդաք նմանեսն՝ Թարգմանի հակբերանչիւր ի երկաքանչիւրն միանգամայն. ոչ և լուծին invicem, նմանակի դիագմայն կիսի դիտին կիսի ընդ դիտնոյ յորոց ոչ եւանիք նեստորական իմաստ, ոչ եւանիք յաղագս Թարգմանութ։ Ա յն զարմանալին այն է, զի Թէոդորոս քաղենաւոր յոտնիս միտս իմացեալ է զայն բառ հանդերձ յետագայ բանիքն, որք նոյնպէս չեն բարւոք Թարգմանեալ. զի ոչ ունի զոյ ոչ ի բառն, այլ ի բանն՝ ի վկայութ ուղղափառ վարդապետութ առնու զառաքելական հաւատոյն՝ պատուհասելով ի հառն խաչի այսպէս։ * կենդանատուական ձ

ծածկեալ մարմնովն, և երկախառնեալ ներմարդութեն. վասն զի իւր էր անտեսականն, ընդ որում անչափեալ բնաբար ներմիացեալ և խառնեալ չարչարութիւն բանութեան բանի։ որ յայս բան Լեւոնի ակնարկէ։ Իայց աբրահամ կամուցկոս ի Բոզդեն ձ. աս ի էուխն՝ հայելով ի լոկ բառն ծանրացաւ՝ մտեալ յաղաւաղ Թարգմանութեն, պախարակելով ի մէջ բերի զառաքելական հաւատոյն։ * Ազդէ եւակ կերպարան երկութեցոյն բնութեցն՝ ընկերին չարչարութ. միովն գործել զածկայինն՝ որ ինչ ումի վայել է, եւակ միւսոյն զիգկայինն՝ որ ինչ ումի արժան է։ այլ զայսպիսի խեղաթիւր Թարգմանութ եթէ տեսանէր ոքն Լեւոն, զառաքելական գաւտակինք նզովից ի վր ածէր արդեօք, և հրամայէր ի բուն աղբերն անդիկ ընծանալ։

(ա) Գրիգոր լուսաւորիչ. յագաւ. 159. * Թէպէտ վն մերէջ յանարդութ, այլ կայ միաբուն բնութեն, ոչ և ինքն ասէ, եթէ էս նոյն եմ, և ոչ փոխեցայ։

(բ) Շնորհալին ընդ. ա. աս էմանուէլ. * Երբեմն ոչ ընծ

κατάληπτος ὤν, ἠβουλήθη καταλαμβάνεσθαι, καὶ προαιώνιος μένων, εἶναι ἤρξατο ἀπὸ χρόνου, καὶ τοῦ παντὸς ὢν Δεσπότης, τὴν δουλικὴν μορφὴν ἀνεδέξατο, τῆς οἰκείας θεότητος ἐπισκιάσας τὸ μέγεθος, καὶ ὁ ἀπαθὴς Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκεῖσθαι θανάτου.

Καινῇ δὲ τῇ γεννήσει τεχθείς, ἐπείπερ ἡ ἄχραντος παρθενία ἐπιθυμίαν μὲν ἠγνόησε, τὴν δὲ τῆς σαρκὸς ἐχορήγησεν ὕλην, καὶ προσελήφθη ἐκ τῆς μητρὸς (α) τοῦ Δεσπότου φύσις, οὐχ ἁμαρτία. οὐ μὴν ἐπειδήπερ ἐν τῷ Δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ τεχθέντι ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς παρθένου θαυμαστή τίς ἐστιν ἡ γέννησις, διὰ τοῦτο ἡμῖν (β) οὐχ ἡ φύσις ὁμοία. ὁ γὰρ ὢν Θεὸς ἀληθής, αὐτός ἐστι καὶ ἄνθρωπος ἀληθής. καὶ ψεῦδος οὐδὲν ἐν ταύτῃ τῇ ἑνώσει τυγχάνει, ἐν ὅσῳ τὰ συναμφότερα μετ᾽ ἀλλήλων ἐστί. καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ταπεινόν, καὶ τῆς θεότητος τὸ μέγεθος. ὥσπερ γὰρ τῷ ἐλεεῖν ὁ Θεὸς τροπὴν οὐχ ὑφίσταται, οὕτως ἄνθρωπος τῷ μεγέθει τῆς θείας ἀξίας οὐκ ἀναλίσκεται.

Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦθ᾽ ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ (γ) ταῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκε. καὶ καθάπερ ὁ Λόγος ἀπὸ τῆς ἰσότητος τῆς τοῦ Πατρὸς δόξης ἐστὶν ἀχώριστος, οὕτω τὸ σῶμα τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου γένους οὐκ ἀπολέλοιπεν.

որ էն անըմբռնողականելի կամեցաւ ըմբռնելիլ. և որ կայ մնայ նախայաւիտեան, ըսկսել սկսաւ 'ի ժամանակէ. և որ էն տէրն ամէնեցուն զծառայական զկերպն ընկալաւ, զիւրոյ աստուածութեան պարածածկեալ զմեծութիւն. և անչարչարելին աստուած ոչ լինել անարժան համարեցաւ չարչարելի լինել մարդ, և անմահն օրինաց ներքոյ գնել մահու ։

Իսկ նոր ծննդեամբ ծնեալ, վասն զի անչաղախ կուսութիւն անմասն գտաւ 'ի ցանկութեց, և զմարմնոյ մատակարարեաց զնիւթ ։ Եւ առաւ 'ի մօրէն տն՝ բնութիւն, և ոչ մեղք ։ Քզի և ոչ խոկ 'ի տր յսի քսի 'ի ծնեալն 'ի կուսական արգանդէ, վասն սքանչելի լինելոյ գոլոյ ծննդեանն՝ ոչ նման մեզ գտանի բնութիւնն ։ Ոն զի որ էն աստուած ճշմարիտ, նոյնն է և մարդ ճշմարիտ. և սուտ ինչ յայսմ միաւորութե ոչ գտանի, ցորչափ համերկաքանչիւրն ը միմեանս է, և մարդոյն խոնարհութիւն, և աստուծոյ մեծութիւն ։ Զի զոր օրինակ ողորմելովն աստուած չանկանի ը փոփոխումն, նոյնպէս մարդ մեծութեամբ աստուածային արժանապատուութե ոչ ծախի ։

(1) Քանզի ներգործէ երկաքանչիւր կերպարանն հաղորդութեամբ միւսոյն՝ զոր սեպհական ունի. բանին գործականելով զայն՝ որ ինչ է բանին, և մարմնոյն կատարելով՝ զոր ինչ է մարմնոյն ։ Եւ այս ինչ յայտնէ փայլատակէ սքանչելեօք, և այն ինչ թշնամանաց ներքոյ անկաւ ։ Եւ զոր օրինակ բանն 'ի հաւասարութէ հօրն փառաց է անմեկնելի, նոյնպէս մարմինն զբնութիւն մերոյ սեռ ոչ 'ի բաց թողու ։

(α) Յայլ օրինակս, ἡ τοῦ δεσπότου. ... Տն բնութիւն. ... զաստուածայինսն ։ (β) 'Ի գրչագիրս. οὐχί. նոյն է ... ։ (γ) 'Ի գիրս և 'ի լատինացւոց ... τοῖς παθήμασιν. Ը՝ կրից, կմ չարչարանաց ։

զան՝ զաստուածայինսն ներգործելով, և երբեմն ոչ մի ըղմարդկայինսն ||: Վարդապետ ամ. հայոց 'ի կին ճառընտիր. * Արարչական բանին անորէնութիւն անդր եւ է քան զհրաշս, զծառայն առնուլ պատկեր՝ ոչ յեղլով կամ սպառելով 'ի բաց բարձելով միւսոյն զմիւսն, այլ անմեկնելի հաղորդութ ... զի եթէ որոշեսցես զբնութիւն, բացադրասցեն ընդ նմին և երկաքանչիւրքն բնութիւնկանք ||: Իգնատիոս վարդպ. 'ի գլ. Ը. երես 58. * Վն զի աստ էր՝ որ երևեցաւն մդ, պարտ էր՝ զի զմարդկայինս և զաստուածայինս ցուցցէ յառկաբար ||: Կիւրեղ. գանձ. ԻԵ. * Ապա ուրեմն ուղղափառաց ասացուք զասացեալն, աստուծոյ հեռեւեցուցեալ զաստուածայնելուցան, և 'ի վր եղեալ մարմնոյն՝ զորս նուաւն ||: Շարականք. * Ծնեալն 'ի քէն 'ի խաչ ելել, և 'ի յաւիտ. փառաց ը հօր. անարգեալ 'ի մէկանէ, փառաւորութ էութ երկրպագեալ ||: Սրբէփաննոս ... 'ի կին ... ։ * Քն՝ նիւթական ը մարմնոյ, աննիւթ ը աստուծ, վրէպատական յեղանակաւ բաժանիլ ։ Եւ գարձել խառնմամբ հակառակացն՝

աստուծ և մարդկութ. յորոց մին աստացոյց, և միւսն աստացաւ. և մի տր յս քս անբաժ անորէնութ ||: Ճառ... * Որ ... 'ի ներքոյ ... * Մեռան՝ փրկեաց, և որ եղեւ չարչարեցաւ ||. և թէ. * Մեռան՝ որ (յոյն, որով) եղև, և փրկէ՝ որ էրն (յոյն, որով էր) ||: Շարականքն ... * Հայր անձեռագործ տաղաւարաւ ամպով հաղւոյն երեւէր 'ի բարձանց, գաւանէր զքեզ որդի ը բնուե, ոչ մի ամն և ամն, այլ մի և նոյն առեալն և առօղ ||: ... * Մէջ ամն ... և զօրաւոր, և ամն անզօր վասն նոյն. * Մէջ ամն ... և նոյն գոլ միաւոր՝ կրեր զկիրսն կենսոր ||: գաւորս այլ՝ մի և նոյն գոլ միաւոր՝ կրեր զկիրսն կենսոր ||:

(1) Այլ եւ քան զեւ անպատմելի տեսանի յաղորդ հաւաստն թարգմանութե՝ իբր և յայտնի նեւունձն ողաւաղ ... * Է. Քանզի ներգործէ երկաքանչիւր... չիւր կերպն ընդ միւսն հաւասարութը (որ ը նախաչիւր ... նեաց նշանակէ նաև՝ հաղորդութը), որդ յատուկ ընկենեաց ... լաւ. զի բանին գործողն զայս՝ որդ է բանին. իսկ մարմնոյ կատարչն՝ որդ է մարմնոյն ։ Քանզի ամն բացափայլէ

(a) Unus enim idemque est, (quod sæpe dicendum est,) vere Dei filius, & vere hominis filius. (b) Deus per id quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: homo per id quod Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Deus per id quod omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: homo per id quod (c) factus est ex muliere, factus sub lege.

Nativitas carnis, manifestatio est humanæ naturæ: partus virginis, divinæ est virtutis indicium. Infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum: magnitudo Altissimi declaratur vocibus Angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impie molitur occidere; sed Dominus est omnium, quem Magi (d) gaudent suppliciter adorare. Jam cum ad præcursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret, quod carnis velamine Divinitas tegeretur, vox Patris de cœlo intonans dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene (e) complacui. Quem ita-

Ի սկզբանէ էր Բան

Այսն ըստ ինքեան եւ նոյնն է (զոր սակաւ պարտ է երկրորդել) Աստուածորդի՝ այր որդի, եւ Աստուածորդի որդի մարդոյ: Ի՛նչ այնու ըստ ի սկզբանէ էր բանն, եւ բանն էր առ Աստ, եւ Աստ էր բանն: Մարդ այնու՝ զի բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ: Ի՛նչ այնու՝ զի ամ ինչ նոյաւ եղեւ, եւ առանց նորա եղեւ եւ ոչինչ. մարդ այնու՝ զի եղեւ ի կնոջէ, եղեալ ընդ օրինաց:

Ծնունդ մարմնոյ՝ յայտարարութիւն է մարդկային բնութեան. ծնողուն կուսի՝ Աստուածային զօրութեն է յուցակութիւն: Տղայութիւն մանկանն ցուցանի նուաստութեամբ օրօցաց (կամ խանձարրոց). մեծութիւն բարձրելոյն արտափայլէ հրեշտակացն բարբառովք: Իմանեալ գտանի դեւաբոյս տիոյ մարդկան, զոր հերովդէս ամպարշտութեամբ հնարի սպանանել, այլ տէր է բոլորից, որում մոգք խնդան աղերսաբար երկիր պագանել: Ի՛ն ինչ գայ ի մկրտուէն կարապետին Յովհաննու, զի մի արդեօք ան յայտեսցի՝ եթէ ընդ վարագուրաւ մարմնոյ ծածկեալ է Աստուածն, ձայն հօր յերկնից առաքի արտաձգեալ՝ ասաց. դա է որդի իմ սիրելի, ընդ որ ես հաճեցայ: Ի՛րդ՝ զոր ոմն մարդ փորձէ խորամանկութիւն դիւին:

(a) ինքնագիծն էր ի բնէ օրինակն. ոչ ե ի յոյն. էսյ կայ յայլ յուվ օրինակս: (b) Երկու յետ. Filius Dei per id, ե այն: Որդի ոյ այնու, ե այն: (c) Երկու յետ. factum est ... factus, էր ածական verbum: (d) Երկու յետ. gaudentes. ինդացեալք. Ես ե փոփ ինչ յաչէալ էն. veniunt adorare. գան երկիրպագանել: (e) Ինն յետ. complacuit. իմոպն նայն է:

լէ ոքանչելագործութիւք. իսկ ոմն ընդ Հինամանաւք ատբանակեայ ||: Որ նախընթաց մեծութեին ախմարական Թարգմանութե է արդէն կշռաբերել. իսկ վերջին պարզութին՝ հայհոյական է գաւել. զի ոն ե ոն ի մեզ զուին՝ հայհոյական է գաւել. զի ոն ե ոն ի մեզ զուին՝ հայհոյական է գաւել. ուր էյոյն և հերիօրէն զանձնաւոր դէմս ի մեքբերէ, ուր էյոյն և ի լատին են այնպիսի եզերք որք զանանձնից ասին. զի են ձայնք չեզոքականք, և անկանին ի վր բնութե, և ոչ անձին. մինչ զի ուր եգաք ը լատին ձայնին, ոչ ինչ այլ ինչ, ը իմաստից ունեաք դնել ոչ և նոյն անյն փոխ ը ոչ ինչ ասել մեծն ի՛նամանաւ. զի ոչ ինչ ասելի ը զայս կամի ասել մեծն Լևոն: Այլ ըզի ազատաղ Թարգմանութե է նեւ տարամիտ, նմին երբ զայս հաւանեցաւ հեգնելով ի մեք քերէ մանթուատա սխնեցի ի նուաղն ատ հերքել այսքան մանթուատա սխնեցի ի նուաղն ատ հերքել այսքան սէս.* Որ ի նոյնէ զանիս և զաւրարանս կլսէ՝ ծնեալն ասէ.* Որ ի նոյնէ զանիս և զաւրարանս կլսէ՝ ծնեալն ասէ.* Որ ի նոյնէ զանիս և զաւրարանս կլսէ՝ ծնեալն ասէ. ոչ կայ ատ ատ մարին՝ լեռնի, ոչ էսյ ատ ատ մարին՝ լեռնի, ոչ էսյ ատ ատ մարին՝ լեռնի, զոր ժողովն քազկեդոնի ուղղափառ կոչէ ||: Ա՛ր որ ա զոր ժողովն քազկեդոնի ուղղափառ կոչէ ||: Ա՛ր որ ա զոր ժողովն քազկեդոնի ուղղափառ կոչէ ||: Ա՛ր որ ա քեւլի էր. Երբ ընթերցի՝ զնաագիրն նր. և յայնժամ ասմա գինէ զձայրացաս Թարգմանութե նր. ապա թէ ոչ՝ ցոր ցիս զՀմարիա ուղղափառութե, մերըիս. զի մի՝ ջափ հայիս ի մոլար Թարգմանութե, մերըիս. զի մի՝ ջափ հայիս ի մոլար Թարգմանութե, մերըիս. զի մի՝ ջափ հայիս ի մոլար Թարգմանութե, մերըիս. զի մի՝ ջափ հայիս ի մոլար Թարգմանութե: Յաւել և զայն, զի յետ լրոլել համարիս զանմոլարն

Εἷς ἦν, καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς υἱὸς τε Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς υἱὸς ἀνθρώπε τυγχάνει. Θεὸς μὲν καὶ πρὸ τοῦ, καθὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. ἄνθρωπος δὲ καὶ τότο, καθὸ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. καὶ Θεὸς μὲν καὶ τότο, καθὸ δι' αὐτᾶ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτᾶ ἐγένετο (α) οὐδὲ ἕν. ἄνθρωπος δὲ καὶ τότο, καθὸ γέγονεν ἐκ γυναικός, (β) γέγονεν ὑπὸ νόμον.

Καὶ ἡ μὲν τῆς (γ) σαρκώσεως γένησις ἀνθρωπίνης ἕξις δήλωσις φύσεως, ὁ δὲ τοκετὸς τῆς παρθένε (δ) μίμημα τῆς θείας ὑπάρχει δυνάμεως. καὶ ἡ μὲν νηπιότης τᾶ βρέφος δηλῖ τῆς τῷ σπαργάνων ἀτελείας ἐπιγινώσκεται· τὸ δὲ μέγεθος τῆς αὐτᾶ μεγαλωσύνης δηλῖ τῷ ἀγγελικῶν φωνῶν ἀποδείκνυται, καὶ ὁμοιᾶται μὲν τοῖς νεωστὶ τικτομένοις ἀνθρώποις ἦτος, ὃν Ἡρώδης ἀσεβῶς φονεῦσαι βέλεται. ἀλλ' ἔστι Δεσπότης τῷ ὅλων, ὃν Μάγοι χαίρσιν ἱκετευτικῶς προσκυνεῖν. ὅτε δὲ πρὸ τᾶ προδρόμε αὐτᾶ Ἰωάνε ἔρχεται Βάπτισμα, ὅπως ἂν μὴ λάθῃ, ὅτι περ τῷ προκαλύμματι τῆς σαρκὸς ἡ Θεότης ἐκρύπτετο, ἡ τᾶ Πατρὸς φωνὴ ἐξ ὐρανῶν ἐπιβοᾶσα, φησίν. Ἑτός ἐστιν ὁ υἱός με ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. τοιγαροῦν ὁν ὡς ἄνθρωπον ἡ τᾶ διαβόλε πειράζει πα-

(ա) Ա՛ռ ի սկզբանէ էր Բանն, և Բանն էր առ Աստուած, և Աստուած էր Բանն։ (բ) Նոյն էր յաւիտենից Որդի Հօր, և ստեղծական Որդի մարդոյ գտանի։ (գ) Ո՛չ ըստ այնմ՝ ըստ որում ի սկզբանէ էր Բանն, և Բանն էր առ Աստուած, և Աստուած էր Բանն։ Իսկ մարդ ըստ այնմ՝ ըստ որում Բանն մարմին եղև, և բնակեաց ի մեզ։ Եւ Աստուած ըստ այնմ, ըստ որում նովաւ ամենայն ինչ եղև, և առանց նորա եղև ոչինչ. իսկ մարդ ըստ այնմ՝ ըստ որում եղև ի կնոջէ, (դ) եղև ըստ օրինաց։

(ե) Եւ՝ մարմնաւորուեն ծնունդ՝ մարդկայնոյն է յայտարարուի բնութիւն. իսկ ծնողուին կուսին յիշատակ աստուածային զօրութեան։ Եւ՝ տղայութիւն մանկանն օրոցային (կամ խանձարրային) նոյնաստուածական ծանուցանի. իսկ մեծուն նոր մեծարոյութեան՝ հրեշտակացն բարբառովք յուցեալ լինի։ Եւ՝ նմանեալ գտանի նորաբոյս ծնեալ մարդկան՝ սա, զոր Հերովդէս ամպարշտութիւն ըստանանել խորհի. այլ է մի բոլորից, որում մոգք խնդան աղերսաբար երկիրպագանել։ Իսկ յորժամ առ ի կատարեալն իւրոյ յասկանուն գայ ի մկրտութիւն, զի մի արդեօք զանխլացայն՝ զի լնդ վարագուրաւ մարմնոյ աստուածն ծածկի, հօրն ձայն յերկինից որոտացեալ, սա է որդին իմ սիրելի, յորում հաճեցայ ||։ Տանելի են այսոքիկ, բայց ի մեծէ թարգմանութենէ սխալագրութենէ. զոր պարտ է պարզել և ուղղել՝ հայկով ի սկզբնադիրս, և ի ըզգուշաւոր թարգմանութիւնս։

(ա) Գրիգոր Նոսսացիէ. յաճախ. է. 21. * Որդին այ եղև որդի մեր, և զգեցաւ զմեր բնութիւն, և կատարեաց զարգարութիւն ամ՝ հոգւով և մարմնով... Զի մարմ նացաւ որդին այ կամաւ, և յանձն էառ զամ կերպ մարդկային բնութեան մերոյ ||։

(բ) Շնորհալին Եղիա. սա կիսամանուն է* Քանզի թէ յղացաւ սուրբ զմարդ՝ այլ ի հոգւոյն սըբ՝ սուրբ զնա։ Ծնաւ ի կնոջէ՝ սուրբ զմարդ, այլ ի կուսէ, և ոչ ուսուցի ծնողին անուանական պատճառով յիւր ծննդեանն՝ սուրբ զնա։ Պատեցաւ ի խանձարուրս և եդաւ ի մսուր՝ սուրբ զմարդ, այլ ի հրեշտակաց փառաւորեցաւ, և աստեղն գուշակեցաւ սուրբ զնա... Փախեաւ ի Հերովդէ՝ որպէս զմարդ, և փախոյց զնըզօրսն կառոյն յեգիպտոսէ՝ սուրբ զնա։

(α) Երկու յետագիր ոչ է ով ὁ γέγονεν. և ոչինչ՝ որ ինչ եղևն։ (β) Ոչ γέγονεν սոյն. (γ) Տպագ. հռովմայ ի լատինն առեալ դնեն ի լատանցս յոանիս. σαρκὸς γενέσις. (δ) Նոյնպէս և ի յետս ֆոխտաւոյ մեմոյաի դնէ համաչայն լատինին ἔλεγχος. նոյնի և այլ ինչ բիչ յայն յետս (երկի նորագիւտ թարգմանութիւն)։

quæ sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia.

Esurire, sitire, lassescere, atque dormire, evidenter humanum est. Sed (a) quinque panibus quinque millia hominum satiare, & largiri Samaritanæ aquam vivam, cujus haustus bibenti (b) præstet ne ultra jam siti at; supra dorsum maris plantis non (c) desidentibus ambulare, & elationes fluctuum increpata tempestate consternere; sine ambiguitate divinum est.

Sicut ergo, ut multa præteream, non ejusdem naturæ est, flere miserationis affectu (d) amicum mortuum, & eumdem remoto quatriduanæ aggere sepulturæ, ad vocis imperium excitare redivivum; aut in ligno pendere, & in noctem luce conversa, omnia elementa tremefacere; aut clavis transfixum esse, & paradisi (e) portas fidei latronis aperire: ita non ejusdem naturæ est, dicere: Ego & Pater unum sumus: & dicere, Pater major me est. Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei & hominis una persona sit; aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est

Նմին որպէս ել սատանայ զորդին հրեշտակական
գործք պաշտօնէից ։

(1) (ա) Պատղանիլ, ծարաւիլ, վաստակիլ, և ննջել մարդկային է անշուշտ. այլ հինգ հացիւ զհինգ հազարս ի մարդկանէ ժողովել ցուցանել, և ընձեռել սամարուհւոյն ըմպելի կենդանի, որոյ արբումն տայ ըմպողին ոչ եւս այլ ծարաւիլ, գնալ ի վէր ալեաց ծովու անհետ ընթացիւք, և զկուտակս հողմոց ցածուցանել՝ սաստիկ մրրկութեամբ ալեացն

νεργία, τότῳ, ἅτε δὴ Θεῷ, ἡ τῶν ἀγγέλων τάξεις γινονεῖ.

Τὸ μὲν γὰρ πεινῶν, ἢ διψῶν, ἢ κοπιῶν, ἢ ὑπνῶν, ὁμολογουμένως ὄζιν ἀνθρώπου· ἀλλὰ τὸ πέντε ἄρτοις πέντε χιλιάδας ἀνθρώπων κορέσαι, καὶ καθίσασθαι τῇ Σαμαρείτιδι ζῶν ὕδωρ, ὅθεν ἀρυσαμένη αὐτῇ ὑπῆρχε τὸ μηκέτι διψῶν· καὶ ὅτι μὲν νώτων θαλάσσης περιπατεῖν, τῶν ποδῶν δὲ βαπτιζομένων, τὰς δὲ τῶν κυμάτων οἰδήσεις, ἐπιτιμωμένῳ τῷ κλύδωνος, καταδυνάζειν, ὄζιν ἀναμφιβόλως Θεοῦ.

Ὥστερ οὖν, ἵνα τὰ πολλὰ παραλείπω, ἐ τῆς αὐτῆς ὄζι φύσεως τὸ κλαίειν ἐκ παθέσεως οἴκτου τὸν τελευτήσαντα φίλον, καὶ τὸ τὸν αὐτὸν ἀναζῶν μέλλοντα, παρασκευασθέντος τοῦ προχώματος, τῆς τεταρταίας ἤδη ταφῆς ἐξαναστῆσαι πρὸς τὸ κέλευσμα τῆς φωνῆς, ἢ τὸ ὅτι ξύλα ὑρτῶσθαι, καὶ ὀξὺ ἡμέρας εἰς νύκτα μεταβληθείσης, τὰ στοιχεῖα πάντα συσσεῖσαι, ἢ τὸ παραπεπάρθαι τοῖς ἥλοις, καὶ τὰς τοῦ Παραδείσου πύλας ἀνοῖξαι τῷ πίστει τῷ τοῦ λῃστοῦ, ἕπως ἐ τῆς αὐτῆς ὄζι φύσεως τὸ λέγειν· ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμὲν, καὶ τὸ λέγειν· ὁ Πατήρ μου μείζων μου ὄζιν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὂν ἐν τῇ Δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ, τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἓν ἐστι τὸ πρόσωπον, ὅμως (α) ἕτερόν ὄζιν ἐκεῖνο, ὀξὺ ὃ ἐν ἑκατέρῳ κοινὸν ὄζι τὸ τῆς ὕβρεως, καὶ ἕτερον ὀξὺ ὃ κοινὸν τὸ τῆς δόξης καθέζεσθαι. ὀξὺ ἡμῶν μὲν γάρ ὄζιν αὐτῷ ἡ ἐ-

ուքին փորձէ խորամանկութիւնն նմին [illegible] ոյք՝ յրեշտակացն դասք կան՝ ի պաշտօն։ Քունկն և քաղցնուլն, և ծարաւիլն, և վաստակիլն, և ննջելն՝ խոստովանաբար (յր անշուշտ) է մարդոյ, այլ չինգ հայիւ զչինգ հազարս՝ ի մարդկանէ յագեցուցանել, և ընդարձել սամարուհւոյն զկենդանի ջուր, ուստի չըմպել նը լիներ ոչ ևս ծարաւիլ, և՝ ի վեր միանանց ծովու գնալ անթաց ոտիւք, և զաչեացն փչփրուելն՝ սաստելով մրրկաց ցածուցանել, այ է աներկայաբար։

(ա) Այս արդ՝ զբաղմունք զանց արարեալ, զորս նախ ոչ նոյն քնուէ է արտասուիլն՝ ի կարեկցութէ՝ ի վեր բարեկամի վախճանելոյ և զնոյնն որ վերստին կեաց հանդերձել էր, ՝ի բաց առնելով զպատանէշ չորեքօրեայ արդէն թաղմանն, յարուցանել զոյզ ընչ հրամանի ձայնին. (բ) կամ՝ ի վեր փայտի կախել կալ, և զամէնն՝ ի միջեր փոխարկելով զտարերս ամ շարժլել. կամ ասեռանէ գոլ բեւեռաք, և զդրախտին դուռս բանալ հաւատոյ աւազակին. (գ) Այնպէս ևս ոչ նոյն քնուէ է ասելն, ես և Հայր (իմ) մի եմք. և ասելն, Հայր իմ մեծ է քան զիս։

(դ) Ո՞ղի Թէպետև յաւէտ՝ ի սէր յն՝ մի գէմ է այ և մարդոյ, բայց այլ ինչ է այն, յորմէ երկաքանչիւրումն հասարակ է անարգանացն

(ա) Մի յնչ ἕτερον τι ἐστίν. նայն է։

քնտանուէն անարգուէ, և այլ՝ ուստի հասարակական փառացն պատահեաց։ ուր բաց յայլոց չիոնի իմացուածոյ՝ վր ոչ ուղիղ բացատրելոյ զյունականն, աւետրդ պատուհաստ է նեստորաձայն՝ ասելն * սակս ընտանուէն։ որ ոչ՝ ի լսոին և ոչ՝ ի յայն օրինակս գտանի։ Կարի նիւթապէս թարգմանէ է՝ քերականական սխալանօք հանդերձ՝ և յայտրդ հատուածն այսպէս։ * ժո. Վր սմին այսուհետև զդիմին միաւորուէ յերկաքանչիւրում քնուէն իմանել պարտեցեալն, և՝ որդի մարդոյ ասի վասն եկեղն յերկինսուտ, յորմէ՝ որդի այ անդրսուտ՝ ի կուսէն՝ յորմէ ծնաւ, զմարմինն առնլաւ։ Եւ դարձեալ որդի այ խաչեալ ասի և թաղեալ՝ յորժամ զայս ոչ՝ ի նմին ետուէն, յորում միածինն և՝ հանդերձեալ և համագոյ եղով հօր, այլ՝ ի նոյնս տուէ մարդկայնում համբերեաց քնուէ ||։

(ա) Ընդհանուն լոպէ ա. առ կիսանոնել. * Ակրատուէր վր սիրելոյն՝ ոյք զմարդ, և գազարեցուցանէր զարտասուս քրոջն յարուէ եղբօրն ոյք զնձ. հարցանէր՝ ուր եգիք զդագարոս՝ ոյք զմարդ, և յարուցանէր ձայնիւ զորեքօրեայ մեռեալն՝ ոյք զնձ... Իդև անկատ ոյք զորով առաքի կոչի՝ ըստ մարդկային քնուէն, այլ քան է այ՝ ի սկզբանէ՝ որով երկինք հաստատեցան, ըստ ձեռացն քնուէն։ Բևեռեցաւ՝ ի փայտի ըստ աւազականն՝ ոյք զմարդ, այլ զառաւօրեան խաչարեցուցանէր, և զաւազակն՝ ի դրախտն մուծանէր՝ ոյք զնձ... Մեռաւ մարդկային քնուէն՝ ոյք զմարդ, և զմեռեալս յարուցանէր ձեռացն զօրուէն՝ ոյք զնձ ||։

(բ) Կիւրեղ պատմ. 213. առ Նեփոհիս, ՝ի ԸՀոֆիլէս. * Ամրիոյ խոսէալ՝ զարեգականն ամիսուեաց ձառագայթս. նորով հրաշիւ զնրն հաւատաչ ձեռուէ ||։

(գ) Կիւրեղ գանձ. իէ. * Այլ զի մի ոք լսէլ, եթէ եղեւ մարմին փոխագրել կարծիցէ զանփոփոխելի ոյն քան, և այլ ինչ լինել՝ քան զոր էրն՝ ի սկզբանէ՝ կարևորապէս երբեմն [illegible] ոյ վայելուչն Թողոյը ձայն, և երբեմն ցուցանէ իրս՝ ծնուէն միայն եղեալ պարտ. զի խոսցի՝ երկաքանչիւրս (գոլ)... Եւ Թէ դարձել լսէիցես յոյն նորա՝ Թէ ելայ և տրամեցաւ, զմանաւ ած դարձել մարդ գոլ է գոլոյն ած, և՝ ի վեր ած մարդկանէն և վնասոյն պարտ ||։

(դ) Կիւրեղ պատմ. գլ. իէ. * Պարտիմք միտս հանարիլ, զմարգիսրէնն վր աեսչուէն մարմնանալոյն, և զնձաբարն՝ վր բանին որ յոյ հօրէ անձառուէ է ծնեալ ||

(է)

nior Patre humanitas; de Patre illi est æqualis cum Patre Divinitas.

(1) Propter hanc ergo unitatem personæ in utraque natura intelligendam, & filius hominis (a) legitur descendisse de cœlo, cum filius Dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumserit. Et rursus filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in Divinitate ipsa, qua Unigenitus consempiternus & consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpessus.

Unde unigenitum Filium Dei crucifixum & sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur, secumdum (b) illud Apostoli: Si enim cognovissent, numquam (c) Dominum majestatis crucifixissent.

Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret, Quem me, inquit, dicunt homines esse filium hominis? Cumque illi diversas aliorum opiniones retexuissent, Vos autem, ait, quem me esse dicitis? Me utique, qui sum filius hominis, & quem in forma servi atque in veritate carnis aspicitis, quem me esse dicitis? Ubi B. Petrus divinitus inspiratus, & confessione sua omnibus gentibus profuturus, Tu es, inquit, Christus filius Dei vivi.

Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino, & a principali petra soliditatem & virtutis traxit & nominis, qui per revelationem Patris eumdem (d) & Dei filium est confessus & Christum: quia unum horum (e) sine alio receptum non proderat ad sa-

Հայր մարդկութի. և ի հօրէ է նմին հա-
ւասարն ըստ հօր աստուծի։

Վասն ի միոյ սորա միութեան անձին՝ յերկաքնչելիս բնութեան՝ իմացեալ, եւ որդի մարդոյ վերծանի իջեալ յերկնից, եղեալ (յո թերակտ) որդին սկ հաւր զմարմին ի կուսէ անտի՝ յորմէ ծնաւ։ Եւ դարձեալ՝ որդին սկ խաչեալ ասի և թաղեալ, եղեալ զայսոսիկ ոչ ի բուն աստուածութե, որով միաբնին մշտնջենաւորակից և համագոյակից է հօր, այլ ի մարդկային բնութեան տկարութե կրեաց։

Վասն զի ամենայն որդին սկ խաչեալ և թաղեալ խոստովանիմք ամենեքեան նաև ի հանգանակի. ըստ այնմ (քանի) առաքելոյն. Օ՛ի թէ երբ ծանուցեալ, ոչ երբէք զտէրն մեծվայելուչութե ի խաչ հանէին։

Իսկ յորժամ նա ինքն սուրբ մեր և փրկիչ հրահանգէր զաւրոց աշակերտաց զհաւատս հարցմամբք իւրովք, Օ՞ ոք՝ ասէ, ասեն զինեն մարդիկն, թէ իցէ որդի մարդոյ։ Եւ յերկրորդել նոցա զայլոցն զկարծիս պէս պէս, Իսկ դուք՝ ասէ, զո՞ ոք ասէք զինեն թէ իցեմ։ Օ՛ինեն՝ արդեօք, որ եմ որդի մարդոյ, և զոր ի կերպարանս ծառայի և ի չնմարտութե մարմնոյ առեսանէք, զո՞ ոք ասէք զինեն՝ թէ իցեմ։ Ի բռնաւոր երանելին պետրոս յաստուածս ներշնչեալ, և հանդերձ ձեալ իւրով խոստովանութե օգտատոյժ լինել ամ ազանց, Դո՛ւ ես՝ ասէ՝ քո՛ որդի սուրբ կենդանւոյ։ Եւ ոչ վայրապար երանելի վկայեցաւ ի նմանէ, և ի սկզբնական վիմէ անտի յինքն ձգեաց զանդուածի և առաքինութե և անուանն. որ յայսոսիկ հօր զնոյնն և սուրբ որդի խոստովանեցաւ և քո. զի զի ըստնկալուի միոյն յայսոցանէ առանց

(a) Եբէս հին յեա. (ոչ և առ օգոստինոսի) dicitur. ասի. ի նոսանակ բայիս legitur, վերծանի. ոչ ի գիր ասի, գրեալ է։ (b) Ըստ օրինակի. illud Apostoli dictum. պատ. ես։ (c) Մի յեա. ընդ օգոստինոսի. Dominum gloriæ. համեմայն յոհաննէսի։ (d) Մի յեա. Deum, & Dei filium. աստ, և սուրբ որդի։ (e) Օրինակի ինչ. sine altero. համեմայն յոհաննէսի։

(1) Զառաջիկայս հատուած երևելի քաջ մատենագրաս առաքաս առնու սքեն Լևոն յօգոստինոսէ, որ ի գիրսն ընդհմ բանի արիանոսաց՝ գլ. ը. գրե այսպէս. Ac per hoc propter istam unitatem personæ in utraque natura intelligendam & filius hominis dicitur descendisse de cœlis, quamvis sit ex ea, quæ in terra fuerit, Virgine assumptus: & filius Dei dicitur crucifixus & sepultus, quamvis hæc non in divinitate ipsa, qua est unigenitus Patri coæternus; sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpessus .... Unigenitum verò filium Dei crucifixum & sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur. Unde est & illud Apostoli: Si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ըստ ասեն ծանօթագրքն բացեալ եանք։ * Ա՛մանաւանդ լին է Լևոնի առնուլ զայս տեղի ի գրոց օգոստինոսի. . . փառք են այդ օգոստինոսի, միանգամայն և յայտարար փուճոյ և ուսումն նախրուն Լևոնի։ Ա՛մանաւոր կի եզական կոչեն, զի կարծեն թէ զայս տեղի ևեթ յայլոց առեալեցէ. ուր տեսաք ի վերոյ, զի և ի սքանչելագործէն առնու զայլ հատուած բան առ բան. գուցէ և զայլ բազմ ինչ յայլոց գրոց հարց՝ որք չեն ի միջի. թէպէտ զի ըստ իմաստից բանագիտ գործն է հետևմած առաքելական վկայութե հարցն առաջնոց։

λάσων τῶ Παῤῥὸς ἀνθρωπότης, ἀπὸ δὲ τῶ Πατρὸς ὅσιν αὐτῷ ἡ μὴ τῶ Παῤῥὸς ἴσιν θεότης.

Διὰ ταύτην τοίνυν τῶ προσώπω φωνὴν ἔνωσιν, τὴν ἐν ἑκατέρᾳ φύσει νοεῖσθαι ὀφείλουσαν, καὶ Υἱὸν ἀναγινώσκομεν ἀνθρώπε κεχειλιωθῆναι ἐξ ἁγιᾶ· ὁπότε ὁ Υἱὸς τῶ Θεῶ τὸ σῶμα ἐξ αὐτῆς τῆς Παρθένε, ἐξ ἧς ἐτέχθη, προσέλαβεν. καὶ πάλιν ὁ Υἱὸς τῶ Θεῶ σταυρωθεὶς λέγεται, καὶ ταφείς· ὁπότε ταῦτα οὐκ ἐν αὐτῇ θεότητι, ἐν ᾗ Μονογενὴς, καὶ συναΐδιος, καὶ ὁμοούσιος (α) ὅτι τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀθανείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπομεμενήκε φύσεως.

Οὗτον τὸν μονογενῆ Υἱὸν τῶ Θεῶ σταυρωθέντα, καὶ ταφέντα, πάντες καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ συνομολογοῦμεν, κατ' ἐκεῖνο τὸ Ἀποστολικόν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

Ὅτε δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ Σωτὴρ τὸν πίστιν τῷ Μαθητῷ ἀπὸ τῷ οἰκείων ἐξεπαίδευεν ἐρωτήσεων. τίνα με, φησὶ, λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν τῶ ἀνθρώπε; καὶ ἐκείνων ἀποκεναμένων, ἄλλας ἄλλων εἶναι δόξας· ὑμεῖς, φησὶ, τίνα με λέγετε εἶναι; ἐμὲ δηλαδὴ τὸν Υἱὸν τῶ ἀνθρώπε, καὶ ὃν ἐν μορφῇ δούλε, καὶ ἀληθείᾳ σώματος θεωρεῖτε, τίνα με λέγετε (β) εἶναι; οὗτα ὁ μακάριος Πέτρος θεόθεν ἐμπνευσθεὶς, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ὁμολογίας πᾶσι μέλλων γίνεσθαι σωτηρία τοῖς ἔθνεσι, σὺ εἶ, φησὶν, ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τῶ Θεῶ, τῶ ζῶντος· καὶ ἀξίως μακάριος ἀπεφάνθη παρὰ τῶ Κυρίε, καὶ ἀπὸ τῆς προτοτύπε πέτρας τὸ στερεὸν ἐπεσπάσατο τῆς τε ἀρετῆς, καὶ τῆς προσηγορίας· ὅς τις δι' ἀποκαλύψεως τῶ Παῤῥὸς τὸν αὐτὸν καὶ Υἱὸν Θεῶ ὡμολόγησε, καὶ Χριστόν· ἐπειδήπερ οὐ τούτων (γ) δίχα θατέρε λαμβανόμενον ἀνόητον

(բան), և այլ ինչ՝ յորմէ հասարակ գոյանի փառացոյն (բան)։ Այլ զի՝ ի մէնջ է նմին՝ փոքրն քան զՀայր մարդկուէ, և՝ ի հօրէ է նմին՝ ըստ հօր հաւասարն ածուի։

(ա) Արդ՝ յաղագս այսր միութե դիմի՝ զոր յերկաքանչիւր բնութե պարտ է խմանալ, և զոր դին ընդհեռնումք մարդոյ լինել Յերկնից. երբ որդին այ եաւ զմարմին՝ ի կուսէ անտի՝ յորմէ ծնաւ։ (բ) Այս գարձեալ՝ որդին այ խաչեալ ասի և թաղեալ, երբ զայսոսիկ ոչ՝ ի բուն ածուե, որով միածին և՝ մշտնջենաւորակից և համագոյակից է հօր, այլ՝ ի տկարութե մարդկայնոյս տարաւ բնութե։ Ասաի զմիածին որդին այ խաչել և թաղեալ խոստովանիմք ամենեքին և՝ ի հանգատնակին. ըստ այնմ առաքելականին. Օ՛ի թէ երբ ծանուցեալ, ոչ արդեօք զտէրն փառաց՝ ի խաչ հանեին.

Ասկ յորժամ նա ինքն ասէն մեր և փրկիչ ցՀաւատաս աշակերտացն իւրովք հրահանգելոց հարցուածովք. (դ) Օ՛ո՞ր՝ ասէ, ասեն զինէն մարդիկն, թէ իցէ որդի մարդոյ։ Այս՝ ի պատասխանի առնել նոցա, թէ այլ յայլմէն կարծիք այլոց, Այլ՝ ասէ՝ զո՞ր ասէք զինէն, թէ իցեմ։ Օ՛ ինէն, յայտ է թէ զորդւոյ մարդոյ, և զոր՝ ի կերպարանս ծառայի և՝ ի ձշմարտուե մարմնոյ տեսանէք, զո՞ր ասէք զինէն՝ թէ իցեմ։ Այստանդ երանելին պետրոս յածուատ ներշնչեալ, և հանդերձեալ իւրով խոստովանուբ փրկուի լինել ամ աղանց, Այս՝ ես ասէ՝ քո՛ն որդին այ կենդանւոյ։ Այս արժանապէս երանելի վկայեցաւ՝ ի մէնջ. և՝ ի նախանձոյ վիմէ անտի յինքն ուղերձեաց զկարծրուբն և առաքինուբ և անուանակոչուբ. որ յայտնուբիբ հօր զնոյն և որդի այ խոստովանեցաւ և քո. վա՛ զի մին՝ ի սոցանէ ա-

(ա) Լամբրանային յապենաբանութիւ. * Ոչինչ է ածՀ և մարդ առնել զքո՛ և երկու բնութի. մանաւանդ առաքինդ ոչ միայն զեուբեին, այլև զահմանն էուբեին յայտնապէս մակադրեբ իսկ երկրորդս լոկ զեուբեն առանց սահմանի. ապա յայտ է թէ որ ածՀ և մարդ դառանեաց, զայնհայր բնութեան՝ ի վր միոյ անձինն առուգեաց ‖։ Ընդհանուր. բդբ. առ հիմգերս. * Յետ միաւորութեն՝ ան բնարորոշեաց ածուեն և մարդկուեն զնեն գիրք զանուանան և զկերան՝ յաղագս անձառ միաւորութեն... ոչ այն՝ զոր ասաց ոմն, ոչ զոր երկերիցն, եթէ ոչ՝ որ էրն յերկինից որդին մարդոյ... և այսպէսիքս ամ յաղագս միութեն պատճառի են եգեալք։

(բ) Ընդհանուր. * Քարոզի՝ ի գքանչէլեացն՝ ածՀ մարմնով վ իմ խաչէ, մերով բնութիս մեռանի, ածՀ անմահ խոստովանի ‖։ Ընդհանուր՝ ի մէջ եէր։

* Զի անմահ՝ բնութեն իւրով ոչ մահացաւ, այլ մահով մեռաւ մարմնով՝ մահկանացուաւ ‖։ Սիրեցեալ երբեմն՝ ի հին ժամանակս * Արդ՝ ածՀ մարմնով ծնեալ ի կուսէ, նոյն մարմնովն խաչեալ և մեռեալ՝ որով մեռանելն մարթ էր ‖։

(գ) Վասիլեայ ոմն հայոց՝ ի հին ճառընդիր * Ցերեսուհանան ասէր, զոմ զո՞ր ասէք՝ թէ իցէ որդի մարդոյ. և ես ասէ որդի այ ես զոմ։ Եւ ընդ ոչ սասեր քո, թէ ես որդի մարդոյ հարցանեմ. իսկ զոմ զորդի այ պատասխանես. այլ երանեաց դնա, և ծայրագոյն պատուոյ արժանաւորեաց. զոմ ասէ՝ հոչեցոյս վիճ ‖։

(գ) Եւրէ յեռ. ὧν. գոլով. որ էն. ֆռնանդ ըստ է. (β) εἶναι. պակասի յօրինակս ինչ. բայց ուղղութիւ իմանի։ (γ) Մի յեռ. δίχα ἑτέρε. նոյն է։

lùtem: & æqualis erat periculi Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse.

Post resurrectionem verò Domini (quæ utique (a) veri corporis fuit, quia non alter est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus & mortuus) quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostræ integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis (b) suis, & cohabitans atque convescens, & pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis, (c) quos dubietas perstringebat, admittens, ideo & clausis ad discipulos januis introibat, & flatu suo dabat Spiritum sanctum; & donato intelligentiæ lumine, sanctarum Scripturarum occulta pandebat; & rursus (d) idem vulnus lateris, fixuras clavorum, & omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, dicens: Videte manus meas & (e) pedes, quia ego sum: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere: ut agnosceretur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere; & ita sciremus Verbum (f) non hoc esse quod carnem, (g) ut unum Dei Filium & Verbum (h) confiteremur & carnem.

միւսոյն չօգտեր պա փրկուհի. (ı) և զուգա հաւասար երկնից՝ հաւատալ զնոր յա քո կամ ըստ լոկ առանց մարդոյ, կամ մարդ առանց նոյ (ա)։

Ետկ յետ յարուներեան նոն՝ (որ յայտ է թէ ձշմարիտ մարմնով եղև, զի ոչ այլ ոք էր՝ որ յարեաւ քան որ խաչեալն էր և մեռեալ,) զի՞նչ այլ ինչ գործեցաւ՝ ի միջոցի աւուրց քառասնից, բայց զի ամբողջուհի հաւատոյս մերոյ յնմա մաւալոյ մաքրեսցի։ Այլ զի խօսելով ընդ աշակերտան իւր, և բնակակից և սեղանակից լինելով նոցա, և յանձն առնուլով՝ զի աչալուրջ և հետաքննին ըշտիմամբ զննեսցի՝ ի նոցանէ՝ որք յերկուածանաց տագնապէին, նոքին իրի և դրօքն փակելովք, մտանէր առ աշակերտան, և փչմամբ իւրով տայր զՀոգին սբ, և պարգևէր զլոյս հանձարոյ՝ քանայր զգաղտնիս գրոց սբց. և դարձեալ նա ինքն զվէրս կողին, զձեղքուածս թևեռաց, և զնմա նշանս գեռաթարմ (իբ այն ինչ եղելոց) յարբարանաց ցուցանէր՝ ասելով. Տեսէք զձեռս իմ և զոտս, զի ես (նոյն) եմ. շօշափեցէք (զիս) և տեսէք զի ոգի մարմին և ոսկերս ոչ ունի, որպէս տեսանէք՝ զի ունիմ։ (բ) որպ զի ծանիցի, թէ ի նմա կայ միայ անբաժանելի յատկութիւն ճշմարիտ և մարդկային բնութ. և (զի) այնպէս գիտասցուք, թէ քանն ոչ այն ինչ է՝ որ ինչ մարմինն, որպ զի՝ (միանգամայն) մի որդի ոչ և զքանն խոստովանեսցուք և զմարմինն։

Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei, nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit.

Յայսմ խորհրդոյ Հաւատոյ Եւտիքեսէդ այդ կարի յոյժ թափուր դատելի է, որ զմեր բնութի ի միածինն ոչ ծանեաւ՝ ոչ խոնարհութիւն մահկանացուութեն, և ոչ փառաց յարուներեն։

(a) Օրինակ ինչ. veri hominis... non aliter. (b) Suis էի՛ ի սբս յետագիրս։ (c) Մի յետ. quos dubitare perspiciebat, assensum adhibens. Ի յետ. assensum admittens. Եւ ի յետ. assensum præbuit. (d) Idem էի՛ յօրինակ ինչ։ (e) Օրինակ ինչ pedes meos. (f) Օրինակ ինչ. hoc non esse. (g) Իբրեւ օրինակ. & unum Dei filium. Եւն պիպ. & ut unum ևայլն։ (h) Մի յետ. confitemur. Ի յետ. confiteamur.

(ı) Ապաւաղ խաչգմանաւէն. * ժբ. Ոմանք ի ձեռն յայտ նուէն հօր՝ նոյն և որդին ոչ խոստովանեցան և քո. մէ (զի) միոն ի սոցանէ առանց միւսոյն առէ ի հաւատ անօգուտ պատահէր առ ի փրկութէն։ Եւ նորին գրոյ (պիտի՝ գոլոյ. կամ գոյ.) վասանգի պարտ յն քո կամ ըստ միոյն առանց մարդոյ, կամ առանց ոչ նոյն հաւատալ մարդ ||։

(ա) Ընդհանրին խնդ. առ ինգաբեսս. * խոստովանելի ի մեզ յետս մեւսորուեն զնա՝ ոչ սոսկ մարդ յաղագս մարդ դոյն, և ոչ ըստ մերկ՝ յոգիս ըստուեն, այլ՝ ըստ և մարդ... մի և նոյն՝ մարդ ճշմարիտ և ըստ կատարեալ. ըզի ըստ՝ մարդ եղև, և բանն՝ մարմին ||։ Յն պրդ. յէ. * ճշմարտապէս՝ առեր մարմին, ըստ և մարդ՝ մի երկոքին ||։

(բ) Գրեգոր ասսաւորին. քաղաք. 161. * Թէոդիտաս զդեցեալ մարմին՝ և էջ ի մեր նմանուել, այլ կայ ի հայ. քնի բնուեն ըստուեն իւրոյ ||։ Կիւրեղ պատպ. գս ֆէ. երես. 41. * Մի և նոյն գոլ աստիճ զյն քո, զմարմնոյ

ἐτύγχανον εἰς σωτηρίαν· καὶ τῶ αὐτῶ ὑπῆρχε κινδύνῳ [illegible] τὸ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἢ Θεὸν μόνον ἀλλ᾽ ἀνθρώπῳ, ἢ διὰ [illegible] Θεῦ πιστεύειν ἄνθρωπον μόνον.

(α) Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τῶ Κυρίῳ, ἥτις δηλαδὴ τῶ ἀληθῶς αὐτῶ σώματος ἐγένετο, ἐπειδήπερ ὐκ ἄλλος αὐτὸς, εἰ μὴ ὁ σταυρωθεὶς, καὶ ἀποθανών. τί ἕτερον τῇ τῆ τεσσαράκοντα ἡμερῶν αὐτῶ διαγωγῇ γέγονεν, ἢ ἵνα ἐκ πάσης ἀχλύος τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν καθαρθῇ; διαλεγόμενος γὰρ τοῖς ἑαυτῶ Μαθηταῖς, καὶ συνδιατρίβων, καὶ συναυλιζόμενος, ἀκριβέστερόν τε, καὶ πολυπραγμονικώτερον διὰ τῆς ἁφῆς ἑαυτῶ ψηλαφᾶσθαι παρὰ τύπον, ὃς ἔπλυνε τὸ ἀμφίβολον, ἐνδιδοὺς. διὰ τοῦτο καὶ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσῆλθε πρὸς τοὺς Μαθητὰς, καὶ τῷ φυσήματι τῷ ἑαυτῶ παρεῖχον Ἅγιον Πνεῦμα· καὶ χαριζόμενος τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως, τῶν θείων Γραφῶν ἀπεκάλυπτε τὰ ἀπόῤῥητα· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τὰ τραύματα τῆς πλευρᾶς, καὶ τὰς διατρήσεις τῶν ἥλων, καὶ παντὸς τοῦ τῶ νεκρῶ πάθους ἐπεδείκνυ σημεῖα, λέγων. (β)

. . . . . .

ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα, ὅπως ἂν μεμενηκέναι ἐν αὐτῷ γνωθῇ ἡ ἰδιότης τῆς τε θείας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (γ) ἀδιαίρετος. Ὅπωτε μάθωμεν τὸν Λόγον, μὴ τοῦτο εἶναι, ὅπερ ὄζιν ἡ σὰρξ, ἀλλ᾽ ὅτι Υἱὸν τῶ Θεῦ καὶ τὸν Λόγον ὁμολογήσωμεν, καὶ τὴν σάρκα.

Ἧς τινος πίστεως τῶ μυστηρίου κῆφος ὢν Εὐτυχὴς ἔτος, καὶ ἀμέτοχος ὀφείλει νομίζεσθαι. ὃς τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἐν τῷ Μονογενεῖ Υἱῷ τῶ Θεῦ, ὅτε διὰ τῆς παπεινότητος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτε διὰ τῆς δόξης ἐπέγνω τῆς ἀναστάσεως.

ռանց միւսոյն առեալ՝ անօգուտ դտանէր ի փրկուէն. և նոյն լինէր վտանգ՝ հաւատալ զնոր յն քն՝ կամ միայն առանց մարդ. դոյ, կամ մարդ սոսկ առանց նոյ։

Իսկ յետ յարութեան նորա (որ յայտ կ թէ Աշմարիա նորին մարմնոյ եղև, զի ոչ այլ ոք յարեաւ, եթէ ոչ յաւերեալն և մեռեալ,) զինչ այլ ինչ եղև ի քառասուն աւուրց նո՛ր դեգերանս, բայց զի յամ մաւոխլոյ հաւատոյքն մեր սրբեացին։ Վա՛ր զի խոտակից ելով ի նա աշակերտս, և կենցաղակից և սեղանակից լինելով, և տալով զանձն՝ զի ըստուգագոյնս և քաղմախուզարկագոյնս չջշահմամբ զննեսցի ի նոցանէ՝ զորս Աշներ երկբայուէն. ամէն իրի և դրօքն փակելովք մտանէր առ աշակերտս, և փչմամբ իւրով տայր Հոգի սբ. և պարգևեալ զոյս Հանչ Աարոյ՝ զձեռսին դրոց յայտներ զգաղանիս. և դարձեալ նա ինքն զվէրս կողին, և զձեռք ուսածս բևեռացն, և զայմ նորագործ չարչարանաց ցուցանէր զնշանս, ասելով . .

. . . . . .

շօշափեցէք զիս և տեսէք, զի ոգի մարմին և ոսկերս ոչ ունի, որպէս զիաս տեսանէք՝ զի ունիմ. ոչ զի ծանիցի, թէ կայ միայ ի նմա յատկուէ ածային և մարդկային բնուԹէն անգաժանաբար. և այնպէս ուսցուք, Թէ բանն ոչ այն ինչ է՝ որ ինչ է մարմինն. այլ՝ մի որդի ած է զբանն խոստովանեցուք, և զմարմինն։

Յայսր հաւատոց խորհրդոյ թաքուր և անմանն պարտի դասիլ եւտիքէսդ այդ, (ա) որ զմերս բնուԹի՝ ի միածին որդին ած ոչ ծանեաւ՝ ոչ խոնարհուէ մարդկուէն, և ոչ փառաւք յարուԹէն։

(α) Λείπ. πλὴν κ᾽ δέ. (β) Ի հետքերել գրչէ յայնի պանտուէ երկի գրագրէ. դի և ծանեցարտ լինէին նոր ել պարտ է լնուլ յաւերտեան այսպես. ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου. ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. տեսէք զձեռս իմ և զոտս իմ. զի ես նոյն եմ։ (γ) Մի ἀδιαιρέτως.

Տէր աա գրագրին. * Իբ զի քո առանց միաւորուէ ոչ այլ յն քն, այլ ած բան. ոչ և եքն բաժնիլոսա այս, զի Թէ ասիցե ոք զմարմինն քնուէ բանին, և զբանն բնուէ մարմնոյն, սմբարշատ լի է այսպ սասպելքն ||։ (ա) Հշտատ Բարբառէն։ * Ժդ. Ոյր զձեռսն մեր՝ միածինն որդոյ ած՝ ի ձեռն նուաստուէ մարդկուէն, և ոչ ի ձեռն փառացն ծանեաւ յարուէ ||։

և զձեռսն գիտելով զտարբերուէն, և անչիմեցա ի միանց պահելով զնո ||։ Կոյնն. Բղբ. աա սակնտա. * Քանզի մարմինն մարմին է, և ոչ ածուն, Թէ և ելն ած մարմին. նոյնպէս և բանն ած է, և ոչ մարմին, Թէ և իւր առար զմարմինն անօրինաբար։ Ուրբ՝ զոր ժամ զմուսա ածեմք զայս, ոչինչ ՀԱասիմք՝ եմ միաԹեղ ընԹացակցուին երկուց բնուԹեց առաջեալ ||։ Գրիգոր

Nec sententiam beati Apostoli, & Evangelistæ Joannis expavit dicentis: Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus. Quid autem est solvere Jesum nisi humanam ab eo separare naturam, & (a) sacramentum, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis?

Caligans vero circa naturam corporis Christi, necesse est ut etiam in passione ejus eadem obcæcatione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam, & susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat; cujus credit mortem, agnoscat & carnem: nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem: quoniam negatio veræ carnis, negatio est etiam corporeæ passionis.

(b) Si ergo christianam suscipit fidem, & a prædicatione Evangelii suum non avertit auditum; videat quæ natura transfixa clavis pependerit in crucis ligno, & aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis & aqua (c) fluxerit, ut Ecclesia Dei & lavacro (d) rigaretur & poculo.

Audiat & Beatum Petrum Apostolum prædicantem, quod sanctificatio Spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat ejusdem Apostoli verba dicentis: Scientes, quod non corruptibilibus argento & auro redemti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pre-

(ա) Դաւթեանաւ լսութիւնն։

Եւ ոչ ՚ի վճռոյ անտի երանելի առաքելոյն և աւետարանչին Յովհաննու զսիհհաբան, որ ասէ. Ամենայն հոգի՝ որ խոստովանի զՅս քս մարմնով եկեալ Յիւ է, և ամէն հոգի՝ որ լուծանէ զՅս, ոչ է Յիւյ. և սա է նեաւն։ Եւ զինչ իցէ լուծանել զՅս, եթէ ոչ՝ զմարդկայինն ՚ի նմէ զատանել զնաւն, և զխորհուրդն՝ որով միայն փրկեցաք, ունայնացուցանել լըթենի և մոլացածին խորհրդովք։

(ա) Իսկ որ ՚ի մեայլ մտանի ՚ի վէր քնուէ մտքովն քով, հարկ է՝ զի և վէս չարչարանաց նը նոյնի շլացուածք անմտանայցէ։ Օի եթէ չհամարի սուտ զխաչն նոն, և ոչ երկուծանայ ըէ ճշմարիտ լինել տանջանաց յանձն առեալ վէս աշխարհի փրկութեն, (ապա) ոյր հաւատայ զմահն, ծանիցէ և զմարմինն. և մի ժխտեսցէ մարդ լինել մեռոլս մարմնով, զոր ճանաչէ չարչարելի գոլ։ վէս զի ուրանալն զճշմարիտ մարմին՝ է ուրանալ և զմարմնաւոր չարչարանս։

Եւ արդ՝ եթէ ըստուն զքրիստոնէական հաւատս, և ոչ դարձուցանէ զլսելիս իւր ՚ի քարոզութենէ աւետարանչին. (ւ) տեսցէ եթէ որ քնուէ հեղուսեալ բևեռաք կախեալ կայր ՚ի խաչափայտի. և ՚ի քանալ կողն խոչեղոյն գեղարդեամբ զինուորին՝ ՚ի միւս առնկէ, եթէ ուսոյն քղխեաց արիւն և ջուր, ոյն զի եկեղեցի ոյ և աւազանաւ ուռոգեսցի և բաժակաւ։

Լուիցէ և երանելոյն պետրոսի առաքելոյ, որ քարոզէ՝ եթէ սրբութենէ հոգւոյն լինի ցօղումամբ արեանն քով։ Եւ մի հարևանցի ընթերցցի զնորին առաքելոյ զբանս, զի ասէ. դիտացէք, զի ոչ ապականացու արծաթով և ոսկւով գնեցայք ՚ի ձերոց մնոտի գնացից հայրենի աւանդութենէ, այլ պատուականաւ ար-

(a) Օրինակ ինչ sacramentum fidei. (b) ՚Ի գտանէ զիւեւ. ոյն ՚ի գործս լսանի, Si enim. ինչ զիւեւ. Qui ergo. (c) Ձեռագիրք ինչ. և հին պիսկ. fluxerint, կամ effluxerint, կամ fluxerunt. (d) Ա՛ն զիւեւ. regeneretur.

(ա) Գրչիցս պակս. առ. պատճառաբանի՝ բանիւ աչառանոք. * Գիտեմ եթէ մանկունք իմ, և մանրունդ իմ մարդ եղեալ (ի եղեալ), արիւն և չարչարանս և յարուցեալ տեսանեն մարմնոյ իմոյ... Ասէ ասիցէք. զինչդ ինքն փաստ ինչ էցէն. մի գիտէ (ըստ ածուածն իմանալ), այլ զբանն արհամարհեցեն զմարմին բանին ՚ի խաչ բևեռեալ. ինչ ասծ էր որ արհամարհեցաւ, մարմնոյ իմոյ հոգեւոր չարչարանքն և չարչարանքն եղեն... (ապա մեկնի) Ոչ ընդ անդիտութեան և անալուսութեան բանին (ի որս ժամանակ վերածայնեն. կարծեմ եթէ այնոր բանիւնս հաւատացեալք գտանին առքոսի չարափառուեն, և այնմ

առքոսի այլայլուեն || Վերոն հայոց ՚ի հին ճառընտիրն ընդ դեմ նեսփէի. * Որ ի ճշմարտական. և զինքդ ինքն զիւր բնութենեն (ածոյին) պատարագ մատուցանիցէ ՚ի փրկուէ մարդկան, քան չիցէ. այլ ուրեմն զպատակեն արքահամու բուռն հաքեալ առնու զմարմինն (զի պատրեսցի) ը պղոսի բանին ||։

(ւ) Ձեռագիրք նարեկացւոյն. * ծիք. Գիտասցէ որ բնութենի վարեալ բևեռաք կախեալ զփրկիչ խաչին, և խոցելոյ կողին աւանդատացելոյ խաչին ՚ի ձեռն գեղարդեան զինուորին խմացի, ուստի արիւնն և ջուր հոսեցաւ ||։

Ա՛ն զվկայեան առնու ինչ ասելով թէ արդ ա-

զա

Οὔτε τῶ ἀποφασιν ἐφοβήθη τῆ μακαρίᾳ Ἀποστόλῳ καὶ Εὐαγγελιστῃ Ἰωάννῃ τῆ λέγοντος. ὅτι παῦ πνεῦμα τὸ ὁμολογῆν (ա) Ἰησῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθόναι, ἀπὸ Θεῦ ἐστι, καὶ παῦ πνεῦμα τὸ διαιρῆν Ἰησῦν Χριστὸν, ἀπὸ Θεῦ οὐκ ἔστιν. καὶ ἔστὶ τοῦτο τὸ τοῦ Ἀντίχριστος. τί δέ ἐστιν τὸ διαιρῆν Ἰησῦν, εἰ μὴ τῶ ἀνθρωπίνῳ ἀπ' αὐτῆ φύσιν ἀποχωρίζειν, καὶ τὸ μυστήριον, δι' ὅπερ ἐσώθημεν μόνε, πειρᾶσθαι μάταιον δῶ πλασμάτων ἀναιδῶν ἀπεργάζεσθαι;

Ο' δὲ τὴν ἀχλῶ ὑφιστάμενος ὧδὶ τὴν φύσιν τῆ σώματος τῆ Χριστῆ, ἀναγκαίως καὶ περὶ τὸ πάθος αὐτῆ τῇ παραπλησίᾳ τυφλώσει ᾠδυφρονεῖ. καὶ δὲ εἰ τὸν σταυρὸν τῆ Δεσπότε ξύλῳ μὴ νενόμικε, καὶ τὸ πάθος τὸ ὑπὲρ τῆς τῆ Κόσμε Σωτηρίας ἀναδεχθὲν, ἀληθῶς γενόμενον ὐδαμῶς (բ) ἀμφιβάλλει. ἓ τινος ἑκὼν ὑπομενώσηι τὸν θάνατον, ὑπομενωσκέτω (գ) καὶ τὴν σάρκα. καὶ μηδὲ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν σαρκὸς ἄνθρωπον ἀπαρνείσθω, ὃν παθητὸν ἔγνω γνόμενον. ἐπειδήπερ ἡ ἄρνησις τῆ ἀληθῆς σώματος ἄρνησίς ἐστι καὶ τῆ πάθες τῆ σώματος.

Εἰ τοίνυν δέχεται πίστιν Χριστιανῶν, καὶ ἀπὸ τῆ κηρύγματος τῆ Εὐαγγελίε μὴ τῶ οἰκείαν ἀκοὴν ἀποστρέφει, σκοπείτω ποία φύσις δῶπεπαρμένη τοῖς ἥλοις ἐν τῷ τῆ σταυρῆ ξύλῳ (դ) ἐκρέματο, καὶ (ե) ἀνοιγείσης τῆς πλευρᾶς προσεπηγότος τῷ σταυρῷ δῶ τῆ δόρατος τῆ στρατιώτε, νοήτω πόθεν τὸ αἷμα, καὶ τὸ ὕδωρ ἐρρύη, ὥστε τῶ Ἐκκλησίαν τῶ τῆ Θεῦ τῷτε λεχθῷ καταρδεύεσθαι, καὶ τῷ πόματι.

Ἀκουέτω δὲ καὶ τῆ μακαρίε Πέτρε τῆ Ἀποστόλε κηρύττοντος. ὅτι ὁ καθαρισμὸς τῆ Πνεύματος δῶ τῆ ῥαντισμῆ γίνεται τῆ αἵματος τῆ Χριστῆ. μηδὲ παροδικῶς ἀναγινωσκέτω τῆ αὐτῆ Ἀποστόλε τὰ ῥήματα λέγοντος. εἰδότες, ὅτι περ ὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ, ἢ χρυσίῳ ἐξηγοράσθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν πατροπα-

Եւ ոչ ի վհատէ երկեաւ երանելի առաքելոյն եւ աւետարանչին յովհաննու, որ ասէ, թէ ամ հոգի՝ որ խոստովանի զյն քն մարմնով եկեալ յայ է. եւ ամ հոգի՝ որ քակէ զյն քն, ոչ է յայ. եւ սա է նեռն։ Եւ զի՞նչ է քակելն զյն, եթէ ոչ զմարդկայինն ի նմանէ տարատորհել բնութիւն. եւ զխորհուրդն որով միայն փրկեցաք, փորձել ուննայացուցանել ըզբնեն եւ մոռացօինն խորհրդով։

Նոկ ար ի մեայլ ըմբռնէր ի վէր բնութիւն մարմնոյն քրի, հարկաւ եւ վէս չարչարանաց նր զուգահաւասար չլայնութիւն անմոռանայ։ Վասնզի եթէ սուտ էհամարեր զնաչն նոն, եւ ոչ իւիք երկմտեր ըէ չմարիան լինել չարչարանաց վէս ծի փրկուէ յանձն առելոց, այլա այր ուրուք չանաչէ զմարն, ծանիցէ եւ զմարմինն. եւ մի ժխտեսցէ մարդ լինել մերոյն մարմնով, զոր չարչարելի ծանեաւ գոլ վէս զի ուրանայն զչմարիան մարմին՝ է ուրացնալ եւ զչարչարանս մարմնոյ։

Եւ արդ՝ եթէ ընդունի զհաւատս քրիստոնէից, եւ ոչ՝ ի բաց դարձուցանէ զլսելիս իւր՝ ի քարոզէ աւետարանին,(ա) դիտեսցէ թէ որ բնութի հեղուսեալ բեւեռօք՝ ի խաչափայտն կախեալ կայր. (բ) եւ՝ ի բանալ (կամ խոցել) կողի հեղուսելոյն՝ ի խաչն զեղարդեամբ զինուորին՝ ի միւս առել, թէ ուստի՞ բղխեաց արիւն եւ ջուր. ոմն զի զեկեղեցին այ եւ աւազանաւ ուռդեսցէ եւ արբեմամբ։

Լուիցէ եւ ևս երանելոյն պետրոսի առաքելոյ, որ քարոզէ՝ թէ սրբութի հոգւոյն լինի ցօղմամբ արեանն քրի։ Եւ մի հարևանցի ընթերցցէ զնորին առաքելոյ զառաս, զի աստ գիտասցիք, զի ոչ ապականացու արծաթով եւ ոսկեղինաւ փրկանաւորեցայք՝ ի ձերոց ունայնութե հայրենատուր գնացից։

(ա) Յովհ. Ա. Ամենայն հոգի, որ խոստովանի զՅիսուս Քրիստոս եկեալ ի մարմնի, յԱստուծոյ է։ * Ամենայն հոգի, որ ոչ խոստովանի զՅիսուս Քրիստոս եկեալ ի մարմնի, յԱստուծոյ ոչ է։ (բ) Յովհ. Ժ. Եւ ես դնեմ զանձն իմ, զի առցեմ զայն։ Ոչ ոք առնու զայն յինէն, այլ ես ինքնակամ դնեմ զայն. զի իշխան ունիմ դնել զայն, եւ իշխան ունիմ առնել զայն։ Զպատուիրանս զայս առի յհաւր իմմէ։ Եւ ասէ՝ Ես եմ հովիւ բարի։ Հովիւ բարի զանձն իւր դնէ վասն ոչխարաց։ Եւ ասէ՝ Ես եմ հովիւ բարի, եւ ծանեայ զիմս, եւ ծանեան զիս իմոքս։ Որպէս ծանեայ զիս հայր, եւ ես ծանեայ զհայր։ Եւ զանձն իմ դնեմ վասն ոչխարաց։ Եւ ունիմ այլ ոչխարս, որ ոչ են յայսմ գաւթէ։ Եւ զսոսա պարտ է ինձ բերել, եւ զձայնս իմ լսիցեն, եւ եղիցի մի հօտ, մի հովիւ։ Վասն այնորիկ զիս սիրէ հայր, զի ես դնեմ զանձն իմ, զի առցեմ զայն։ Ոչ ոք առնու զայն յինէն, այլ ես ինքնակամ դնեմ զայն։ Իշխան ունիմ դնել զայն, եւ իշխան ունիմ առնել զայն։ Զպատուիրանս զայս առի յհաւր իմմէ։ (գ) Ա. Կորնթ. ԺԵ. Զի նախ ամենեցուն ետու, զոր եւ ես առի, զի Քրիստոս մեռաւ վասն մեղաց մերոց՝ ըստ գրոցն։ (դ) Գործ. Բ. Արդ, արք Իսրայէլացիք, լուարուք զբանս զայս։ ԶՅիսուս Նազովրեցի, զոր ցուցեալ էր Աստուած ընդ ձեզ զօրութեամբ եւ նշանս եւ զքրիստոս, զոր արարեալ էր Աստուած ընդ նմա ի մէջ ձեր, որպէս եւ դուք գիտէք։ Զայս ի մատնեալ ըստ կանխագիտութեան եւ ըստ նախատեսութեան Աստուծոյ, ձեռամբ անաւրինաց խաչեցեալ սպանէք։ (ե) Յովհ. Ժ. Ես եմ հովիւ բարի։ Հովիւ բարի զանձն իւր դնէ վասն ոչխարաց։ Եւ ասէ՝ Ես եմ հովիւ բարի, եւ ծանեայ զիմս, եւ ծանեան զիս իմոքս։ Որպէս ծանեայ զիս հայր, եւ ես ծանեայ զհայր։ Եւ զանձն իմ դնեմ վասն ոչխարաց։ Եւ ունիմ այլ ոչխարս, որ ոչ են յայսմ գաւթէ։ Եւ զսոսա պարտ է ինձ բերել, եւ զձայնս իմ լսիցեն, եւ եղիցի մի հօտ, մի հովիւ։ Վասն այնորիկ զիս սիրէ հայր, զի ես դնեմ զանձն իմ, զի առցեմ զայն։ Ոչ ոք առնու զայն յինէն, այլ ես ինքնակամ դնեմ զայն։ Իշխան ունիմ դնել զայն, եւ իշխան ունիմ առնել զայն։ Զպատուիրանս զայս առի յհաւր իմմէ։ (զ) Ա. Պետր. Ա. Ոչ ապականացու արծաթով եւ ոսկեղինաւ փրկանաւորեցայք ի ձերոց ունայնութե հայրենատուր գնացից։

ioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Jesu Christi. Beati quoque Joannis Apostoli testimonio non resistat, dicentis: Et sanguis (a) Jesu Filii Dei emundat nos ab omni peccato. Et iterum: Hæc est victoria, quæ vincit mundum, (b) fides nostra. Et: Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam & Sanguinem, Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam (c) spiritus est veritas. Quia tres sunt, qui testimonium dant, Spiritus, aqua, & sanguis, & tres unum sunt. Spiritus utique sanctificationis, & sanguis redemtionis, & aqua baptismatis: quæ tria unum sunt, & individua manent, nihilque eorum a sui connexione sejungitur: quia catholica Ecclesia hac fide vivit, hac proficit, ut in Christo Jesu nec sine vera Divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate Divinitas.

Cum autem (d) ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum (e) nostrum ante adunationem; post adunationem vero, unam naturam confiteor: miror tam absurdam, tamque perversam (f) ejus professionem, nulla judicantium increpatione reprehensam, & sermonem nimis insipientem (g) nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil quod offenderet esset auditum; cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur.

Quod ne Eutyches ideo vel recte vel tolerabiliter æstimet dictum, quia nulla vestra est sententia (h) confutatum, (i) sollicitudi-

եամբ իբրև անբիծ և անարատ գառինն յաղի քոյ։ Ի՛ վկայէմ գարձեալ և վկայութիւն երանելոյն յովհաննու առաքելոյ, որ ասէ. Եւ արիւնն յաղի որդւոյն ՅՍ սրբէ զմեզ յամենայնէ մեղաց. և գարձեալ. Ո՞վ է յաղթութիւն, որ յաղթէ աշխարհի. հաւատացն մերում, ո՞վ՝ որ յաղթէ աշխարհի, եթէ ոչ՝ որ հաւատայ, թէ յն է որդի ՅՍ. (ա) սա է՝ որ եկն ջրով և արեամբ՝ յն քո. ոչ ջրով միայն, այլ՝ ջրով և արեամբ։ Եւ հոգին է՝ որ վկայէ. զի հոգին է ճշմարտութիւն։ Զի երիք են՝ որ վկայեն. հոգի, ջուր, և արիւն. և երիքքինն մի են. Զայս է թէ հոգին սրբութիւն, և արիւն փրկագործութիւն, և ջուր մկրտութիւն. զերիքեանն մի են, և անբաժանաբար կան ինան. և ոչ մի ի սոցանէ քակտի ի զօդուածոյ իւրմէ. վն զի կաթողիկէ եկեղեցին սովին հաւատով կեայ, սովին յաւաքապէմ ընթանայ, իբրև զի ի քն յն ոչ առանց ճշմարիտ աճուն մարդկութեան. և ոչ առանց ճշմարիտ մարդկութեան աճութեան հաւատացի։

Եսկ արդ՝ յորժամ առ զրուցաբանուն քննութեանդ ձերոյ պատասխանի արար Եւտիքէս՝ ասելով՝ խոստովանիմ յերկուց բնութեց եղեալ գոլ զտէր մեր յաւաք քան զմիաւորութեն. եսկ դուք միաւորութեն մի բնութի խոստովանիմ; Օ արհնամ, զի այդչափ անհեթեթ և այդչափ խեղաթիւր դաւանութեն դուրս ոչ իսկ աստիճ դատողացն յանդիմանեցաւ, և խօսք այդպիսի կարի յիմարացան և յոյժ հայհոյական՝ այնպէս զանց առաւաւ, ոչ թէ չիցէ ինչ ըսելի ընդ պատեհաղմող լսելեացդ. երբ այնչափ ամբարշտութեք լինի ասել, թէ երկուց բնութեց ունակ ընդ իցէ յաւաք քան զմարդեղութի միածինն որդին ՅՍ, որչափ անզգաստութեք դնի՝ թէ յն որոյ բանն մարմին եղև, եզական բնութիւնն իցէ ի նմա։

(բ) Եւ զի մի կարծեսցէ Եւտիքէս, թէ կամ ուղիղ, և կամ տանելի իցէ ասացեալն, յայնժամ՝ զի ոչ իսկ վճռով ձերով հաստատեցաւ,

(a) Երեմ. յետ. Jesu Christi. (b) Յօրինակ ինչ. fides vestra. (c) Քանի զ յետ. և զպ. Christus est veritas. Նոյնպես երեսք ի լատանդ յաւնին զպ. Հռովմայ։ (d) Յօրինակ ինչ. ad interrogationem. (e) ի երեմ. յետ. ի զ nostrum. (f) ի պատ. յետ. ejus. (g) nimisque blasphemum, այս ի 7. յետ։ (h) Ոչ յետ. confutatus. (i) Բաշխ օրինակ dilectionis tuæ.

(ա) Սարգիս. Երեպ. ա. յոհ. Ե. "Նախ առաջին (ա զ գի ընդունելոյն) Ջուրն, և ապա Հոգին, և ապա արիւնն. զի որ սկսան ի Ջուր, և զՀոգին սէք ընդունեն, նա ի սրճանաւոր ընկեր զարիւնն փրկական ։

(բ) ի վաճառն նախակարգել վկայութեց ի դէպ է յաւելուլ զբանս գրիգորի տումեանցւոյ, որ զմի բնութեն հաստատ ասացեալ ի հերետիկոսաց՝ ամ իրաք հնդեկ, ասելով Գրիգոր Տարցմանց. երես. 81. և 82. * Որ պարզ.

ραδότω ἀνασροφῆς, ἀλλὰ τῷ τιμίῳ αἵματι, ὡσανεὶ ἀμνὸς Ἀ῾γίω, καὶ ἀμώμω (α) Χριςῷ Ἰησοῦ, κὴ τῷ μακαρίω δὲ Ἰωάννῃ τῷ Ἀποςόλω τῇ μαρτυρίᾳ μὴ ἀθιςάθω λέγοντος· καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας· κὴ πάλιν· αὕτη ἐςὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν Κόσμον, ἡ πίςις ἡμῶν. κὴ τίς ἐςιν, ὃς ἐνίκησε τὸν Κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιςεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐςὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ἔτος ὁ ἐρχόμενος δι᾽ ὕδατος, καὶ αἵματος, Ἰησοῦς Χριςός. οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ᾽ ἐν ὕδατι, κὴ αἵματι. κὴ τὸ Πνεῦμά ἐςι τὸ μαρτυροῦν, ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμά ἐςιν ἡ ἀλήθεια. Τρεῖς γάρ εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ Πνεῦμα, κὴ τὸ ὕδωρ, κὴ τὸ αἷμα· κὴ οἱ τρεῖς τὸ ἕν εἰσι, τὸ Πνεῦμα δηλονότι τοῦ ἁγιασμοῦ, κὴ τὸ αἷμα τῆς λυτρώσεως, κὴ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος· ἅπερ τρία ἕν ἐςι, κὴ ἀμέριςα μένει. καὶ ἐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῆς (β) αὐτῷ χωρίζεται σωτηρίας. ἐπειδήπερ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν ταύτῃ ζῇ, κὴ φρονόπτει τῇ πίςει. ἵνα μήτε δίχα τῆς ἀληθοῦς θεότητος ἡ ἀνθρωπότης, μήτε δίχα τῆς ἀληθοῦς ἀνθρωπότητος ἡ θεότης πιςεύηται.

Πρὸς μέντοι γε τὴν ἀχαλαλιὰν τῆς ἡμετέρας ἀκροάσεως ὁ Εὐτυχὴς ἀπεκρίνατο, λέγων. ὁμολογῶ ἐκ δύω φύσεων γεγενῆθαι τὸν Κύριον ἡμῶν φρὸ τῆς ἑνώσεως (γ) μὲν μέντοι τὴν ἕνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ. Θαυμάζω τὴν ἕτος ἀλλόκοτον, κὴ ἕτω διεσραμμένην ὁμολογίαν, μηδεμιᾷ τῶν δικαζόντων ἐπιτιμήσει δόξασαν ἐπιλήσιμον. κὴ τὸν ἕτος ἄφρονα λόγον ἐν ἁδρομερῇ γεγονότα, ὡς τῶν ἀκριβόντων ἐδενὶ φροσκρυσαύτων. ὁπότε τὸν αὐτὸν τρόπον ἐςὶν ἀσεβὲς τὸ λέγειν, ὡς ἐκ δύο φύσεων φρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὁ Μονογενὴς ἐςὶν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐςὶν ἀθέμιτον τὸ βεβαιοῦσθαι, ὡς μὲν τὸν λόγον σάρκα γένεσθαι, μία ἐν αὐτῷ φύσις ἐςίν.

Ὅπερ ὅπως ἂν μὴ Εὐτυχὴς ὀρθῶς, (δ) ἢ᾽ ἓν ἀνεκτῶς ὑπολάβῃ ῥᾳθύ· ἐπειδήπερ ἐξ ἐδεμιᾶς ἡμῶν ἐπεξόμισαι γένος, τὴν τῆς σῆς

Լսեք զի առ ղուսցաբանուԹիւն ձերումդ լսեալ պատասխանի արար եւտիքէս՝ ասելով. խոստովանիմ յերկուց բնուԹեց եղեալ զՔրն մեր յառաջ քան զմիաւորուԹիւն. խակ յետ միաւորուԹե մի բնուԹիւն խոստովանիմ։ Օ տրմանամ, զի այդպէս օտարոտի և այդպէս խեղաթիւր խոստովանուԹի ոչ իւիք սատուիր դատողացն՝ արժանի դատեցաւ յանդիմանուԹե. և այդպիսի անմիտ զրոյց էանց գնաց, ոչ Թէ ոչ ունէք պատերազմող լեալ ինչ լսելեաց՝ որ ինչ լսելի եղև. երբ նոյն օրինակ ամբարշտուԹի ասել, ոչ Թէ յերկուց բնուԹեց է յառաջ քան զներմարդուԹիւն միաձին որդին ասի, ոչ անիրաւ է հաստատել, ոչ Թէ յետ մարմին լինելոյ բանին՝ մի՛ ի նմա բնուԹիւն է։

Եւ զի մի արդեօք կարծեսցէ եւտիքէս, Թէ ուղիղ և կի տանելի ինչ ասացեալն, վ զի յոչինչ վճռեաց ձերմէ կշռատուԹեցաւ, յաշ առ

(α) Ուր ձեռ. Ցիսուս Քրիսոս. (β) Ուր ձեռ. ἐαυτῶν. ուր ձեռ. αὐτῆς. (γ) Երեմն ձեռ. μὴν δὲ τὴν. (δ) Ուր ձեռ. ἤγουν. ուր ձեռ. εἰτ᾽ ἓν.

զանգիս մի բնուԹի ասեն բանին և մարմնոյն, կատարեալ ամբարշտուԹի է. զի մարմինն է՛ի կուսէն, և կրկին յազգէն ադամայ, և ադամ՛ի հողոյ արարած. զբո հողոյ արարածի և այ արարչի մի և նոյն բնուԹի ասել՝ ամբարշտուԹի է կարծիք... խակ որք յերկուցն մի եղեալ բնուԹի ասեն, ոչ Թէ յայն և՛ի մարդոյն եղեալ մի բնուԹիւ ոչ այ և ոչ մարդոյ, նոքա՛ի կիսահաչ նման զանօրէնուԹեն սբ Հաղբատեան. և կիսաստջ ունայնուԹե.

nis tuæ, diligentiam commonemus, frater carissime, ut si per inspirationem misericordiæ Dei ad satisfactionem causa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui (a) peste purgetur.

Qui quidem, sicut gestorum ordo patefecit, bene cæperat a sua persuasione discedere, cum vestra sententia coarctatus profiteretur se dicere, quod ante non dixerat, & ei fidei acquiescere, cujus prius fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati noluisset præbere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse, qui judicium condemnationis exciperet.

De quo si fideliter atque utiliter dolet, & quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscit; vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo male sunt sensa, viva voce & præsenti subscriptione damnaverit: non erit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio: quia Dominus noster verus & bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & qui venit animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos suæ vult esse pietatis: ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur.

Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam, fratres nostros (b) Julium Episcopum & Renatum Presbiterum Tituli Sancti Clementis, sed & filium meum Hi-

աղաչ առնեմք փութոյ հոգւոյդ քո՝ եղբայրդ սիրելի. զի թէ կրցեցուածք գթութենն այդ դատն վերածցի՝ ի հաւուցումն փոխարինի (այ յապաշխարուի), անմտուէն առն տրիս մարի մաքրեսցի նաև՝ ի սոյն ժանտախտէ կոր.

Ծեայ իւրոց :

Որ թէպէտ, որչ կարդ անցիցն անցելոց յայտնի կացոյց, քարւոք եր սկսեալ յեաս կալ՝ ի հրապուրանաց դաւման իւրոյ, երբ ձերոյ վճռով՝ ինեղ անկիէ յանձն առնոյր ասել զոր յառաջնմէ չէր ասացեալ, և միաբանիլ ընդ այնմ հաւատոց՝ յորմէ յառաջագոյն եր օտարացեալ. այլ յորժամ չկամեցաւ տալ զհաւանուէն՝ ի նզովէ զամպարիշտ վէրպտուն թէնն, ՚ի միտ էառ եղբայրութի ձեր՝ թէ նա կայ ձեայ յիւրումն անհաւատուէ, և թէ արժանի է ընունելոյ (յանձին) զդաւտակնիք դաւտապարտուն թէ :

Ընդ որ եթէ անկեղծուէ և օդտաւէտուէ ցաւ է նմա. և ձանաչէ՝ դինի անագան՝ թէ քանի՞ ուղղուածք շարժեալ իցէ (ընդեմ իւր) եպսկան իշխանուին, և կի եթէ առ լրումն հաւուցման կենդանի քարքառով և առաջի կայ տորագրուածք դաւտապարտեոցէ զնմ զառ յինքենէ չարաչար խմացեալս, ոչ է տգիտանելի ծրչափ և է ողորմուածիւն առ եկեալն յուղղուածի. վասն զի տէրն մեր ձչմարիտ և քաջ հովիւ, որ զանձն իւր եդ՝ ի վերայ ոչխարաց իւրոց, և եկն՝ ի կեցուցանել զոգիս մարդկան, և ոչ՝ ի կորուսանել կամի՝ զի և մեք նմանող լինուք անողխակալուէ իւրում. իբրև զի արդարութիւն տանձաւ հարեսցի զմեղուցեալս, և ողորմուածիւն մի մերժեսցէ զդարձեալսն : Այս զի յայնժամ քաջ պաշտպանի նմ պտղով հաւատոյն ձրշմարիտ, յորժամ և՝ ի հեռուղաց իւրոց դատապարտի սուտ վարդապետուէն :

Այլ՝ ի գլխաւորել զնմ գաւտ քարեպաշտուէ և հաւատարմուածք, փոխան մեր առաքեցաք զեղբարսն մեր՝ զյուլիոս եպս, և զհռենատոս երէց՝ մանգրաւ սիչն կղեմայ, այլև զորդ-

(a) Փոխառեալ pestem ՚ի վերոյհա գրէ ՚ի կ յէ per te. յորմէ և ՚ի բ՚ այլ օրինակս եդեալ է, macula. per te. ի յէ pravitate. (b) Բ՚ յէ Julianum.

նուածք. որչ մանկեցուցոյն, և կի եւտիքն կալեալ... Մի բնուածք ասաց եւտիքեան, չիոմեալ և խառնակեալ զտարբերուած յատկութիւն բնուեցին : Այլև մի բնուած սահն, որք՝ ի յիրկինից եբերէ զմարմինն խոստովանին, և կի բանն բնուած մարմնոյ լծանձրացեալ ոչ կարաց ասացուցէ... Այսոքիկ են չար ազանդաւորացն համ-

քաւօրք մի բնուած բանին և մարմնոյն. զորս զսյսոքիսն խարհօնն նզովէ եկեղեցի սբ ||: Այ միայ տալեաց ոչն ասել է առ քիանոսի ուսուցեան. ՚ի ձեռնարկին. Պարզ եւսէ բանին ոչ յերկարչէ՝ լինել և ՚ի լծանձ բացեալ մարմնին կորոյս զերկրն պարզուածք, և լծանձր եւսէ մարմնոյն ոչ փոխեալ յանիւթ և առնաւ ոչ ՚ի

ἀγάπης ὑπομιμνήσκομαι ἀκείβειαν, ἀδελφὲ τιμιώτατε, ἵνα, εἰ δέ τῷ τῶ Θεῶ οἰκτιρμῶν εἰς ἀπολογίαν ἀφίξαται τὸ τᾶς φράγματος, ἡ ἀγνωσία τῶ ἁμαθῆς ἀνθρώπω καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς φθορᾶς καὶ τὴν οἰκείαν διάνοιαν καθαρθῆ.

Ὅς τις μὲν ἦν, ὡς ἡ τάξις τῷ πεφραγμένων δηλοῖ, καλῶς ἀναχωρεῖν ὧν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, ὁπωίκα τῇ ὑμῶν ἀποφάσει συνεχόμενος, ὡμολόγει λέγειν ἑαυτὸν, ὃ πρότερον (α) οὐκ εἰρήκει, καὶ ταύτῃ ἐφησυχάζειν τῇ πίστει, ἧς ἐτύγχανε πρώην ἀλλότριος ἀλλ' ὁπότε ἐν τῷ ἀναθεματισθῆναι ἀσεβεῖ δόγματι συναινεῖν οὐκ ἠβούλετο, ἔγνω αὐτὸν ἡ ὑμῶν ἀδελφότης, ἐν τῇ οἰκείᾳ δεδεμένον παιδοξίᾳ, καὶ ἄξιον εἶναι τὸ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν τῆς καθαιρέσεως.

Ἐφ' ᾧπερ, εἰ πιστῶς, καὶ συμφερόντως ἀλγεῖ, καὶ εἰ βράδιον γῦν, ὅμως ὑπογινώσκει, ὅπως εἰς δέον ἡ τῷ Ἐπισκόπων ἐπ αὐτῷ αὐθεντία κεκίνηται. (β) ἢ εἰ πρὸς τὸ τέλειον τῆς ἀπολογίας ἴδοι, ὥστε πάντα τὰ παρ' αὐτῶ κακῶς φρονηθέντα ἐναργεῖ, καὶ παρέσῃ τῇ φωνῇ, καὶ οἰκείᾳ δὲ παιδιναθλίᾳ ὑπογραφῇ, οὐκ ἔσαι καταγνώσεως ἄξιος ὁ φθὲ τὸν διορθωθέντα ὁπόσοσῦν ἔλεος. ἐπειδήπερ ὁ Κύριος ἡμῶν ὁ ἀληθινὸς, καὶ ἀγαθὸς Ποιμὴν, ὁ τὴν ψυχὴν (γ) αὐτῶ θεὶς ὑπὲρ τῶ προβάτων τῶ ἑαυτῶ, καὶ ὃς ἦλθε τὰς ψυχὰς τῶ ἀνθρώπων σῶσαι, οὐκ ἀπολέσαι, μιμητὰς ἡμᾶς τῆς οἰκείας ἀγαθότητος εἶναι βέλεται· ἵνα τὲς μὲν ἁμαρτάνοντας σωφρονίσῃ τὸ δίκαιον, τὲς δὲ (δ) ὑπορρέψαντας ὁ τῆς συμπαθείας οἶκτος μηδαμῶς ἀπώσηται. τότε γὸ ὄντως, τότε σὼ ἀγαθῷ τῷ καρπῷ τὸ τῆς πίστεως ἀληθὲς ἐκδικεῖται, ὅτε καὶ φθὰ τῷ τῆς δυσσεβείας ἐξάρχων ἡ οἰκεία παιδοξία παιδικάζεται.

Πρὸς δὲ τὸ πᾶσαν τὴν ὑπόθεσιν διʼσεβῶς, καὶ πιστῶς ἐξανυσθῆναι, τὲς ἀδελφὲς ἡμῶν (ε) Ἰούλιον τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ Ῥενάτον τὸν πρεσβύτερον (ζ) . . . . . .

Ասպիսեան յանախնիկ։

Ընկեր զգուշանալ սիրոյ ձերոյ՝ եղանյր պատճառական, զի մեք զիմաքեն ձեզ ի պատասխանի նամուսալի վերածին քանկիդ այդ, ախմանաւի աեուսումն առն և՝ ասոյն իսկ ապաքանելոյ մտածումե լուրյ արբեսցի։

Ար՝ ոմի կարդ լրացն եղելոց յայտ առնել, զի ղեցիկ արդեօք սկսեալ էր ի բաց կալ լուրմէ ցամաքումէ, երբ ձերոյ վճռով պարտական դեղ խոստանայ առել ինքն, զոր յառաջագոյն չէր ասացեալ, և համաշունչ լինել ընդ այսմ հաւատոյ Յորմէ զատանիւր կանխաւ օտարացեալ. այլ յորժամ լիամեցաւ ձայնակից լինել ի նզովել զամպարիշտ վարդապետութիւն, ճանաչաւ եղբայրութիւն ձեր՝ զմեզ նա յիւրումն կայ ունայ ընդունել զպատասխանի կարծանման։

Յորոյ վերն եմք անկեղծութիւք և օգտաւէտութիւք ցաւ ի նէր. և եթէ գոնէ անագան ուրեմն չանայէ՝ զի զլսոյդ իրաւացի շարժեցաւ ի վէր ներ եզբացոյն իշխանութեն, և կիսեմք սա լրումն պինամտութեն գայցէ, մինչև յայտնի և առաջիկայ բարբառով և իւրով տարագրութիւք դատապարտել զնա՝ զսա յինքեանս չարաչար իմացեալս, ոչ ե ստգտանայ արժանի երկաթի և ե ողորմելի՝ որ առ եկեղեցի յուղղուն։ և՝ զի ոչոն մեր չշմարիտ և քաջ հոմիւ, որ զանձնիւր եդ ի վէր ոչխարաց իւրոց և եկն ի կերցուցանել զոչխս մարդկան, և ոչ ի կորուսանել, կամ՝ զի և մեք նմանող լինցուք բարերարուն իւրում. իբրև զի արդարութիւն զմտաստուցն զմեղուցեալս, և կարեկցուն մի իւիք մերժեցի զդարձեալսն։ Այլ զի յայնժամ անշուշտ յայնժամ հանդերձ բարի պաղով լինի վերծինդրուն չշմարտութե հաւատոյ, յորժամ և ի վերակացուն ամպարշտութեն դատապարտի չարաչարութեն իւրեանց։

Այլ ի գլխաւորել զայմ դատ բարեպաշտութիւք և հաւատարմութիւք, ի մեր տեղի առաքեցաք զեղբարսն մեր՝ զՅուլիոս եպիսն և զքահանաս[illegible]

(α) Ի գիրս. էիր՝ չէ. (β) Ա՛ գիրս. ως εἶχε πρὸς. գիրս. ի ո՛ւ ե՛. (γ) Ի հատուած օրէն դնէ էիր ասէ. (δ) Ա՛ գիրս. ὑποῤῥέψαντας. (ε) Ի հին պրօ՛. Իւլիանոս. (ζ) Կերպ երեսուն պակսի ե ի լատին օրինակն նոյն

քանին՝ կորոյս զնուրն Թանձրութե. քաւ և մի լինիցի այն իրաքանչիւրքն ամբողջ մնալով ըստ ծայրին՝ միայնոյ քնութե (այ փիլիդատես և ենիակայտես) ի մի էու- (խան՝ ի Թանձրացեալն, այ ի մի էակ), և՝ ի մի մնուն անդակ՝ որպէս վայրկեան յանուանէ Լուսոյ իրաքնու- նեան դանին։

48503

larum Diaconum vice nostra direximus. Quibus Dulcitium Notarium nostrum, cujus fides nobis est (a) probata, sociavimus: confidentes ad futurum Divinitatis auxilium, ut is, qui erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur (b). Deus te incolumen custodiat, frater carissime.

Data Idibus Junii, Asturio & Protogene viris clarissimis Consulibus. (c)

եակն իմ զհիւպատոս սարկաւագ. որոց ընկեր կարգեցաք զդուղկիտիոս նօտարն մեր, որոյ հաւատարմութեն վկայեալ է առ մեզ, վստահ եղով՝ի ձեռնտուութեն օգնականութեն ածուէն, զի այն՝ որ մոլորեալն էր, դառնա պարտութեք վատթարութեն կարծեաց իւրոց փրկեսցի ։ Ո՛ծ անսասան զքեզ պահեսցէ՛ եղբայր սիրելի ։

Տուաւ (յո գրեցաւ նամակս) յիդոնս յունիսի, ի հիւպատոսէն պայծառ արանց՝ առ տուրի և պռոտոգենի ։

(a) Օրինակի ինչ sæpe probata. (b) Deus te ե այլն, պակասին ի գանէ մ օրինակս. (c) Ի հիւպատոսէս ե ի նոցին նմանս յառելէալէ ի վերջոյ, ե բռճալան պոնիֆան, 486. (որ պոպոխանէ տմ գր 448)։ կայ ե հետագիր մ՝ ուր գրանէ ի վերջոյ այս բան. Tiburtius notarius jussu Domni mei venerabilis Papæ Leonis edidi.

ἔτι γε μὴν ἡ τὸν ὑὸν μὲν Ἔλαρον τὸν Διάκονον, εἰς τὸν ἡμῶν ἀπεσάλκαμεν τόπον. οἷς Δελκίτιον τὸν Νοπάϊον (α) τὸν ἡμέτερον, ὃ τὼ πίσιν ἐδοκιμάσαμεν, σωεζόξαμεν, θαῤῥοῦντες (β) τὼ τῆ Θεῆ παρεσομένω βοήθειαν, ὥσε τὸν πλανηθέντα καταδικάσαντα τὼ σκαιότητα τῆ φρονήματος τῆ οἰκείᾳ σωθῆναι· ὁ Θεὸς ἐῤῥωμένον σε (γ) φυλάττοι, ἀδελφὲ (δ) προσφιλέσατε. Ἐδόθη εἰδοις Ἰανίαις. (ε) . . .

. . . . . .

զորդեակն իմ զԼարոս սարկաւագ. յորս յաւետարանէն հաւան եմք. վստահացեալք ի ձեռնտուութեէ օգնականութեն ՚ի, եթէ զի մոլորեալն դառնապարտեալ զանապայութեէ կարծեաց իւրոց՝ փրկեսցի ։ Ը. ՚ի ֆնտասան զքեզ պահեսցէ եղբայր սիրելի ։

Տուաւ յիդոան յունիսի . . . . . .

. . . . . .

(α) Մէ յե՝. տὸν ἐμόν. (β) Մէ յե՝. τὼ θείας. (γ) Մէ յե՝. φυλάξει. (δ) Մէ յե՝. θεοφυλέσατε. (ε) Ի՚ի յե՝. ἐν ϛῳ φωτ ։ Բաւելբեանէ ասէն. * Հասարակ ապաքինեալ յաւելուն, ὑπατείας Α՚ττείου Ϛ Προτογένους τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων. զոր ոչ գտանց առնեն ձեռագիրք մեր. և ոչինչ երկմտանալի, Թէ Ը համի տպադրողացն հնդմեայ յաւելեալ են ՚ի լատին սկզբնադրէ ։

(1) ՍԱՀՄԱՆ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՑՆ

Հայն Քաղկեդ։

Ὅρος τῆς ἐν Χαλκηδόνι τετάρτης Συνόδου.

Ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστὸς τῆς πίστεως τὴν γνῶσιν τοῖς Μαθηταῖς βεβαίων, εἶφη. εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· ὥστε μηδενὶ πρὸς τὸν πλησίον διαφωνεῖν ἐν τοῖς δόγμασι τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' ὅπως ἅπασι τὸ τῆς ἀληθείας ὑπιδεικνύσθαι κήρυγμα. ἐπειδὴ δὲ ὁ παύεται διὰ τῶν ἑαυτῶν ζιζανίων ὁ πονηρὸς τοῖς τῆς εὐσεβείας ὑπφυόμενος σπέρμασι, καί τι καινὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἐφευρίσκων ἀεί, διὰ τοῦτο σωτήριος ὁ Δεσπότης φρονεῖμαι τὸ ἀνθρωπίνε γένος, τὸν εὐσεβῆ τοῦτον, καὶ πιστότατον πρὸς ζῆλον αὐξῆσαι Βασιλέα, καὶ τὰς ἁπανταχοῦ τῆς ἱερωσύνης πρὸς ἑαυτὸν ἀρχηγὰς συγκαλέσαι. ὥστε, τῆς χάριτος τοῦ παντων ἡμῶν Δεσπότου Χριστοῦ ἐνεργούσης, πᾶσαν μὲν τοῦ ψεύδους τὴν τοῦ Χριστοῦ προβάτων ἀποσείσασθαι λύμην, τοῖς δὲ τῆς ἀληθείας αὐτὰ καταπαίνειν βλαστήμασιν,

Ո՛ր ի՛ն կայ տեսութիւն, զոր ոչ փոփո՛խ եդին զսահմանս, զոր ոչ ստեղծին զանկանելիսն, զոր ոչ ստեղծին զանկանելիսն, զոր ոչ ստեղծին զանկանելիսն

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ։

Լատին խորհրդանուէ։

Definitio Concilii Chalcedonensis.

DOminus noster & Salvator Jesus Christus notitiam fidei discipulis suis firmans, dixit (a) Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: ut nullus dissonet a proximo circa dogma pietatis, sed ut pariter veritatis (b) ostendant prædicationem. Quia vero non desinit per zizania sua diabolus contra semina pietatis insurgere, & semper aliquid novum contra veritatem invenire: propter hoc Dominus, ut consuevit, providens humano generi, piissimum hunc & fidelissimum ad æmulationem erexit imperatorem, & undique sacerdotii præsides ad se convocavit, ut gratia Domini omnium nostrum Christi operante, omnem quidem mendacii pestilentiam a Christi ovibus removeret, germinibus autem veritatis eas pinguescere faciat.

Quod & perfecimus, communi judicio dogma expellentes erroris, & inerrabilem patrum renovavimus fidem, symbolum trecentorum decem & octo omnibus

Հայերէն խորհրդանուէ։

Սահման Ժողովին Քաղկեդոնի։

ՏԷՐ մեր, (1) և փրկիչ Յ՚Ս՚Ր ՔՍ՚ ըստ դիտուէ հաւատոյ՝ աշակերտաց իւրոց հաստատելով, ասաց. զխաղաղութիւն զիմ թողում ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ. զի միոք տարաձայնեսցի՚ի մէջ հաւատացելոցն՝ ի վէճս բարեպաշտութեան, այլ՝ զի զուգակշիռ զՀաւատոյն ցուցցեն զքարոզութիւն։ Եւ քանզի ոչ դադարէ չարամիտքն իւրովք բանսարկուն յառնել հակառակ սերմանց բարեպաշտութեանն, և միշտ ինչ մի նոր ընդէմ ճշմարտութեանն գտանել, վասն որոյ՝ զայն՝ ոգի սուրբն ի, նախախնամեալ մարդասիրեալ ազգի՝ զոյժ բարեպաշտս զայս և զկարգ հաւատարիմն առ նախանձաւորութիւն յարոյց զինքնակալ, և զամ ուսուեալ զքահանայութեանն գահերեցս առ ինքն կոչեաց. ոգի զի յաջողութեամբ հնարհաց ամենեցուն՝ քան, զամ առնէ ժանտախտ՚ի քէն խաշանց՚ի բաց մերժեսցէ, և շառաւիղք ճշմարտութեանն զնոսին պարարեցուսցէ։ Որ և արարաք, հաւատակաց դատմամբ զվարդապետութիւնս՚ի բաց տարապրեալ զմոլորութիւնն, և զանսխալ զհարցն նորոգեցաք ըստ հաւատոյ, զհանգանակ երիցհարիւր տասն և ութից՝ ամենեցուն քարոզելով։ Նոյ զայն նոսիկ՝ (որք զոյն իբրև նշանակ բարեպաշ-

(a) Ով սահա յէտ. և պտ. Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ թողում ձեզ։ (b) Յայտ օրինակ. ostenderent.

Հին խորհրդանուէ։

(1) Տէրն մեր և փրկիչն քս՚ զՀաւատոյն գիտուէն՝ աշակերտացն հաստատելով, ասելով. զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ, զխաղաղութիւն իմ թողից ձեզ. ոգի զի մի յումեք յընդհակերկին մեկնեալ՚ի պատուիրանաց բարեպաշտութենն, այլ՝ հաղորդապէս Հաւատոյն քարոզեսցի։ Եւս զի ոչ դադարէ իբրային որոմամբք չարն բարեպաշտութեան սերմանն, նոր ինչ ընդդէմ Հաւատոյն միշտ գտանել. վասն սովորապէս ուրն խնամարկելով մարդասիրական ազգիս՝ զբարեպաշտս զայս և զՀաւատացեալս առ նախանձ յարոյց զիքեզ, որ զամ գունդ քահանայից իւնքան նախախնամաբար գումարեաց. ոգի զի ընդհօք աւգն ուն մերոյ յաի քո ներգործուքն՝ զամ առնէ ապականութեան զքահանան խաշանցն մերժեսցեն, և Հաւատոյ տուեալն բանմամբ զսոյն պարարեսցեն։ Զոր և արարաք, հաւատակաց դատմամբ զմոլորութեան զնոսին վճռակաս զմոլորութեանն բացատրեալ, և զանսխալ զհարցն նորոգեցաք ըստ Հաւատոյ, զհանգանակ երիցհարիւր տասն և ութից ամենեցուն քարոզելով։ Նոյ զայն նոսիկ (որք զոյն իբրև նշանակ բարեպաշ-

μα τῆς ὀσεβείας δεξάμενοι Πατέρας ὑπογραφάμενοι. οἵπερ εἰσὶν οἱ μὴ ταῦτα ἐν τῇ μεγάλῃ Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ρ ν. ἢ αὐτοὶ τὼ αὐτῷ ὑπεσφραγισάμενοι Πίστιν.

Ὁμολογοῦμεν τοίνυν, τῷ πάσῃ, καὶ τὰς ἁγίας τῆς Πίστεως ἅπαντας τύπους φυλάττοντες καὶ τὰ μεῖς τῆς κατ' Ἔφεσον πάλαι γεγενημένης Ἁγίας Συνόδου, ἧς ἡγεμόνες οἱ ἁγιώτατοι τῷ μνήμῃ Κελεστῖνος ὁ τῆς Ῥωμαίων, καὶ Κύριλλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων, ἐτύγχανον, προλάμπειν μὲν τῆς ὀρθῆς, καὶ ἀμωμήτου Πίστεως τῷ ἐκθέσει τῷ τιή. Ἁγίων, καὶ Μακαρίων Πατέρων τῷ ἐν Νικαίᾳ ὅτι τὸ τῆς Εὐσεβοῦς μνήμης Κωνσταντίνου τοῦ γενομένου Βασιλέως συναχθέντων. κρατεῖν δὲ καὶ τὰ ὡρισμένα τῷ ρν. Ἁγίων Πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁρισθέντα πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῆς τότε φυσιομένων αἱρέσεων, βεβαίωσιν δὲ τῆς αὐτῆς Καθολικῆς, καὶ Ἀποστολικῆς ἡμῶν Πίστεως.

Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Τριακοσίων δεκαοκτὼ Πατέρων.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν.

(καὶ ἕτερα).

Καὶ τὸ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα Ἁγίων Πατέρων Σύμβολον, τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθέντων.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ, καὶ γῆς, (καὶ ἕτερα) Ἀμήν.

Ἤρκει μὲν ἂν εἰς συντέλειαν τῆς ὀσεβείας ἐπίγνωσίν τε, καὶ βεβαίωσιν τὸ σοφὸν, καὶ σωτήριον τοῦτο τῆς θείας χάριτος Σύμβολον· περὶ τε γὰρ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐκδιδάσκει τὸ τέλειον, καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἀνανθρώπησιν τοῖς πιστῶς δεχομένοις παρέσησιν. ἀλλ' ἐπειδήπερ οἱ τῆς ἀλη-

Հաւատամք ի մի Աստուած, Հայր ամենակալ, արարիչ երկնի և երկրի (և ընդ)։

(1) Եւ արդ՝ սահմանեմք, զկարգն և զնոմ զյաղագս հաւատոյ զոհութեան պահելով և մեք զ'ի յԵփեսոս երբեմն եղելոյ սրբ ժողովոյն. որոյ առաջնորդք դուռն սրբայիշատակքն հեղեսափառնս Հռովմայեցւոցն, և Կիւրղոս աղեքսանդրացւոցն (Հայրապետք), զի նա խափայլեսցի ուղիղ և անբիծ հաւատոց բացադրութիւն յՔէ. որ և երանելի հարցն, որ ի նիկիա առ քարեպաշտասիրեալսն հոգեառնդիանոսիւ եղեալ արքայիւ ժողովելոցն, և (լեցին) պինդ ունել և զառ ի ձէ՞ որ հարց ի կոստանդնուպոլիս սահմանեալս, ի քարոզութիւն որ յայնժամ ընդհուպ հերձուածոց, և ի հաստատութիւն նոյն կաթողիկէ և առաքելական հաւատոյս մերոյ։

Հաւատամք ի մի Աստուած, Հայր ամենակալ, արարիչ երկնի և երկրի (և)։

(2) Եւ առական իսկ էր ապաքէն առ ի կատարել քարեպաշտութեն հաստղութեն և հաստատուն խնամոտուն և փրկականք այդ ծածկոյնն ընդհաց հանգանակ. վ՞ր զի և վասն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբ ուսուցանէ զհաւատարեալն, և զնոն ներմարդութեն հաւատով ընդունելեացն յանդիման կացուցանէ։ Այլ զի զայ զչմարտութեն ի

(1) Այժմ և զկարգ և զառ հաւատոյն մեմ օրինակս պատ
„ հելով և մեք և զեփեսական յառաջին լինել սքէ ժո
„ ղովս. որոմ առաջնորդք սրբոյնքէ յիշատակաւ կոչեցա
„ նելոցս հռովմայեցի, և կիւրղոս աղեքսանդրացի հան
„ դիպեին. և նախափայլէցուցիչք և յայրեցին հաւատոս
„ զաւանդութեն ՊՀև քէ և ՃՀ իցն սքէ և երանելի հարցնոր՝ի
„ նիկիայն առ բարեպաշտիանս յիշատակս հռոստանդիանոսիւ
„ թագաւորաւն ժողովեցան. ունել և զկարգ յայնմ
„ սքէ հարցն՝ որ ի կոստանդնուպոլիս ժողովեցան ընդեմ
„ յայնժամ բուսեալ հերձուածոցն, և ի հաստատութեն
„ տեղերական սերոյն հաւատոյս։
„ Հաւատամք ի մի Աստուած, Հայր ամենակալ (և այլն մինչ
„ վերջն)։
„ Ասանդութեն ՃՀ հարցն, որ ի նիկիայն ժողո
„ վեցան։
„ Հաւատամք ի մի Աստուած, Հայր ամենակալ, արարիչ երկնի և
„ երկրի. (և որ ի նոցին է. և յայն)։
„ Ասանդութեն ՃՀ հարցն, որ ի կոստանդնուպոլիս
„ ժողովեցան։
„ Հաւատամք ի մի Աստուած, Հայր ամենակալ, արարիչ երկնի և
„ երկրի (և)։ Ընդ
„ Բաւականն էր առ ի լրումն քարեպաշտութ գիտուն
„ և հաստատուն խնամոտական և փրկական սոյն ծածկ
„ ին չնորհացն առանդութեն։ Քանզի վ՞ր հօր և որդւոյ
„ և սքէ հոգւոյն ուսուցանէ զկատարելոցն. և զնոն
„ ներմարդութեն՝ որք հաւատով ընդունին վարդապետ։
(2) Զոմանի և այլ հնագոյն լինչ թարգմանութ հաւատոյն
յայտնեաւ և անդր՝ ի թուղթն կիւրեղեայ վասն հա
թուղթիկոսա աթանասեայ հանճարեղիկոս հայոց, այսպիսի
ընտրութ։ * Բաւական աչս էր առ ի կատարելութեն
քարեպաշտութ գիտութեն իսկ և հաստատութեն խնամ
տուն

prædicantes. Et eos (a) (qui hanc veluti tesseram pietatis acceperunt), ut proprios patres etiam adscribimus; eos nimirum qui postea in magna Constantinopoli congregati sunt centum quinquaginta, & eamdem fidem ipsi quoque confirmaverunt. (b) Decernimus igitur, ordinem & omnes formulas custodientes, quæ de fide sunt constitutæ, & nos sanctæ Synodi quondam in Epheso factæ, cujus præsides fuerunt (c) sanctissimæ memoriæ Cælestinus Romanorum, & Cyrillus Alexandrinorum, præfulgere quidem rectæ & immaculatæ fidei expositionem sanctorum & beatissimorum trecentorum decem & octo patrum, qui in Nicæa temporibus piæ memoriæ Constantini imperatoris congregati sunt: servari autem & ea quæ apud Constantinopolim a sanctissimis centum quinquaginta patribus decreta sunt, ad expellendas quidem hæreses quæ eo tempore germinaverant, & ad confirmationem ejusdem catholicæ & apostolicæ nostræ fidei.

տուէ ընկալան), ոյք սեպհական հարս իսկ առագրեմք. իմն զնո՝ որք յետ այնորիկ ի մեծն կոստանդնուպօլիս ժողովեցան հարիւր յիսունք, և զնոյն հաւատս ինքեանք ևս հաստատեցին։

Կ. արդ՝ վճռեմք, զկարգ և զամ տարապահելով որք յաղագս հաւատոց են կարգեալ և մեք զսրբոյ ժողովոյն երբեմն յԵփեսոս եղելոյ, որոյ գահերից եղեն սրբայիշատակքն Կեղեստինոս Հռովմայեցւոց, և Կիւրղոս աղեքսանդրացւոց. զնախաթոյլեսցէ ուղիղ և անբիծ հաւատոյ քաջատրութիւն սրբ և երանելի հարցն երեքհարիւր տասն և ութից, որք ի Նիկիա առ ժամօք բարեպաշտոյիշատակ կոստանդիանոսի ինքնակալին ժողովեցան և (լիցի) պահել և որ ինչ ի կոստանդնուպօլիս ի տեղ հարիւր յիսուն հարց վճռեցան, ի հերքել զհերձուածս՝ որք զայնոսիկ ընձիւղեցան, և ի հաստատուն նոյն կալ ղնիկիէ և առաքելական հաւատոյս մերոյ։

Հանգանակ երեսհարիւր ութսնտասան հարցն ի Նիկիա։

Հաւատամք ի մի Ած, Հայր ամենակալող, ամենելենց և աներևութից հաստիչ. (ևն)։

Ոչխ հանգանակ հարիւր քսան հարց սրբ, որք ի Կոստանդնուպօլիս ժողովեցան։

Հաւատամք ի մի Ած, Հայր ամենակալող, արարիչ երկնի և երկրի (ևն)։ Ամէն։ Հաւանական էր ապաքէն առ լսելականս Հանաչուհին և հաստատուն քարեպաշտուհ այս իմաստուն և փրկական՝ ածային ընտրհաց հանգանակ։ Ա՛ զի զհօրէ և զորդւոյ և զհոգւոյն սրբոյ զկատարեալն ուսուցանէ, և զնոսին (մերոյ) զհերհմարդուհի հաւատարիմ մնօք առողջացն յանդիման կացուցանէ։ Այլ քէզ այնոքիկ՝ որք զձշմարտութենն հերքել զբարո-

(a) Երեսալ ի խոհգիծի էին ի հին օրինակս յետ. և պակ. այլ յառելսս ըստ պակ. հատկայ։ ոչ և ի ճանաչ յաշխրդ պահի գրի ի յետ. esse ascribimus, qui postea. (b) Ցայս օրինակ. diffinimus, կ՛definivimus. (c) Հատրաչ տիպ. beatissimæ memoriæ. (d) nostri էին ի հին օրինակս. ոչ և ոմն ի յոյն բնագրի։

տուն և փրկականս այս ածային ընտրհին հմայուն։ Քանզի յաղագս հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ՝ ի քաց ուսուցանէ զկատարեալն. և զնոսին ներգործուհին՝ որք հաւատովք ընդունին՝ յառաջակայ։ Եւ ոմանք վ՚ ևս զնոսին անօրէնութիւն առականել իշխեցեալք, և ածածին ի վէր կուսին զձայնն գիանան։ Եւ ոմանք խառնել և խառնակել ասեն. և մի բնութիւ զմարձոյ և զածութիւն կարծեն տգիտութիւ իւրեանց. և զմիածին զածութիւն զնուէ խառնակելովն ծածկեն։ Իսկ ոմանք վ՚ չարչարանացն (...) ձեռն արկանել իշխեն ի գաղտնիսն, և սոսկ մարդ լինել ի քէ կուսէն՝ անաւելեալ բան առաւթելագանեն ||։

Θείας ἀθετεῖν ὑπολαμβάνοντες τὸ κήρυγμα, καὶ τῆς οἰκείων αἱρέσεων τὰς κενοφωνίας ἀπέτεκον, οἱ μὲν τὸ τῆς δι' ἡμᾶς τε Κυρίου οἰκονομίας μυστήριον ἀφανίζειν τολμῶντες, καὶ τὴν Θεοτόκον ὑπὲρ τῆς Παρθένου φωνὴν ἀπαρνούμενοι· οἱ δὲ σύγχυσιν, καὶ κρᾶσιν εἰσάγοντες, καὶ μίαν εἶναι φύσιν τῆς σαρκὸς, καὶ τῆς Θεότητος αὐτοῦ ἀναπλάττοντες, καὶ παθητὴν τὴν Μονογενοῦς τὴν Θείαν φύσιν τῇ συγχύσει πειρατηρούμενοι. καὶ τοῦτο πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλεῖσαι καὶ τῆς ἀληθείας μηχανὴν βεβουλῶσθαι παρῆσαν νῦν αὗται Ἁγία, μεγάλη, καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τὸ τὲ κηρύγματος αὖθις ἀσάλευτον ἐκδιδάσκουσα, ὥρισε προηγουμένως, τοὺς τριακοσίους δεκαοκτὼ Ἁγίων Πατέρων τὴν Πίστιν μένειν ἀπαρεγχείρητον· καὶ διὰ μὲν τὰς τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ μαχομένας, τὴν χρόνοις ὕστερον ἀφ' ἧς ὑπὸ τῆς Βασιλευούσης πόλεως συνελθόντων ἑκατὸν πεντήκοντα Ἁγίων Πατέρων περὶ τῆς τὲ Πνεύματος ὑσίας ἀφορισθεῖσαν διδασκαλίαν κυροῖ. καὶ ἐκεῖνοι τοῖς πᾶσιν ἐγνώρισαν, οὐχ ὥς τι λεῖπον τοῖς προλαβοῦσιν (α) ἐπάγοντες, ἀλλὰ τὴν περὶ τὲ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῶν σύνοιαν καὶ τὴν τὴν αὐτὲ δεσποτείαν ἀθετεῖν πειρωμένων ζαφικαῖς Μαρτυρίαις ζωώσαντες· καὶ δὲ τὰς τὸ τῆς οἰκονομίας ἀφανίζειν ὑπολαμβάνοντας Μυστήριον, καὶ φιλὰν ἄνθρωπον εἶναι τὸν ἐκ τῆς Ἁγίας παρθένου Μαρίας, ἀναιδῶς ληρωδοῦντας, τὰς τὲ Μακαρίου Κυρίλλου τὲ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας γενομένου ποιμένος, Συνοδικὰς Ἐπιστολὰς φρόντε Νεστόριον, καὶ φρόντὰς τῆς Ἀναπλῆς, ἁρμοδίως ἔσας ἐδέξατο, εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου φρενοβλαβείας, Ἐρ-

բաց դնել (1) Հերձուածողքն ունայնաձայնութիւն՝ ի դուրս ծնանի, ոմանք զկնի մերս զնոն անօրինութեամբ զհորհուրդ աղաւաղել Իշխեցեալք, և զնոճա ծինդ ձայն՝ ի վերայ կուսին ուրացեալք. իսկ այլք զչիսոհանումն և զխառնուրդ՝ ինեբրս մուծեալք, և մի գոլ զբնութիւն մարմնոյն և անմահութեան անմոռաբար վերայօդեալք, և չարչարել զմիածնին անճարկեն բնութիւնն չիսոհմամբ հրեշացուցեալք։ Ա՛ն այսորիկ զնա՛ր՝ ի բաց փակել նոցա զընդդէմ Հնմարտութիւնն զմեքենայ՝ կամեցեալ առաքելական այժմ այս ոճ, մեծ և սիեզերական ժողով, զբարոզութեան անդատին զանշարժունեան ուսուցանելով, սահմանեաց նախապատպէս՝ զերեքհարիւրից տասն և ութից՝ ոչ հարց զհաւատս մնալ անձեռնարկելի. և զոր յաղագս մարտուցեալոց Ընդէմ հոգւոյն սրբոյ ժամանակօք յետոյ զառ՝ ի Թագաւորել քաղաքի ժողովելոց հարիւր յիսուն Հարց սրբոյ ոգւոյն էուն զաւանդեն վարդապետութիւն սակս ունի. զոր նոքա ամենեցուն ծանուցին. ոչ ոք թէ լինչ մի՝ պակասընդունելեացն յառաջադոյն՝ ի վէր ածելով, այլ զոր յաղագս սրբոյ հոգւոյն զլուրեանց միտս՝ Ընդէմ փորձելեացն անգամանել զնոր տկրութիւնն, գրաւոր վկայութիւք յայտնի կացուցանելով։ Ի՛սկ վասն այնորիկ՝ զոք ձեռնարկեն զանօրինութեանն աղաւաղել զհորհուրդ, և սոսկ մարդ լինել զառ՝ ի սրբուհւոյն մարիամայ զծնեալն՝ անամօթաբար բանդագուշեն, զերանելոյն կիւրղի աղեքսանդրացոյ եկեղեցւոյն եղելոյ հովուի պսխունհոդոսական Թուղթս որ առ նեստոր, և որ առ արևելեայս՝ վայելչայարդար գբառեալս ընկալաւ, ի յանդիմանութիւն նեստորի հերձուածողին, և ի Թարգմանութիւն (ա՛ ի դիւրահասուի) որոց բարեպարիշտ նախանձ

(α) Ի լուսանցս պատկերէ դնի ։ ἐπεισάγοντες ։

(1) Այլ վն զի որք զչնմարտութեն հերքել ձեռնարկեցին ,, դասեաց, զի զնմա՛ն սէ հարցն հաւատս մնասցէ հաս- ,, զբարոզութեն, իբրեանց հերձուածողքն զնորաձայնու- ,, տատուն ։ և վն որք Ընդէմ սէ հոգւոյն մարտնչին ,, թիւն (ընթերցեալ ի կանոնագիրս) ծնանի, ոմանք զկնի մեր ,, զնմա՛ն ասացին (որ ի ձայն յունական՝ խօսքն, ի ,, ն՝ն անօրինութեամբ խորհուրդ ապականել ձեռնարկեն, ,, յետոյ) ի Թագաւորելոյ քաղաքին Ա՛նից սէ հարցն ,, և զծնեալն կուսէն Մարիամայ՝ զնոյն Աստուած Բան ,, ժողովելոց, և վն հոգւոյն Խոստե՛ զվարդապետ- ,, չիսոհմամբ՝ ի՛ներքս ածին, և մի գոլ զբնութիւն մարմնոյն ,, տուին հաստատե՛ ինչ առաքինոյն՝ ի՛ներքս բերե- ,, և Ա՛ծութիւնն անապականութիւնն վերնասեռնութիւն և զար- ,, ՚ն՝ զեե՛ վն պակասուե՛ն՝ ի վեր ածելով, այլ վն հոգւոյն նոցուն մտածուին, որք զնորս ,, չարչարել զմիածնին Ա՛ծային բնութիւն չիսոհմանօք նշանակել։ Վասկ զնմա՛ նոցուն աղեքսանդրացոյ եկեղեցւոյ եղելոյ հովուի ,, նշանակել։ Վասկ զնմա՛ նոցուն աղեքսանդրացոյ եկեղեցւոյ եղելոյ հովուի ,, Հնմարտութեն իւեն արուեսաք՝ խորհելով այժմ (.....) ,, գրական) վկայութեբք խորհուրդ ապականել ձեռնարկեն , ,, զնիկիա սէ և սիեզերական ժողովոյն զբարոզութեն ,, որք անօրինութեն խորհուրդ ապականել ձեռնարկեն , ,, վերատին հաստատուն ունել զահման զառաջինն վար- ,, և սոսկ մարդ գոլ ընդ՝ ոչ՝ ի սէ հաւատն մարիամայ

(1)

tionem conantur, per proprias hæreses (a) novas voces genuerunt: alii quidem mysterium dispensationis Domini, quiæ propter nos facta est, corrumpere præsumentes, & vocem (b) theotocos de virgine dici denegantes: alii autem confusionem & (c) mixtionem introducentes, & unam naturam esse carnis & divinitatis stultè confingentes, & passibilem unigeniti divinam naturam per confusionem (d) prodigiosè dicentes: propter hoc illis omnem machinationem contra veritatem volens claudere præsens nunc sancta & magna & universalis Synodus, prædicationem hanc ab initio immobilem docens, decrevit ante omnia, fidem integram & intemeratam permanere trecentorum decem & octo sanctorum patrum: & confirmat doctrinam quæ de substantia Spiritus sancti a patribus centum quinquaginta postea congregatis in regia civitate tradita est propter illos qui Spiritui sancto repugnabant; quam illi omnibus notam fecerunt, non quasi aliquid deesset prioribus, adjicientes, sed suum de sancto Spiritu intellectum, contra illos qui dominatinoem ejus respuere tentaverunt, scripturarum testimoniis declarantes: propter illos autem qui dispensationis mysterium corrumpere conantur, & purum hominem esse genitum ex sancta virgine Maria impudenter delirant, epistolas synodicas beatissimi Cyrilli (e) Alexandrinæ ecclesiæ præsulis ad Nestorium & ad orientales, congruenter habentes suscepit, ad convincendas Nestorii vesanias,

զուէ գուն գործեն, իւրեանց հերձուածովք նորաձայնութիւնս ծնանել. ոմանք զխորհուրդ անօրինութեան տեառն, որ վասն մեր եղև աղաւաղել իշխեցեալք, և զձայնդ ածաձին զկուսէ ասելն գոլ ժխտեալք. իսկ այլք զխոնհումն և (1) զխառնուրդ ի ներքս մնծեալք, և մի քնութի գոլ մարմնոյն և ածութեն անմտաբար կեղծեալք, և չարչարելի զմիածնին ածեղէն քնութի չիտմամբ հրեշաբար ասացեալք։ Ընդ այսորիկ նոցա զամենայն մեքենայագործութի ընդդէմ ճշմարտութե կամեցեալ փակել առաջիկայս այժմ նը և մեծ և ընհանրական ժողովս, զքարոզութիս զայս ի սկզբանէ անշարժելի ուսուցանելով՝ վճռեաց յառաջ քան զայմ, ամբողջ և անշաղախ կալ մնալ զհաւատս երեքհարիւր ութուտասան հարցն սրբոց. և հաստատէ զկարդապետութիւն, որ վասն գոյացութե հոգւոյն սրբոյ ի հարիւր յիսուն հարցն յետոյ ժողովեցոց ի Թագաւորական քաղաքի աւանդեցաւ յաղագս այնոցիկ, որք հոգւոյն սրբոյ դիմանդիմարտէին՝ զոր նքա ամենեցուն ծանուցին. ոչ որպէս թէ ինչ մի պակասեր առաջնոցն յաւելցուլ, այլ՝ զիւրեանց յաղագս հոգւոյն սրբոյ զմիտս՝ ընդդէմ այնոցիկ որք զտերութիւն նր անգոսանել փորձեցին, գրոց վկայութիք պայծառ ցուցանելով։ Իսկ վասն այնոցիկ՝ որք զանօրինութեն զխորհուրդ աղաւաղել գան գործեն, և սոսկ մարդ գոլ զծնեալն ի նա կուսէն մարիամայ անամբծաբար բանդագուշեն, զսիւնհոդոսական թուղթս երանելոյն կիւրղի՝ աղեքսանդրու եկեղեցւոյն դիտապետի՝ առ նեստոր և առ արևելեայս՝ վայելչապրմարս՝ ընկալաւ, ի յաղթահարել զնեստորի խելագարութիս, և առ ի թարգմանութի այնոցիկ՝ որք զկրկական հանգանա-

(a) ի լատանդս փպ. դնի, vanas. (b) ի լատանդս փպ. դնի, deiparam. (c) Յերխս յեռ. temperamentum. (d) ի լատանդս դնի լաբիեռս խոխանակ բառիս prodigiose, համայայն յոանդնին portentose. ոչ ս գրանի ի յեռ. ինչ. portentuose, կամ portentose. (e) երկոս յեռ. quondam Alexandrinæ.

(1) Բառս temperamentum գտանի յերկու ձեռ. լատ. նշանակ խառնուածք կամ բաբեխառնութի. որ առաւել համաձայն է յունկնին-քայց զրպիսի բառս և դիցեաւ, ունի ասա զինչ նակուի խառնակման. վասն և կիւրիոն պարզելով զխոսնհումն. ասէ, իսկ զխառնելն դնէ փոխն շիտմանն. և սակայն բառս խառնել, կամ խառնուած է հանճայն. զի ասի և զանխառնակ և զանշփոթ միաւորութիւ։ Նմին իրի և հարք առէպ վարեն զխառնումն ի խնդ մարդեղութե՝ նշանակութիւ շիմարիտ և փիզիպական միաւորութե։ Յայտնի է հայնն ածաբանին ի ձառն լը։ * Զի նոր խառնմանն, ոմն զբանելն խառնուածոյն։ Ըստ որոյ և ի շարակնոցի ասի. * Որ զկրկական անօրինութե մարդացելոյն վն մեր՝ ուսուցեր մի յերկուց նոր խառնուածն զբանել։ և ի թէ. * Իսկան քնութե բանին խառնել անշփոթ ի մեր քնութե։ Ընդ կարևոր է լսել և զբանն վեծին Լեւնի, որ ասէ ի ձառ. ը. յաղագս ծննդեանն քրս. * Ոչ այնպէս քնութիս յերկորութե վերաբերեալ եղև արարչին իւրոյ, ոչ թէ սա քնակից էիէ, և այն քնակարան, այլ այնպէս, զի քնութի ընդ քնութե խառնեսցի։

μηνείαν δὲ τῆ δυσεβεῖ ζήλῳ τῆ Σωτηρίε Συμβόλε ποθέντων τὸ ὄνοιαν. αἷς ἡ τὸ Ἐπισολὴ τῆ τῆς μεγίστης Ῥώμης προέδρε τῆ Μακαριωτάτε, ἡ Ἁγιωτάτε Ἀρχιεπισκόπε Λέοντος, τὸ γραφεῖσαν πρὸς τὸν ἐν Ἁγίοις Ἀρχιεπίσκοπον Φλαβιανὸν ἐπ' αἱρέσει τῆς Εὐτυχῆς κακονοίας, ἅτε δὴ τῇ τῆ μεγάλε Πέτρε ὁμολογίᾳ συμβαίνυσαν, ἡ κοινὴ τινα σήλλω ὑπάρχυσαν ἡ τῆ κακοδοξέντων, εἰκότως σωήρμοσε πρὸς τὸ τῇ ὀρθοδόξων δογμάτων βεβαίωσιν:

Τοῖς δὲ ἓν εἰς Υἱῶν δυάδα τὸ τῆς οἰκονομίας ἀφορμὴν ἐπιχειρῆσι Μυσηέιον ἀφιστάτεται, καὶ τὲς παθητὸ τῆ Μονογενῆς λέγειν τολμῶντας τὴν Θεότητα, τῆ τῇ ἱερῶν ἀπωθεῖται συλλόγε, ἡ τοῖς ὅτι τῇ δύω φύσεων τῆ Χεισῆ κρᾶσιν, ἢ σύγχυσιν, ὅτινοῆσιν αἰθίσαται· ἡ τὲς ἀρχὰς, ἢ ἑτέρας τινὸς ὑπάρχειν ἀσίας τὸ ὀξ ἡμῶν ληφθεῖσαν αὐτῷ τῆ ὅλε μορφὸ παραπαίοντας ὀξελαύνει· ἡ τὲς δύω μὲν πρὸ τῆς ἑνώσεως φύσεις τῆ Κυρίε μυθολογοντας, μίαν δὲ μετὰ τὸ ἕνωσιν ἀναπλάττοντας, ἀναθεματίζει.

Ἑπόμενοι τοίνυν τοῖς Ἁγίοις πατράσιν, ἕνα, ἡ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησῆν Χεισὸν συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν Θεότητι, ἡ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς, ἡ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικὴς, ἡ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὸ Θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὸ ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας· πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τῆ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὸ Θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς, ἡ διὰ τὸ ἡμετέραν Σωτηρίαν, ἐκ Μαρίας τῆς

Ա՛նանկի և որոց՝ յորդւոցն երկուսելի ըղձանօրհնութեն երկիցեղել ձեռնարկեն խորհրդ,դիմապահել.և զորս՝ չարչարելի զիաճնին ասել յանդգնին զձնունեն, ի սքեն (կամ երիցանց) որոշէ համախմբութէ. և որոց՝ ի վէր երկուց բնութեցն քոխ խառնուրդ, կամ շփութեամն խորհին, դիմակաց լինի. և զորս՝ երկնային, կամ օտար լինն էութէ դոլ ընդ զատ՝ ի մէնջ առեալ զձառայի կերպարանս՝ քարքանջեն, նկուն առնէ. և զորս՝ երկուս յառաջքան զիաւորութին բնութիս ոտն առասպելեն, և մի ղինի միաւորութեն վերաստեղծեն,

նզովէ։

Ա՛րդ՝ ղհետ ընթանալով հարցն սքոյ, մի և նոյն խոստովանել որդի տեառն մեր յիսուս Քրիստոս ամենեքին ուսուցանեմք, կատարեալ զնոյն յաձնութէ (կամ ձնութէ), և կատարեալ զնոյն ի մարդկութէ (կամ մարդկութէ). ձշմարտապէս, և մարդ ձշմարտապէս զնոյնն՝ի հոգւոյ բանականէ և՝ի մարմնոյ. հաւասարզոյ հօր ըստ ձնութեն, և հաւասարզնոյն մեզ ըստ մարդկութեն, ըստ ամենայնի նմանի մեզ, առանց մեղաց. յառաջ քան զդարս ծնեալ ըստ ձնութեն, իսկ՝ ի վերջին աւուրս զնոյն վասն մեր և վասն մերոյ փրկութե՝ ի մարիամայ կուսէ Աստծնէն ըստ մարդկու-

(ա)

(գ) Ծնաւ, լրացանք առասպելեն, զկիանեցոյն ղկնքրդին՝ ,, աղէքսանդրեայ եկեղեցւոյն լեալ հովհաւասեաի ժողո- ,, վական զձուղեցս որ առ նեստորիոս և առ արևե- ,, լեայն՝ պարտս հայորդս գալ ընկալաւ, առ՝ի կրշ- ,, տամբուն նեստորայ խնդագարութեն, և առ՝ի մեկնո- ,, ղէն բարեպաշտիկ և նախանձաւոր փրկական աւան- ,, դութեն փափաքելով մնացուածոյն: Յորում և զձուղեցի ,, մեծին և նախնւոյն (հռովմայ) երջանիկ և սքէ եպիսկ- ,, պետին վեմադիր զդրեալսն առ սքէ երանելի եպիսկ- ,, պետն փլաքիանոս՝ առ՝ի կործանութեն եւտիքեայ չա- ,, րախոհութեն, ոչ մեծին պետրոսի խոստովանութեն հա- ,, ւատոյ, և հաղորդական լինն արձան գոլ ընդդէմ ,, չարափառացն, իրաւամբք յարմարեաց՝ առ՝ի յուղ ,, զական աւանդութեանն հաստատութիւն: Քանզի ,, ընդ այնոսիկ՝ որ՝ի յորդւոյ երկուսութիւն զծնոտ- ,, սութեանն խնդ քակտել ձեռնարկեն, մարտնչի. և ոչք ,, չարչարելի զիաճնին ձնունեն ասել համարձակեն, ի ,, քահանայական՝ի ժողովոյ որոշէ. և ոչք յերկուս բնու- ,, նեան քոխ խառնակութ և շփոթանօն մտածանեն, ընդ- ,, դիմանայ. և ոչք երկնային, և կամ յայլմէ ինչ գոյութ ,, գալ զառ՝ի մէնջ առեալ ձառայի կերպարանս՝ բարքանջեն, զնոյն ապարատ. և ոչք երկուս յառաջ քան զիաւորութեն բնութիս առասպելուն, և յետ միաւորու- ,, թեան մի զնոյն ասեն յերաշխեալ բնութեն, որոշէ: ,, Ա՛րդ՝ զհետ ընթանալով աստ սքէ հարցն, (զի) և ,, զնոյն խոստովանելով որդի և տէր մեր յիսուս քրիստոս ,, նուքք ամենեքեան ուսուցանեմք, կատարեալ (ասի՝ կա- ,, տարեալ) զնոյն յաձնութեն, կատարեալ զնոյն՝ի մարդանալն:

& ad interpretationem eorum, qui salutaris symboli pio zelo nosse desiderant intellectum: quibus etiam & epistolam magnæ (a) (& senioris urbis) Romæ præsulis beatissimi & sanctissimi Archiepiscopi Leonis, quæ scripta est ad sanctæ memoriæ Archiepiscopum Flavianum ad perimendam Eutychis malam intelligentiam, utpote & magni illius Petri confessioni congruentem, & communem quamdam columnam existentem adversus perverse sentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum (b) congruenter aptavit.

կին բարեպարծաց նախանձու ցանկան լսել զմիտս։ Որոց և՝ և զԹուղթ մեծին Հռովմայ դիտապետի՝ երանելի և յոր արքեպիսկոպոսին Լեւոնի, որ գրեալն է առ սրբ. քահանապետ արքեպիսկոպոսն փլաւիանոս՝ ի ջնջել զչար իմաստ եւտիքէ, ոյք և մեծին այնորիկ պետրոսի խոստովանուէն չանկաւոր, և հաստատակաց իւն արձան կանգնեալ ընդեմ չարհնացելոց, ի հաստատուն ուղիղ վարդապետութեց Ձահօղակի չարմարեաց։

Sequentes igitur sanctos patres, unum eumdemque confiteri filium (e) & Dominum nostrum Jesum Christum consonanter omnes docemus, eumdem perfectum in deitate, (f) & eumdem perfectum in humanitate, Deum verum & hominem verum eumdem ex anima rationali & corpore, consubstantialem patri secundum deitatem, consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem, per omnia nobis similem abs-

(1) Վանդի և այնոցիկ՝ որ յերկուս որդիս զտնօրէնութեն խնդ երկիւղիլ հնարին, դիմամարտի. և զայնոսիկ՝ որք չարչարելի զածուն միածնին յանդգնեցան ասել, ի սէ խմբէ արատաքս։ Եւ այնոցիկ՝ որք յերկուս քին բնուէս խառնուրդ կամ շիոմուն կարծեն, ընդեմկայ. և որք երկնային, կամ օտար իւն գոյացուե գոլ զբր ի մէնջն հաս զծառայի կերպարան՝ ասեն չազիտացուէք, նկուն առնէ. և որք երկուս յառաջ քան զմիութեն (կամ զմիաւորութեն) բնուէս ետն առասպելեն, և մի զկնի միաւորութեն կեղծեն, դատապարտէ։

Եւդ՝ զհետ երթալով նոց հարց մի և նոյն խոստովանել որդի (և) զնոր մեր յն քն միաձայնութե աւետնեքին ուսուցանեմք, զնոյն կատարեալ յածուե, (և) զնոյն կատարեալ ի մարդկութե, յած ճշմարիտ և մարդ ճշմարիտ զնոյն ի հոգւոյ բանականէ և ի մարմնոյ, (ա) հաւասգոյական հօր ըստ ածուե, հաւասգոյական մեզ զնոյն ըստ մարդկութե, ամենայն մեզ նման առանց մեղայ. յառաջ քան զյաւիտեանս ի հօրէ ծնեալ ըստ ածուե, իսկ ի վերջին աւուրս զնոյն վասն մեր և վասն մերոյ փրկ-

(a) Ցօրինակս ինչ լին, & senioris urbis. այլ և յոմանս նաև յաջորդ բառն Romæ. (b) Պակսին յօրինակս ինչ այս բառս congruenter, congruenter aptavit. (c) Ըստ բառագիտի պարս է ընթեռնուլ, & eos qui cœlestem, այլ ևէ վրիպակս գտանիցէ յօրէնէ անվնաս եղիցի ընթեռնուլ eos. (d) Ի սահմանադրութենէ վեհեւոսի գրի unitionem. որ է առաւել համայն յոմանսինն. այլ և զնէ ի ջնջէ ձեռագրէն բայնս condemnat, երկս յեռս գտնին anathematizat. համայն յոմանսին։ (e) Շաղկապ & էին յերկս յեռս այլ և ոչ ի յոմն։ (f) Զի և ասպ & ի հին օրինակս։

(ա) Ընդհանրին. ներքոյ. խաչի. ի բաղխասդնէն։ * Գոյով ևած՝ ի ծոցըն հօր՝ անտեսանելոյն, և ի յերկրի՝ մարդ հաստատով հոգոյս քնուէն. նոյն և ևած՝ այսպէս քնդ հօրն՝ իւր էական, յոր Ձշմարիտ՝ մեք հաւատամք՝ անկարծելոյն։

(1) Հայոցաձ հնագոյն ընդհանուէ առ ի՛ներքին։ * Եւ որք յորգին ձեռն արկանեն բռաժանեն յերկուս՝ ի գաղտնեան, նց ընդհանան։ Եւ որք չարչարել զմիածնին զծուէնն ասել, զայնոսիկ ի քահանայապետէ ժողովարանէս հեռացուցանէ։ Եւ վն երկուց բնուէց քն՝ որք խառնակել համարին, նց ընդհանայ։ Եւ որք յերկնից այլազգ ինչ լինել զէուն ասեն, որ ի մեզ է առեալ նք և զծառայուէ պատկերս արքայ պատմեն, զնս հալածէ։ Եւ որք յերկուս բնուէս յառաջ քան զմիաւորուին զրուեն առասպելաբանեն, և մի քնուէ զնի միանալոյն առասպելաբանեն, զնս

նզովէ

Παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὕμνει καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν, Υἱὸν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐκ δύο φύσεων ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον· ἁδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον, καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον, ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν, καὶ Μονογενῆ, Θεὸν Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. καθάπερ ἄνωθεν οἱ Προφῆται περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸ τῶν Πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε Σύμβολον. τούτων τοίνυν μηδὲ πάσης παντοχόθεν ἀπειβείας τε, καὶ ἐμμελείας παρ' ἡμῶν διατυπωθέντων, ὥρισεν ἡ Ἁγία, καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἑτέραν Πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἢ γὰρ συγγράφειν, ἢ συντίθεσθαι, ἢ φρονεῖν, ἢ διδάσκειν ἑτέρως. τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντίθεσθαι Πίστιν ἑτέραν, ἢ γὰρ προκομίζειν, ἢ διδάσκειν, ἢ παραδιδόναι ἕτερον Σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐξ Ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γὰρ ἐξ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν, τοῦτους, εἰ μὲν εἶεν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς Κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάζοντες, ἢ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι αὐτούς.

Թէն։ (1) զմի և զնոյն քն, որդի, տէր, միածին, յերկուց բնութեց՝ անշփոթաբար, անյեղաքար, անբաժանաբար, անանջատաբար ճանաչելի։ Ի երեք (կամ ոչ իւիք) բնութեցն տարբերութէ քարձեալ՝ յաղագս միաւորութեն, այլ մանաւանդ պարհեցեալ յատկութէ երկաքանչիւր բնութեն, և ի մի դէմ, և ի մի են Թակայութէի ընթացակցեալ։ Ոչ յերկու դէմս որոշեալ, կամ քաժանեալ, այլ մի և նոյն որդի, և միածին, աստ բան, տէր յն քն. որպէս անդստին մարգարէքն վասն նորա, և ինքնին ղմեզ տէր յն քն հրահանգեաց, և հարցն մեզ աւանդեաց հանգանակ։ Ընդ՝ այսոցիկ՝ հանդերձ ամենայն առաքելոց գիրս ուսանել գիտուչութէ և հոգւոցութէ առ ի մէնջ կենդանարար ժողովել, այլ հաւատս ոչ ունելոք օրէն գոլ յառաջ բերել, և կամ շարադրել։ կամ շարադրել, կամխորհել, կամ ուսուցանել այլոց։ Եթէ զորս իշխեն կամ շարադրել հաւատոց այլ, և կամ յառաջ ածել, կամ ուսուցանել, կամ աւանդել զայլ հանգանակ՝ որոց կամին ընդունել ի դիտուն ձշմարտութէ ի հեթանոսութէ, կամ ի հրէութէ, և կամ յորմէ և ի հերձուածոյ, զսոսա, եթէ իցեն եպիսկոպոսք, կամ ժառանգաւորք, օտարս լինել եկեղեցոյս յեպիսկոպոսաց յեպիսկոպոսէ, և ժառանգաւորաց յուխտէ անտի (եկեղեցւոյ)։ ապա եթէ միայնակ եացք, կամ ժողովրդական լինեն, նզովեալ զնոսա ընդ

(1) Ասուածած ձշմարիտ յայ ձշմարտէ, զնոյն և մարդ ի հոգւոյն քանականէ և ի մարմնոյ համագոյական հօր ըստ ածութեն, համագոյական զնոյն մեզ ըստ մարդանալոյն, յամենայնի նման մեզ՝ առանց մեղաց։ յոր ըստ պատրաստել զնոյն ինքն ի վերջին աւուրս ըստ նոյն վասն մեր և վասն մերոյ փրկութէ ի մարիամայ կուսէ ըստ մարդկութեան։ մի և զնոյն քն՝ որդի, տէր, միածին, ծին, երկու բնութէք, անշփոթ, անյեղլուն, անկրկնելի, անմկնելի ճանաչել։ Ոչ ուստեք բնութեցն տարբերութէ կորնչելով վասն միաւորութեն, այլ ոչ պահելով մանաւանդ զիւուն (սիակ՝ զյատկութէ) էութեց երկաքանչիւրոց քնութեցն, և մի դէմս և առկայութէ միաւորեալ։

Ոչ յերկուս դէմս որոշեալ, և կամ երկպառակեալ, այլ զմի և զնոյն որդի, միածին, ածն բան, տէր յն քն։ ոչ և յառաջ մարգարէքն վասն նր, և ինքն իսկ մեզ յն քն աւանդեաց, և հարցն մեզ ետ ուսուցութէ։ Արդ՝ այսոցիկ

que peccato: ante sæculà quidem de patre genitum secundum deitâtem in novissimis autem diebus eumdem propter nos & propter nostram salutem ex Maria virgine Dei genitrice secundum humanitatem unum eumdemque Christum, Filium dominum, unigenitum, (a) in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum; nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusquæ naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente: non in duas personas partitum, aut divisum, sed unum eumdemque Filium (b) & unigenitum Deum Verbum, Dominum Jesum Christum, sicut ante Prophetæ de eo, & ipse nos Jesus Christus erudivit, & patrum nobis symbolum tradidit. His igitur cum omni undique exacta cura & diligentia a nobis dispositis, definivit sancta & universalis synodus, alteram fidem nulli licere proferre, aut conscribere, vel componere, aut sentire, (c) aut alios docere. Eos autem qui audent componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volentibus ad agnitionem veritatis converti vel ex gentilitate, vel ex Judaismo, vel ex hæresi quacumque; hos, si Episcopi fuerint, aut clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu, & clericos a clero: si verò monachi aut laici fuerint, anathematizari (d) eos.

հուէ՝ ի մարիամայ կուսէ ածածնէ՝ ըստ մարդկութեան. զմի և զնոյն քս, որդի, տէր, միածին, յերկուս բնութիս (կամ յերկուց բնութեց) անշփոթաբար, անփոփոխաբար, անբաժանաբար, անանջատաբար ճանաչելի։ Յերբեք բարձեալ տարբերութիւն բնութեց յաղագս միաւորութեան, և յաւէտ պահմամբ յատկութեանց երկացանչիւր բնութեան, և ի մի անձն և յենթակայութիւն գումարմանալով։ Յերկուս անձինս ոչ բաժանեալ, կամ բաժանելի, այլ՝ միև նոյն որդի (և) միածին՝ ածբան, տէր յս քս. ոյզ յաւանդապոյն մարգարէքն վասն ած, և ինքնին ցմեզ յս քս հրահանգեաց, և հարցն մեզ հանգանակ աւանդեաց։ (1) Զոր ի յարգարիլ այսոցիկ ի մէնջ հանդերձ ամենայն ուսաքէ զգուշաւոր խնամով և փութով, սահմանեաց սբ և ընդհանրական ժողովս, այլ հաւատս ոչ ումեք օրէն լինել յառաջ քերել, կամ շարադրել, կամ շարադրել, կամ խորհել, կամ այլոց ուսուցանել։ Իսկ զայնոսիկ՝ որք իշխեն շարադրել հաւատոք այլ, կամ յառաջ բերել, կամ ուսուցանել, կամ աւանդել զայլ հանգանակ, որոց կամիցին ի դէտուն ճշմարտութիւն դառնալ կամ ի հեթանոսութիւն կամ ի հրէութիւն, և կամ յորմէ և է հերձուածոյ, զոսոս, եթէ եպիսկոպոսք իցեն, կամ ժառանգաւորք, օտարս լինել եպիսկոպոսացն յեպիսկոպոսէ, և ժառանգաւորաց յուխտէ անտի. ապա եթէ միայնակեացք կամ ժողովրդական իցեն, նզովիլ նոքա։

(a) Ի հաւատսկ լատին օրինակս է in duabus. իսկ ի լատանդս գտանի համեմատ ընդ հայկականն. ex duabus. (b) Ի բեմ հին օրինակս էր ընդհատ &, ապաքէ աղ և ձէ ի յոյն այլ յառաջ այսպէս. sed unum & eundem filium unigenitum. (c) Ի գանի ի օրինակս, aut docere aliter. կամ ուսուցանել այլազգ։ այսպէս քննեցաք և հայ բարգմանն հին, որ ուրէք յոճախանին, և ուրէք լատին նախանին առաւել հետեւի։ (d) Զկ հնոյնօրէն ի հին յեռագիրս գերմանուդ eos. աղ կայ ի յոյն ամենս.

(1) Հայոցմէդ հնագոյն բարգմանեալ առ կիւրիոնի. "Զայս ահաւասիկ արարեալ աշխատութեամբ և պատրաստմամբ և ամ՝ Շմարտութեամբ՝ յայտնեցաք սբ Ճաժողովն, այլ քան զայս աւելի հաւատս ամենևին ոչ է պարտ ի մեզ քերել, և կիւ գրել, և կիւ խոսել կամ բանիք և կիւ ուսանիլ։ Իսկ որք յանդգնին գրել այլ հաւատս, կիւ յառաջ բերել և կիւ ուսուցանել (...) այնոքիկ։ Եթէ իցեն եպսք կիւ քհնյք և կիւ սարկաւագունք, օտար եկեցին եպսքն յեպսէ, և քհնյքն ի քհնյսէ, և կիւ մնացեն իցէ, և կիւ ընտրող, նզովեալ եղիցին նոքա ||։

,, ցիկ ձամի յամենուստ Շմարտութէ և երագուէ ի մէնջ
,, կարգաւորելով, ասհմանեաց սբ և տիեզերական ժո
,, զովս, այլ հաւատս մի ումեք յառաջ քերել, և կամ
,, մաուհնագրել, և կիւ շարադրել, և կիւ խորհել և ու
,, սուցանել այլաւսարագ։ Ապա եթէ ոք իշխեսցէ կամ
,, շարագրել այլ հաւատս, և կիւ յառաջ քերել և ուսու
,, ցանել, և կիւ աւանդուձս օտարուիս տալ այնոցիկ,
,, ոյք կամին գառնալ ի գիտուն Շմարտութեն ի հեթա
,, նոսուէ, կիւ ի հրէուէ, և կիւ յայլմէ յուսմի և է պատն
,, դէ, զսոսա, եթէ իցեն եպսք, և կիւ վիճակեղք, և
,, տարանեալ զեպիսկոպոսս յեպսուէ, և զվիճակեալն
,, ի վիճակէն. ապա եթէ վանականք և Ճակոնք իցեն,
,, նզովէ սբ և առաքելական եկեղեցի։

ՎԱՍՆ ԳՈՐԾՈՒՅ Ս.

Ասացէք՝ ո՞վ ասիցէ՝ ի Ձմեռուտասիրաց, եթէ ոչ ամենայն վարդապետութիւնք՝ ուն սեպհականք որ ոմն ողջամիտ գաւանողաց, նոյնպէս և Լուսաւորչազաւակ անուամբ պարծելոց հայկազանց, ըստ որում պատիկ վկայութիւնք հարց նոցա յայտ յանդիման կան առաջի: Մինչդեռ ինքնին ունի եզրակացուցանել իմաստուն խորհրդականն, թէ որ ընդդէմ դառնայ այսոցիկ՝ գիմադարձ գտանի հայաստանեայց եկեղեցւոյ: և որ նզովէ զսոսա հայրապետս, ոչ միայն ներքոյ արկանէ զանձն նզովից նոցա, այլև անձամբ զանձն նզովի: Զայսոսիկ զարժոյր յայտնեցեալ ամ խոչընդոտին, ընդունայն կրճեալն, և տարտաղարտ դայթակղութիւն. և թաւալորմկեալ մեր և խաղալուխ ի քէն յա ի ներ մեր. որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն:

* Երանի՛ խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք ա՛ կոչեցին ||:

Մատթ. Է. 9:

00048503

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 02 July, 2018